

KUKA MAATALOUTTAMME MÄÄRITTELEE?

– maatalouskirjoittelun aiheiden ja toimijoiden tarkastelua Satakunnan Kansassa, Keskipohjanmaassa ja Helsingin Sanomissa kriittisen diskurssianalyysin keinoin.

Helinä HUUHTANEN
Journalistiikan pro gradu
Syksy 2007
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Huuhtanen, Sirkku Helinä	
Työn nimi – Title Kuka maatalouttamme määrittelee? – maatalouskirjoittelun aiheiden ja toimijoiden tarkastelua Satakunnan Kansassa, Keskipohjanmaassa ja Helsingin Sanomissa kriittisen diskurssianalyysin keinoin.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Joulukuussa 2007	Sivumäärä – Number of pages 127 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Aakea peltomaisema halkoo maisemaa. Tähtäpäät taipuvat tuulessa, viistossa tönöttävän ladon seinäraoista puskee vanhaa heinää. Mitä tuon maalaismaiseman taakse kätkeytyvään maatalouteen kuuluu ja ennen kaikkea, minkälainen kuva siitä median kautta meille muodostuu?</p> <p>Suomen maatalous on viimeisen parinkymmenen vuoden ajan kamppailut rajujen muutosten kourissa. Yhteiskunnan rakennekehitys ja Euroopan unionin jäsenyys ovat aiheuttaneet valtavia paineita maatalouden suuntaan, eikä muuttuneista haasteista selviäminen ole ollut itsestäänselvyys. 1990-luvun alkupuolella toimineista 130 000 tilasta jäljellä on tällä hetkellä enää vain 69 500.</p> <p>Maatalous aiheena on journalismin parissa melko tutkimaton. Tutkin työssäni, miten Suomen maataloutta maakunta- ja valtakunnanlehtitasolla esitetään. Aineistonani on kahden maakuntalehden, Satakunnan Kansan ja Keskipohjanmaan, sekä ainoan valtakunnallisen lehtemme Helsingin Sanomien aineistot helmi-, touko- ja syyskuulta vuodelta 2006. Tutkimuskysymyksenäni on, paljonko maatalouteen liittyvistä aiheista tänä päivänä kirjoitetaan, ja minkälainen kuva alasta tämän kirjoittelun kautta muodostuu. Työni syvällisempänä lähestymiskantana on, minkälaisia diskursseja maataloudesta kirjoitettaessa rakentuu, ja etenkin, ketkä alaa koskevissa kirjoituksissa pääsevät ääneen. Ketkä siis pääsevät määrittämään sitä, minkälainen kuva alasta lehtien sivuilla rakentuu. Kiinnitän huomiota myös juttujen kuvitukseen.</p> <p>Metodeina käytän määrällistä sisällönanalyysiä ja diskurssianalyysiä. Työni teoreettinen viitekehys rakentuu kriittisen diskurssianalyysin ympärille.</p> <p>Tutkimukseni perusteella maataloudesta uutisoidaan usein kasvinviljelyyn, onnettomuuksiin ja talouteen liittyvistä aiheista. Alaa tarkastellaankin nykyään paljon sen taloudellisista lähtökohdista käsin, yritystoimintana muiden joukossa.</p> <p>Diskursseissa nousevat esiin innovatiivisuus, optimismi ja yritteliäisyys. Maatalouteen liittyvät erinäiset uhat ja kiistat saavat myös paljon jalansijaa, mutta onneksi epäonnen ja onnettomuuksien lomassa vilahtaa myös ripaus romantiikkaa ja nostalgiaa. Negatiiviset aiheet näyttävät korostuvan etenkin valtakunnantasolla.</p> <p>Yksi työni tärkeimmistä tuloksista on, että jutuissa ääneen pääseviä toimijoita eriteltäessä maanviljelijät näyttävät määrällisesti pääsevän hyvin esille heitä koskevassa kirjoittelussa (ollen kolmanneksi yleisin lähde), mutta laadullinen pureutuminen teksteihin paljastaa lähdekäytännöstä toisenlaisen kuvan. Viljelijöitä kuullaan jutuissa useimmiten vain juttujen alkujen tapausesimerkkeinä tai asioiden lyhyinä kommentoijina, mutta heidän mielipiteitään ei useinkaan kysytä. Tai jos kysytään, asiayhteys on yleensä hyvin yksinkertainen. Maatalousuutisoinnissa ohjaksia näyttävätkin pitävän eniten virkamiehet, yhtiöt tai yritysten edustajat sekä eri alojen asiantuntijat, maanviljelijöiden päästessä hyvin vähän määrittelemään heitä koskevaa uutisointia ja kirjoittelua.</p>	
Asiasanat – Keywords maatalous, maatalousuutisointi, maanviljelijä, määrällinen sisällönanalyysi, kriittinen diskurssianalyysi, representaatio, mediakuva, kuva-analyysi.	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

TIIVISTELMÄ

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Työn lähtökohdat	1
1.2 Tutkimuksen aineisto ja tekotapa	4
1.3 Aihepiirin aiempi tutkimus	7
2. MAATALOUDEN NYKYTILANNE JA SEN KOKEMAN MURROKSEN TAUSTAA	10
2.1 Maatalouden nykytila	10
2.2 Maatalouden viimeisin murros muutoksesta toiseen	13
2.3 Mitä EU on sitten tuonut tullessaan?	15
2.3.1 EU:n vaikutus viljelijöiden omaan ammattiin	17
2.3.2 Miten media on tämän kaiken esittänyt?	20
3. JOURNALISMIN TEHTÄVÄT JA YHTEISKUNNALLISEN VALLAN MUODOSTUMINEN	23
3.1 Journalismin yhteiskunnalliset tehtävät	23
3.2 Perinteiset uutiskriteerit – ja miksi maatalouden on niin vaikea ylittää niitä	27
3.3 Median ja vallan suhde	29
4. TUTKIMUSAINEISTO JA TEKSTIEN MÄÄRÄLLINEN ANALYYSI	32
4.1 Tutkimusaineisto	32
4.2 Tutkimusmenetelmät ja työn teoreettinen viitekehys	35
4.3 Aineiston kriteerit	37
4.4 Aineiston analyysi	41
4.4.1 Satakunnan Kansa	42
4.4.2 Keskipohjanmaa	46
4.4.3 Helsingin Sanomat	49
4.5 Tulosten yhteenvetoa	53
5. MAATALOUSUUTISOINNINSSA RAKENTUVAT DISKURSSIT JA JUTUISSA ÄÄNEEN PÄÄSSEET TOIMIJAT	57
5.1 Kurkistus diskurssianalyysin ja sen kriittisen suuntauksen taakse	58
5.1.1 Diskurssianalyysi keinona päästä kiinni tekstissä oleviin toimijoihin ja merkityssysteemeihin	58
5.1.2 Diskurssianalyysin kriittinen suuntaus	61
5.2 Aineiston laadullinen analyysi ja tutkimuskriteerit	62
5.3 Maatalousuutisoinnissa ääneen päässeet toimijat	67

5.4 Aineistosta löytyneet diskurssit	75
5.4.1 Innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssi	76
5.4.2 Uhkadiskurssi	80
5.4.3 Kiistadiskurssi	83
5.4.4 Epäonnen ja onnettomuuden diskurssi	85
5.4.5 Romantiikan ja nostalgian diskurssi	87
5.5 Diskurssien lehtikohtaiset erot	89
6. KUVAKIELELLÄ – MAATALOUDEN REPRESENTAATIOJUTTUJEN KUVITUKSISSA	92
6.1 Katsaus mediakuvien kuva-analyysiin	95
6.2 Valta kuvissa – toimituskäytäntöjen vaikutus kuvalliseen lopputulokseen	98
6.3 Työskenteleviä jyväjemmareita ja pönöittäviä pukuherroja – aineiston kuva-analyysin tuloksia	99
7. MAATALOUDESTA MUODOSTUVA KUVA NYKYISESSÄ YHTEISKUNNASSAMME	110
7.1 Maataloudesta lehtien kautta välittyvä kuva ja alaa todellisuudessa määrittävät toimijat	110
7.2 Toimijoiden keskinäiset valtasuhteet – kenellä on loppujen lopuksi valtaa?	115
7.3 Mitä sitten voitaisiin tehdä toisin?	122
8. LOPUKSI	124

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Työn lähtökohdat

Sian kuva iskee Helsingin Sanomien sivulta silmään kuin tryffelintuoksu sen ranskalaisveljen sieraimiin, vihdoinkin maatalousuutinen! Katseeni nauliintuu tarkastelemaan kuvaa, jossa pesueensa kanssa liikkeellä oleva emakko tepastelee halliin pysäköidyn auton ohi etupuskuria hipoen. Kyseessä ei kuitenkaan ole uutinen, vaan arvio uudesta automallista. Kuvateksti tietää kertoa, että Paalu-emakko siinä vain tutustuu uuden Avensiksen etusumivaloon. Paalun jälkikasvua nykyajan autotekniikka ei sen sijaan ”näytä vielä kiinnostavan” (Tilaa ja kiihtyvyyttä riittävästi, HS 9.9.06).

Juttu ei millään muotoa kuulu aineistooni, mutta saa kuvituksensa takia minut pysähtymään sen äärelle. Jään heti tutkimuksenteon alkumetreillä miettimään, tällaisessako yhteydessä possuja enää Hesarin sivuilla näkee, kuvituskuvana autojutussa? Joku valveutunut lukija on onneksi muutamaa päivää aiemmin tiennyt saman lehden mielipidepalstalla kertoa, että suomalainen karju on jalostusominaisuuksiltaan kyllä hyvä vientituote (Suomalainen karju on hyvä vientituote, HS 1.9.06). Kuvassa urossika katsoo keimailevasta suoraan kameraan emakkokarsinansa vierellä – tässä sentään asiayhteydessään.

Suomen maatalous on parin viime vuosikymmenen aikana kokenut syvällisen murroksen. Sikojen määrää se ei tosin ole syönyt, päinvastoin, mutta 1990-luvun alussa maassamme toimineista 130 000 tilasta lopetti viidessätoista vuodessa toimintansa lähes puolet. Tällä hetkellä aktiivituloja on noin 69 500. (Tike, 2006.)

Maatalouden asema on muuttunut koko 1900-luvun loppupuoliskon ajan tekniikan ja työnjaon kehityksen, sekä sitä seuranneiden kaupungistumisen ja koko yhteiskuntarakenteen muutosten myötä. Tilojen määrä on vähentynyt radikaalisti, niiden rakenne ja tuotantosuunnat muuttuneet, ja pienet perheviljelmät alkaneet kasvaa kohti usean osakkaan yhtymiä. Merkittävän nopeaa muutos on kuitenkin ollut nyt taas parin viime vuosikymmenen aikana.

Kun mahdollinen EU-jäsenyys marssi suomalaisten tietoisuuteen, maatalojen määrä notkahti laskuun, vähentyen keskimäärin 3 700 tilalla vuodessa. Suomen äänestettyä itsensä mukaan unioniin vuonna 1995 alamäki jatkui, ja sittemmin tilojen määrä on laskenut yli 30 000:lla. (Tike 2007, 57.)

Toimiva maatalous on kuitenkin kansallisen ruokaturvamme tae. Tosin Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka ei enää tunne omavaraisuuden käsitettä, vaan tuotanto halutaan sijoittaa unionin alueella sinne, missä sillä on parhaat tuotantoedellytykset (Skonbäck 2001, 4). Maatalous on Suomessa kuitenkin tärkeä elinkeino, sillä ala työllistää edelleen noin 90 000 ihmistä, elintarviketuotantoketju mukaan luettuna vielä kolme kertaa enemmän. Maatalous on monelle siis vielä ammatti ja elämäntapa, ja elinvoimaisten tilojen säilyminen oma ennaltaehkäisevä tekijänsä maaseudun autioitumisessa. Vaikka alan taloudellinen kannattavuus on heikko, se kantaa mukanaan kuitenkin myös muita arvoja: Hoidetut peltomaisemat ovat osa kulttuuri- ja kansanperinnettämme, samoin maatalouden hengissä pitämät taidot ja traditiot. Kehityssuunta ei näytä kuitenkaan yhtään valoisammalta: vuonna 2013 toimivia tiloja arvioidaan olevan enää noin 50 000. (Maa- ja metsätalousministeriö 2007, 11.)

Maatalouden kokemaa rajua murrostaustaa vasten tutkin työssäni *miten Suomen maataloutta maakunta- ja valtakunnanlehtitasolla esitetään*. Tutkimuskysymyksinäni on, *paljonko maatalouteen liittyvistä aiheista tänä päivänä kirjoitetaan ja minkälainen kuva alasta tämän kirjoittelun kautta välittyy*. Tärkeinä jatkokysymyksinä ja työni syvällisempänä lähestymiskantana ovat myös se, *minkälaisissa diskursseissa maataloudesta kirjoitetaan ja ketkä alaa koskevissa jutuissa pääsevät ääneen*. Ketkä siis toisin sanoen pääsevät määrittelemään sitä, mikä alassa on tänä päivänä uutisoinen arvoista ja minkälainen kuva siitä meille lehtien kautta välittyy.

Työni etenee niin, että luvussa kaksi käsitellen yleisesti maatalouden nykytilaa ja luon katsauksen maatalouden murroksen taustalla oleviin tekijöihin. Kolmas luku tarkastelee journalismin yhteiskunnallisia tehtäviä, sekä median ja vallan välistä suhdetta. Neljännessä luvussa esittelen tarkemmin työni tutkimusaineiston ja -menetelmät ja keskityn aineiston määrälliseen analyysiin. Määrällisen tarkastelun pohjalta on luontevaa siirtyä kohti laadullista, ja viides luku käsittelee työni diskurssianalyttistä

lähestymispuolta keskittyen lehtitekstien syvällisempään analyysiin. Kuudes luku on omistettu katsaukselle juttujen kuvituksesta, minkä jälkeen niputan työni tutkimustuloksia yhteen (luku seitsemän), sekä pohdin maatalousuutisoinnin roolia laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Lopussa esittelen vielä aiheesta kummunneet lisäkysymykset mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

Tutkimuksen tekee mielekkääksi paitsi sen ajankohtaisuus myös se, ettei maatalousuutisointia ole Suomessa juurikaan tutkittu. Maatalousuutisointi on muutamassa tutkimuksessa ollut pienessä sivuroolissa (ks. Hujanen 2000; Pollari 2004) tai noussut keskeisesti esiin tutkimuksenteon myötä (ks. Tapper 1994), mutta puhtaasti maatalousuutisointia ei tietääkseni ole tutkinut kukaan. Läheltä aiheitani sivuaa Juha Kuisman (1990) Yleisradiolle tekemä julkaisu ”Maaseudun elämäntavan muutos ja sen suhde joukkoviestintään” mutta Kuisman teksti on lähinnä koontia ja yhteenve-toa alan kirjallisuudesta ja muusta tutkimuksesta kuin itse toteutettua, uutisointiin liittyvää aineistolähtöistä tutkimusta. Eniten omaan tutkimukseeni tuntuu linkittyvän Tapperin (1994) Suomen EU-keskusteluja käsitellyt tutkimus, jossa maatalous nousi keskeiseen rooliin vasta tutkimuksen edetessä. Hänen tutkimuksestaan löysin kaikista eniten yhtäläisyyksiä omaan aiheeseeni sekä tutkimuksen toteutustapaan.

Maataloutta itsessään on toki tutkittu paljon, ja viime vuosina kiinnostus on kohdistunut etenkin maatalouden murroksen hahmottamiseen, mutta nämä tutkimukset on tehty lähinnä taloustieteiden, sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan puolella. Aihepiirin aiemmasta tutkimuksesta tarkemmin jäljempänä.

Aihe on minulle myös henkilökohtaisesti läheinen, sillä olen ennen journalistiikan opintojani valmistunut maaseutuyrittäjäksi (Keski-Pohjanmaan maaseutuakatemia, Perhon toimipiste, 2004). Muutaman vuoden asuminen maaseudulla ja toimiminen maataloustyöntekijänä sekä koulumme opetusmaatilalla että eri työharjoittelupaikoissa (Norjassa, Keski-Pohjanmaalla ja Viitasaarella, yhteensä 13 kk) ovat opettaneet minulle alasta paljon ja tehneet sitä minulle kaikin puolin ymmärrettävämmäksi ja läheisemmäksi. Uskon suorittamastani tutkinnosta olevan hyötyä myös tätä tutkimustyötä tehdessäni ja etenkin aineiston luokittelemisessa siinä, millä perustein ja mitkä jutut lasketaan suomalaiseen maatalouteen liittyviksi. Maatalousalan tuntemus auttaa varmasti osaltaan myös tulkintojen tekemisessä aineistosta.

1.2 Tutkimuksen aineisto ja tekotapa

Aineistonani on kolmen sanomalehden, Helsingin Sanomien, Keskipohjanmaan ja Satakunnan Kansan kolmen kuukauden numerot (helmi-, touko- ja syyskuu) vuodelta 2006. Aineistoon lasketaan kuuluvaksi kaikki maataloutta, ei maaseutua yleensä, koskevat uutiset, jutut, pää- ja mielipidekirjoitukset, kommentit ja kolumnit. Lisäksi kiinnitän huomiota myös juttujen kuvitukseen. Viikko- ja kuukausiliitteet olen automaattisesti rajannut aineiston ulkopuolelle, samoin ulkomaanuutiset.

Tutkimusmetodeinani käytän määrällistä sisällönanalyysia ja diskurssianalyysia. Vaikka määrällinen tutkimusote onkin jäänyt viestinnän tutkimuksessa enenevissä määrin laadullisten tutkimusmetodien varjoon, on määrällinen sisällönanalyysi edelleen hyvä tapa saada ote jostain laajasta dokumenttiaineistosta (Väliveronen 2003, 15–16). Samalla se toimii välineenä saada tiivistetyssä ja yleisessä muodossa oleva kuvaus tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Voidakseni linkittää tutkimukseni jotain suurempaa kokonaisuutta vasten, *rakennan työni teoreettisen viitekehyksen kriittisen diskurssianalyysin ympärille*. Samalla diskurssianalyysi toimii *työni toisena metodina* tarkastellessani aineistostani lähemmin sitä, minkälaisia diskursseja maatalousuutisoinnin ympärille rakentuu, ja ketkä näissä jutuissa pääsevät ääneen. Tarkastelen analyysissä lähemmin myös jutussa esiintyvien toimijoiden keskinäisiä suhteita, eli ketkä pääsevät aktiivisesti määrittämään alasta käytävää kirjoittelua ja tuomaan oman kantansa voimakkaammin esille – tai keitä kuullaan ehkä vain näennäisinä lähteinä, passiivisempina sivustaseuraajina.

Diskurssianalyysissä teoriana minua kiinnostaa etenkin sen yhteiskunnallinen ulottuvuus ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen taso. Nojaan työssäni muun muassa Norman Faircloughin (2002) ajatuksiin kielenkäytöstä sosiaalisena käytäntönä ja ideologisena toimintana, jolla voi olla myös hyvin konkreettisia yhteiskunnallisia seurauksia. Tätä kautta yhdeksi työni keskeisistä käsitteistä nousee *representaatio*, ajatus kielestä merkitysten tuottamisen välineenä. Termi viittaa samanaikaisesti kahteen asiaan, esittämiseen ja edustamiseen ja sanaa tarkalleen mukaillen re-presentaatioon, eli jonkun asian uudelleen esittämiseen ja sen tekemistä uudestaan läsnä olevaksi (Väliver-

ronen 2003, 19). Representaation avulla hahmotan siis sitä, miten maatalous tehdään meille tänä päivänä läsnä olevaksi eli miten se meille esitetään.

Representaation tutkiminen on Faircloughinkin mukaan yksi niistä kolmesta näkökulmasta, joilla tekstejä ja niihin rakentuvia diskursseja voidaan tutkia. Vaihtoehtoisesti tutkimuksessa voidaan keskittyä myös identiteettien luomisen tai tekstin eri toimijoiden välisten suhteiden tutkimiseen. (Fairclough 2002.) Näistä jälkimmäinen nousee työssäni myös esille tarkastellessani jutuissa esiintyvien toimijoiden välisiä suhteita.

Keskeisenä työssäni kulkee ajatus, että tekstin tuotanto on aina sosiaalinen tapahtuma, joka paitsi muokkaa maailmaa mutta jossa ympäröivä maailma muokkaa myös itse kieltä. Se, että asioiden tietynlaisella esittämisellä tai niiden esityksissä muodostuvilla valtasuhteilla voi olla konkreettisia seurauksia, tekee myös maataloustutkimuksen tutkimisesta tärkeää.

Faircloughin (2002) mukaan tietynlaisen kuvan antaminen jostain asiasta voi edistää asian laajempaa yhteiskunnallista muutosta ja valtasuhteiden rakentumista. Ei siis ole sama, nähdäänkö maatalous kirjoituksissa nostalgisena, vanhanajan elämänmuotona, joka on jo parhaat aikansa nähnyt ja johon ei kannata enää sijoittaa, vai tärkeänä ja modernina elinkeinona, jolla on laajempaa merkitystä maaseudun hyvinvoinnin kannalta ja johon panostaminen on myös sijoitus tulevaisuuteen. Määrällinen puoli vaikuttaa puolestaan siihen, paljonko aihe on ylipäänsä julkisen keskustelun kohteena ja kuinka paljon sitä otetaan, tai kannattaa ottaa, esimerkiksi poliittisella agendalla huomioon. Kannattaako äänestäjiä houkutella maatalousaiheisilla vaaliteemoilla, vai onko puolueen kannattavampaa haudata kampanjastaan koko aihe.

Aiheiden näkyvyyteen mediassa liittyy osaltaan myös joukkoviestinnän *agenda setting* eli *päiväjärjestys-ajattelu*. Se lähtee liikkeelle nimenomaan siitä oletuksesta, että joukkoviestimillä on voimakas vaikutus siihen, mistä aiheista ja miten yhteiskunnassa ylipäänsä keskustellaan. Vaikka joukkoviestimet eivät ajattelun mukaan ”määrää sitä, mitä ihmiset ajattelevat” viesteillä on kuitenkin ”suuri vaikutus siihen, mistä asioista ihmisillä ylipääntään on mielipiteitä” (kursiivi R.K.). Yleinen mielipide

vaikuttaa taas siihen, minkälaisia poliittisia päätöksiä asioista tehdään. (Kunelius 2003, 142.)

Viestimet tarjoavat yleisölle myös asioiden tärkeysjärjestyksen: mitkä asiat ovat keskeisiä ja miten niistä tulisi ajatella. Shaw ja McCombs ovat myös tutkineet, että siinä missä televisio vaikuttaa enemmän keskustelun aiheisiin keskinäisviestinnässä, sanomalehdellä on tärkeä rooli siinä, mitä ihmiset pitävät itselleen tärkeinä asioina. (Tapper 1994, 3–6.)

Maatalousasioiden julkinen pohtiminen ja esiin nostaminen voi siis vaikuttaa myös kansalaisten arkeen: ostetaanko kaupasta ruotsalaisia, virolaisia vai suomalaisia maitotuotteita (tai onko niiden valinnalla edes mitään väliä); tarttuuko lihatiskiltä mukaan mieluummin kotimaista kuin brasilialaista naudanpaistia; tai kannattaako biopolttoaineiden viljelyyn panostaa. Tätä kautta käsittelen työssäni jossain määrin myös journalismin tehtäviä yhteiskunnassa yleensä.

Kiinnitän tutkimuksessani huomiota myös juttujen kuvitukseen. Kuvat ovat kuitenkin näkyvä osa maatalouden representaation muodostumista ja ne tuovat jutulle näkyvyyttä. Usein kuva saattaa olla myös se, mihin lukijan silmä lehden sivulta ensimmäisenä tarttuu, ja niiden perusteella saatetaan tehdä päätös siitä, luetaanko juttua vai ei. Hyvä kuva houkuttelee usein lukemaan myös itse jutun – ja päinvastoin. Kuva on myös mielikuvien rakentajana usein tekstiä tehokkaampi.

Määrällisen sisällönanalyysin avulla tutkin, paljonko kuvia maatalouskirjoitusten yhteydessä ylipäänsä on ja lasken myös, mitä teemoja ne käsittelevät tai mitä kuvissa esiintyy. Kuvien kohdalla nojaan lähinnä Janne Seppäsen ja Roland Barthesin ajatukseen kuva-analyysistä.

1.3 Aihepiirin aiempi tutkimus

Maatalousuutisointia on aiemmin tutkittu sangen vähän. Maatalous itsessään on toki ollut tutkimuksen kohteena paitsi maa- ja metsätaloustieteellisen tutkimuskentän, myös etenkin kansantaloustieteen, sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan alalla. Alaan liittyen on tutkittu esimerkiksi muuttuneen maatalouspolitiikan vaikutuksia Suomen maataloudelle (ks. esim. Skonbäck, 2001), opiskelijoiden suhdetta kotitilaansa ja sen tulevaisuuteen (Käki 2005) tai viljelijöiden selviytymistä maatalouden murroksesta (Hyytinen 2005). Varsinaista viestintäalan tutkimusta on kuitenkin vaikea löytää.

Yleisradion julkaisun ”Maaseudun elämäntavan muutos ja sen suhde joukkoviestintään” kirjoittanut Kuismakin on todennut maaseudun olevan joukkotiedotuksen osalta vähän tutkittu aihealue, minkä hän olettaa johtuvan siitä, että ”tutkimus on kaupungeissa tapahtuvaa toimintaa, eikä tutkijoilla ole henkilökohtaista mielenkiintoa maaseudun tutkimiseen” (Kuisma 1990, 1). Kuisma kertoo teoksensa alussa kaivanneensa työnsä tueksi jotakin joukkotiedotuksen maaseututeoriaa omakohtaista maaseudun kokemustaustaa vasten, mutta hänen mukaansa tiedonhaku tai alan aikakauslehtien luku ei sellaista teoriaa hänen silmiensä eteen tuonut. Vaikka oma tutkimukseni ei käsittelekään maaseutua yleensä, vaan nimenomaan maataloutta, viittaan kuitenkin myös Kuisman ajatuksiin joukkoviestinnän ja maaseudun suhteesta. Työssään Kuisma tarkoittaa käsitteellä ”maaseutu” kuitenkin niin viljelijöitä, kaikkia maalla asuvia ihmisiä kuin myös ”laajempaa talonpoikaisuuden merkityskerrostumaa, joka ohentuneena vaikuttaa useimpien suomalaisten tajunnassa” (emt., 1).

Kuten aiemmin mainitsin, maatalousuutisointi on vilahtanut sivuroolissa ainakin muutamassa muussa tutkimuksessa – tai noussut sellaiseksi tutkimustyön edetessä. Esimerkiksi Jaana Hujanen (2000) viittaa maakuntalehtien alueellisuuden rakentumista käsittelevässä väitöskirjassaan Journalismin maakunnallisuus – alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa, lyhyesti myös maatalousuutisointiin. Hujanen tutkimuksen seitsemän maakuntalehden otannoista vuosilta 1987 ja 1994 käy ilmi, että vuonna 1987 lehdissä oli maakuntatason maa- ja metsätalousaiheista uutisointia 3–10 prosenttia sisällöstä lehdestä riippuen. Vaikka osuus 90-luvun puolella keskimäärin hieman kasvoikin, jäi uutisoinnin osuus silti melko pieneksi (6–9 prosenttiin). (Hujanen 2000, 82–85.)

Paikallistason uutisista maa- ja metsätaloustuutisten osuus oli vielä vähäisempi: 1980-luvun lopulla 0,5–3,0 prosenttia ja myöhemmin 2–3 prosenttia (Hujanen 2000, 82–85).

Kovin runsasta maa- ja metsätaloustuutisointi ei siis ainakaan Hujasen tutkimuksen mukaan ole 1980- ja 1990-lukujen taitteessa ollut.

Tutkimuksesta löytyvät tiedot myös yhdestä tässä työssä mukana olevasta lehdestä, Keskipohjanmaasta. Sen maataloustuutisointi noudatteli vuonna 1997 muiden lehtien mukaan melko matalaprofiilista linjaa maataloustuutisoinnin suhteen, vaikka levikki-alue vielä melko maatalouspainotteista onkin. Hujasen mukaan lehden maakunnallisesta aineistosta maa- ja metsätaloutta käsitteli tuolloin vain 7 % aineistosta ja paikallistasoisesta 1,8 %. (Hujanen 2000, 82–85.) Itse en lähde erottelemaan juttuja prosentuaalisesti koko aineistosta, joskin teen eron kuitenkin sen välillä, mille osastoille jutut sijoittuvat, ja käsitelläänkö aihetta enemmän valtakunnantason (kotimaa) vai paikallistason (maakunta) uutisena. Lasken juttumäärät vain lukumääräisesti, mutta lehtien sivumäärään suhteutettuna ja keskimääräiseen maataloustuutisointiin verrattuna sekin riittänee antamaan kuvaa siitä, kuinka paljon maataloudesta nyt, lähes kymmenen vuotta Hujasen tutkimuksen jälkeen, uutisoidaan.

Myös Anna Pollari (2004) sivuaa gradussaan Valtaa puhua Euroopan unionista – EU-journalismin henkilölähteet suomalaisissa sanomalehdissä, maataloustuutisointia, tällä kertaa EU-journalismin lähdekäytäntöjen kautta. Pollarin mukaan elinkeinoelämän edustajat, mukaan lukien maanviljelijät, jäävät EU-uutisoinnin lainauksissa selvästi poliittisen ja virkamieskeskeisen lähdekäytännön varjoon. Tämä on sikäli hätkähdyttävää, että maatalouspolitiikan ollessa unionin talouspolitiikan suurin yksittäinen menoerä ja laaja-alaisin yhteinen politiikan ala, sen edustajat itse pääsevät maataloutta koskevissa uutisissa hyvin vähän ääneen.

Helena Tapper (1994) lähti Helsingin Yliopiston joukkoviestinnän tutkimuskurssinsa kanssa selvittämään, kohtaavatko joukkoviestimet ja yleisö toisensa EU- keskustelussa. Aineistona olivat monipuolisesti niin sanomalehdet, aikakauslehdet kuin tv ja radiokin. Koska kansantalouden ongelmat näyttivät nousevan EU-jäsenyydestä kes-

kusteltaessa keskeiseksi kysymyksi, valitsi tutkimusryhmä lähtökohdaksi oletuksen ”EU Suomen kansantalouden pelastajana” (Tapper 1994, 3).

Keskeiseksi teemaksi tutkimuksessa muodostui maatalousuutisointi ja etenkin keskustelu EU:sta Suomen maatalouden pelastajana. Tapper sanoo kysymyksen maataloudesta nousseen keskeiseksi, sillä kaikista muista sopimusasioista oli jäsenyysneuvotteluiden tuossa vaiheessa jo sovittu. Lisäksi maatalouden osalta kyse oli myös kansallisesta peruskysymyksestä, siitä, mikä olisi maatalouden tulevaisuus Suomessa. Lähes kaikilla jäsenneuvotteluja käyvillä mailla oli ollut ongelmia maatalouden sopeuttamisesta EU:n normeihin, joten aihe ei jäänyt syrjään meilläkään. (Tapper 1994, 8–11.)

Tapperin ryhmä esitti uutisoinnin tutkimuksessaan samankaltaisia kysymyksiä, joita itsekin pidän keskeisinä: mitkä aiheet ovat tärkeitä, mitkä ovat joukkoviestinten tietolähteitä, ketkä ovat toimijoita jutuissa, ja mikä on juttujen kanta ja suhtautuminen asiaan (Tapper 1994, 1). Niin sanomalehtien, aikakauslehtien kuin tv:n ja radionkin osalta tärkeimmiksi aiheiksi nousivat maatalous, aluepolitiikka ja tukiaiset (emt., 10–14). Muista tuloksista lähemmin oman aineistoni tulosten yhteydessä.

Yhtenä taustatiedon lähteenä pidän myös omaa proseminarityötäni Metsää ja taloutta – maatalouden representaatiot paikallis- ja valtamedioissa (Huuhtanen, 2005), jossa jo tutkin maatalouden representaatioita paikallis-, maakunta- ja valtakunnanlehtitasolla. Paikallistason tutkimusannin jäädessä kuitenkin köyhänlaiseksi päätin keskittyä gradussani maakunta- ja valtakunnanlehtitasolle ja laajentaa aineistoani mieluummin sitten niiden tasolla. Graduni tarkoituksena onkin syventää ja laajentaa aiempaa tutkimustyötäni maatalousuutisoinnista ja sen mahdollisista yhteiskunnallisista vaikutuksista.

2 MAATALOUDEN NYKYTILANNE JA SEN KOKEMAN MURROKSEN TAUSTAA

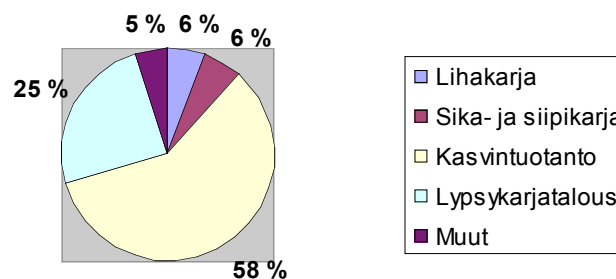
Luodakseni taustaa tämänhetkistä maatalouskirjoittelua tarkastelevalle tutkimukselleni, käyn ensin lyhyesti läpi maatalouden nykyistä tilannetta. Peruslähtökohtien tunteminen kun antaa pohjaa myös kirjoittelusta tehtäville tulkinnoille. Luon myös lyhyen katsauksen alan kokemiin aiempiin murroksiin.

Koko työn motivoimisen kannalta käsittelen luvussa 2.3 mitä EU-jäsenyys on maatalouden kannalta tuonut tullessaan, sillä tarkastelen lehtitekstejä nimenomaan nykyistä murrostilaa vasten. Alaluvussa 2.3.1 käsittelen EU:n vaikutusta viljelijöiden työhön, sekä 2.3.2:ssa aiemman tutkimuksen pohjalta lyhyesti sitä, miten media on tämän kaiken esittänyt.

2.1 Maatalouden nykytila

Suomessa toimii nykyään arviolta 69 500 maatilaa. Yleisimmät päätuotantosuunnat ovat viljanviljely ja lypsykarjatalous: viljasta pääasiallisen elantonsa saa 40 prosenttia ja lypsykarjataloudesta noin 25 prosenttia tiloista. Muista tuotantosuunnista lihanautoja kasvattaa kuutisen prosenttia, sika- ja siipikarjaa yhteensä yhtä moni, ja loput viisi prosenttia jäävät muille tuotantosuunnille (ks. kuvio 1). Viljanviljelyllä tai jollakin eläintuotannoilla *pääelantonsa* saavia tiloja on siis suunnilleen yhtä paljon, molempia noin 40 prosenttia kaikista tiloista. (Tike 2007, 9, 38.)

Kasvintuotannon osuus tuotannosta on tosin mainittua 40 prosenttia suurempi, sillä kasvinviljelyä harjoittavat muutkin kuin pääsääntöisesti viljanviljelyyn keskittyneet tilat. Esimerkiksi karjatilat viljelevät peltojaan rehuja ja laitumia varten. Todellisuudessa kasvintuotantoa on yli puolella tiloista, liki 60 prosentilla (kuvio 1). (Tike 2007, 38.)

Kuvio 1, maatilojen kokonaistuotantosuunnat.

Maatalouden perusta on edelleen perheviljelmissä. Valtaosa tiloista, 88 prosenttia, on yksityisten omistuksessa, loppujen jäädessä pariskunnille (6 %), perheyhtiöille (4 %) ja muille (1 %). Keskimääräinen tilakoko on nykyään reilut 33 hehtaaria ja metsää tiloilla on keskimäärin 47 hehtaaria. (Tike 2007, Tilastokeskus 2006, 6.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana maatilojen pinta-ala on jatkuvasti kasvanut. Peltoala on lisääntynyt tuona aikana keskimäärin 11 hehtaarilla. Kasvu on syönyt pieniä tiloja ja laajentanut suurempia. Alle parinkymmenen hehtaarin tiloista on tuona aikana lopettanut noin puolet, kun yli 50 hehtaarin tilojen määrä on puolestaan tuplaantunut. Suomessa suuntaus näyttääkin olevan kohti yhä suurempia ja harvakuisempia tuotantotiloja, sillä myös suurten, yli 200 hehtaarin tilojen määrä on vuosittuhannen alusta kaksinkertaistunut. Suurtiloja on jo noin 250. (Tike 2007.)

Maatalous ei tämän päivän Suomessa ole taloudellisesti mitenkään kannattavaa. Vuonna 2006 maatalousyritystä kohti jäi tuloja vain 15 100 euroa. Kun summasta vähennetään pääoman korot, työansioksi jäi 5 350 euroa vuodessa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että viljelijät paiskivat töitä vuoden ympäri kahden euron tuntipalkalla. Alan kannattavuus on muutenkin laskenut vuosien 1998–2006 aikana liki kolmekymmentä prosenttia. (MTT 2007.)

Taloudellisesti tarkasteltuna kotieläintuotanto on vähäisemmästä tuotantomäärästään huolimatta huomattavasti kasvinviljelyä kannattavampaa. Vuonna 2005 kotieläintuo-

tannon tuotto ylsi 1,38 miljardiin euroon, kasvinviljelyn jäädessä 0,3 miljardiin. Ainoastaan lypsykarja-, sika- ja siipikarjatilat saivat työstään jotain ansioita yli puolen verotettavista tuloista tullessa maataloudesta. Muilla tuotantosuunnilla elanto saatiin pääosin muista palkkatuloista tai tulonsiirroista. (Tilastokeskus 2006, 12; Tike 2007, 9.)

Taloudellisen kannattavuuden takia yhä harvempi tila nojaakaan enää vain yhden tuotantosuunnan varaan. Monialaisten tilojen määrä on selvästi kasvanut ja vuonna 2005 kolmasosa tiloista oli jo monialaisia. Yleisimmät sivuelinkeinot ovat koneurakointi tai majoitus- ja ateriapalvelut. Myös energiayrittäjäyys on kasvussa. (MMM 2007a, 12.) Yhä useammin tilat myös työllistävät enää vain yhden henkilön mahdollisen puolison käydessä tilan ulkopuolella töissä.

Aina maatalouden luvut eivät ole kuitenkaan näyttäneet tältä, päinvastoin. Ala on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana kamppailut rajun muutoksen kourissa, ja maatalouden tila on jatkuvasti muuttunut. Ensimmäinen sysäys kohti nykyistä tilanne lähti liikkeelle 1960-luvulla suuren muuttoliikkeen, kaupungistumisen ja maatalouden koneellistumisen myötä, mutta silloin muutos oli enemmän osa yleistä länsimaista yhteiskuntakehitystä, jossa maatalousvaltaisesta ja pieniin perheviljelmiin keskittyneestä yhteiskunnasta suunnattiin kohti teollista ja palveluyhteiskuntaa. (Haapala 2004, 232–250, 264.) Tosin rakennemuutos oli Euroopan mittakaavassa poikkeuksellisen voimakas sotien jälkeisen teollistumisen ja kaupungistumisen myötä.

Lähiaikojen muutokset koskettavat enemmän maatalouden rakennemuutosta ja kannattavuutta, ja sen taustalla vaikuttavat paitsi 1990-luvun taitteeseen osuneet lama- vuodet, myös Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995. Tämä liitti maataloutemme osaksi laaja-alaisempaa maatalouspolitiikkaa, jossa päätöksenteko nojaa huomattavasti laajempaa kokonaisuutta vasten, ja jossa esimerkiksi valtioiden oma- varaisuuden käsitettä maataloustuotteiden suhteen ei enää tunneta (Skonbäck 2001, 4).

2.2 Maatalouden viimeisin murros muutoksesta toiseen

Suomalaisen maatalouden viimeinen kultakausi 1960-luvulla päättyi pääasiassa kaupungistumiseen ja maatalouden koneellistumiseen. Maaseutujen suurten ikäluokkien tultua aikuisikänsä tiloilla ei yleensä ollut tarjota työtä kuin yhdelle perheen lapsista (jos tällekin) ja maataloustekniikan nopea kehitys söi tilojen työväentarvetta entisestään. Kaikki, mikä maatalouden tuotantoprosessista oli teollistettavissa, kuoriutui siitä pois. 1970-lukua kohti mentäessä kaupungit alkoivat vetää nuoria houkuttelevasti puoleensa, ja kuusikymmentäluvun aikana yhteensä 600 000 ihmistä siirtyi maatalouden parista muihin elinkeinoihin. Suuren muuttoliikkeen käsite oli syntynyt. (Kuisma 1990, 22–33; Haapala 2004, 232–250.)

Tämän päivän näkökulmasta tarkasteltuna tuntuu tietyllä tapaa uskomattomalta, ettei maatalouden viimeisintä, ja ehkä vaikuttavinta, kukoistuskautta löytäkseen tarvitse mennä sen kauemmaksi kuin 1960-luvulle. Tuolloin maaseudun tilarakenne oli kaikkien talonpoikaisimmillaan yli 300 000 perheviljelmän voimin. Se on paljon verrattuna tämän päivän vajaaseen 70 000 tilaan. Kuusikymmentäluvun murros oli totta kai voimakas (itse asiassa niin järjestyttävä, että jos sen olisi sanottu olleen suunniteltu, sitä olisi kutsuttu jo vallankumoukseksi) ja nielaisi tilamäärästä leijonanosan, mutta senkin jälkeen tilamäärä on tasaisesti laskenut. Nopeinta lasku on suhteessa ollut taas vuodesta 1990, minkä jälkeen 60 000 tilaa on lopettanut toimintansa. Tämä vastaa lähes puolta vuosikymmenen alun tilamäärästä. (Kuisma 1990, 22–33, Tike 2007.)

Tässä kohtaa on tosin huomioitava, että myös maatilojen tilastointimäärässä tapahtui 1990-luvun puolivälissä muutos. Sitä ennen maatiloiksi oli luokiteltu myös kaikki metsätaloutta tai muuta tuotantotoimintaa harjoittavat tilat, mutta vuodesta 1995 aktiivituloihin on laskettu tiloista vain ne, joilla on peltoa viljelyksessään. Enää yksin metsänkasvatus tai mehiläistalouden harjoittaminen ei riitä tekemään tilasta maatilaa, vaan siihen vaaditaan nyt myös vähintään hehtaari viljelyksessä olevaa peltoa. (Tike 2007.)

Tilastointitavan muutos söi maatilojen lukumäärästä 14 500, mutta se ei silti riitä selittämään koko 60 000 tilan vähenemistä. Tai poista sitä tosiasiaa, että vielä vuodesta 1995 tilojen määrä on ensin pudonnut hyllyä kolmen tuhannen tilan vuosi-

vauhtia, hidastuen vuosituhanen vaihteen jälkeen noin 1 700 tilan vuosivähennykseen. Tosin vuosina 2004–2005 tilojen lukumäärä väheni taas 2 500 tilalla. (Tike 2007, 9, 57.)

Palatakseni vielä vuonna 1990 alkunsa saaneeseen muutoskauteen, sen taustalla vaikuttivat siis paitsi yleinen talouslama, jo myös Suomen ilmoittama halukkuus lähteä hakemaan EU:n jäsenyyttä. Suomen muuttuneen maatalouspolitiikan vaikutuksia 1990-luvulla tutkineen Markku Skonbäckin mukaan jo pelkkä hakuprosessin käynnistys aiheutti muutospaineita maatalouden parissa, sillä mahdollinen EU-jäsenyys herätti epävarmuutta tulevasta. Tämä pani viljelijät miettimään eri vaihtoehtoja ja punnitsemaan sitä, mitä tehdä oman tilansa kanssa. Jo tuolloin tiedettiin, että mahdollinen jäsenyys tulisi ratkaisevasti muuttamaan Suomen maatalouden toimintaedellytyksiä. (Skonbäck 2001, 2, 46.)

Tilamäärien ja maataloustuotannon ennustettiin vähenevän merkittävästi, elintarviketuonnin lisääntyvän ja jo tuolloin painotettiin, että maan epäedullisten ilmasto-olojen ja tilarakenteen vuoksi aikaisemman tulotason säilyttäminen tulisi vaatimaan viljelijöille huomattavaa suoran tuen tarvetta (Skonbäck 2001, 4–5; Laurila 2004, 249). Vuonna 2007 ainakin epäedullisiin ilmasto-oloihin liittyvät tukiasiat puhuttavat lehtien palstoilla edelleen, ja neuvottelut Suomen erikoisluvasta venyttää siirtymäajan tukien maksamista jatkuvat. Tilakoon kasvattaminen nähtiin jo alkuvaiheessa yhtenä keskeisimmistä keinoista, mikäli maatalouden kilpailukyky haluttaisiin turvata. Kehityssuunta onkin nähtävissä tämän päivän maatalouden rakenteessa. (Skonbäck 2001, 4–5.)

Vaikka moniin asioihin kiinnitettiin huomiota ennen unioniin liittymistä, niin ainakaan Skonbäckin mukaan tavoite maatalouden tasaisesta supistumisesta ei sittenkään toteutunut. Vaikka ylikansalliselle kilpailuille avautuneiden markkinoiden ja muuttuneiden maataloustukien aiheuttamaa vaikutusta pyrittiin hidastamaan maksamalla tuottajille suoraan tuottajahintojen alennukset, tuki ei kuitenkaan ollut riittävää. Maatalouden väheneminen on vain nopeutunut unioniin liittymisen jälkeen. (Skonbäck 2001, 1, 95.)

Suurimmat muutokset liittyvätkin siihen, että ennen ulkopuolisesta kilpailusta vapaa Suomi joutui EU:n myötä poistamaan maatalouden tuontirajoitukset, mikä mahdollisti muiden eurooppalaisten kilpailijoiden pääsyn samoille markkinoille suomalaisten tuottajien kanssa. Yhä useampi tuote tuli kilpailemaan johtopaikasta samoilla pienillä markkinoilla. Vanhasta tukijärjestelmästä, joka oli perustunut puhtaasti tuotantoon ja turvannut näin osaltaan tuottajahinnat, siirryttiin nyt tuotantoyksiköihin (esim. lehmä- ja peltohehtaarikohtaisiin) perustuvaan tukeen, joka omalta osaltaan muutti maatalouden tukirakennetta. (Skonbäck 2001, 1.) Nyt tukea maksetaan sen perusteella, montako eläintä navetassa seisoo tai montako hehtaaria viljelijällä on peltoa huolimatta siitä, paljonko nämä tuottavat.

Skonbäck arvelee, etteivät maatalouden muospaineet tule myöskään jäämään tähän. Euroopan unionin maatalouspolitiikan uudistaminen ja unionin laajeneminen Keski- ja Itä-Euroopan maihin tulee jälleen vaikuttamaan Suomen maatalouden toimintaedellytyksiin. (Skonbäck 2001, 46.) Vähiten tähän tuskin vaikuttaa maataloustukien uudistukset, sekä uusien tuottajamaiden nopeasti vahvistuva maataloustuotanto.

2.3 Mitä EU on sitten tuonut tullessaan?

Euroopan unionin jäsenyys on siis syönyt paitsi tilojen määrää, vaikuttanut voimakkaasti myös maataloustukijärjestelmäämme, maatalouden kannattavuuteen sekä maatalouden osuuteen Suomen bruttokansantuotteesta. Maatalouden merkitys kansantaloudessa on jatkuvasti vähentynyt.¹ Tilamäärän pienentyessä myös maatalouden työllisyys on vähentynyt, mutta yllättävää kyllä, koska muutokset eivät ole heijastuneet maatalouden kokonaistuotantoon, vaikutukset muuhun elintarvikeketjuun ovat jääneet vähäisemmiksi. (MMM 2007c; Skonbäck 2001, 42.)

Erikoinen piirre EU-ajassa onkin, että maatalouden kokonaistuotanto on tilamäärän vähenemisestä huolimatta pysynyt kuitenkin suunnilleen samana. Tuotanto on tällä

---

¹ Vuonna 2004 maa-, riista- ja kalatalouden yhteenlaskettu osuus BKT:sta oli 1,2 prosenttia, kun se vielä vuonna 1990 oli 3,4 prosenttia (MMM 2007c; Skonbäck 2001, 42).

hetkellä ainakin tietyiltä osin edelleen 1990-luvun lukemissa, ja esimerkiksi lihaa tuotettiin vuonna 2005 enemmän kuin viisitoista vuotta sitten.

Maatalouden vaikutus kansantalouteen onkin huomattavasti suurempi kuin mitä pelkkä maatalouden BKT antaisi olettaa, sillä ala vaikuttaa koko elintarviketuotantoketjuun. Maatalous ostaa paljon palveluita ja tarvikkeita myös muilta sektoreilta, ja näin tuotteiden jalostusarvo on siirtynyt enemmän tilojen ulkopuolelle. Maatalous työllistää tällä hetkellä 90 000 viljelijää, mutta yhteensä ala ja siihen liittyvä elintarviketuotantoketju antavat töitä suoraan tai välillisesti 300 000 ihmiselle. Ala onkin kokonaisuudessaan tärkeä maaseutu- ja muu elinkeino Suomessa. (Skonbäck 2001, 42–43; MMM 2007a ja 2007b.)

Maatalouden kannattavuus on EU:n myötä koko ajan laskenut. Vuosina 1998–2006 kannattavuus laski lähes 30 prosenttia. Skonbäck (2001, 47) muistuttaa, että maatalouden kokonaistulot olivat tosin laskussa jo ennen unioniin liittymistäkin – liittymisen vain kiihdytti laskua entisestään. Maatalouden kokonaistuloissa onkin tapahtunut selvä pudotus sitten vuoden 1994.

Kokonaisuudessaan EU:n myötä pieniä tiloja suosiva politiikka on siis loppunut, viljelyn kannattavuus heikentynyt, viljelijöiden tulot alentuneet ja maatalouden tulonmuodostuksessa tapahtunut maataloustukien myötä suuri muutos. Merkittävintä muutos onkin ollut tukien kohdalla, joilla viljelijöille korvataan tuottajahintojen aleneminen. Ennen jäsenyyttä niiden osuus kokonaistuotosta oli 17 prosenttia, kun se hieman unioniin liittymisen jälkeen nousi 44 prosenttiin. (Laurila 2004, 365, 395.)

EU on vaikuttanut myös viljelijöiden arkeen tuotantokiintiöiden, jokakeväisten tukihakemusten, tilatarkastusten, direktiivien ja rajoitusten kautta. Tosin viljelijät saavat nyt aiempaa enemmän erilaisia investointitukia, ympäristöstä ja eläimistä huolehditaan paremmin, ja elintarvikkeiden saatavuus sekä tietty kiintiökohtainen peruspalkka ovat varmistetut myös poikkeusoloissa (Laurila 2004, 383).

EU on tuonut maatalouteen roppakaupalla muutoksia, mutta ei unionia voi niistä kokonaan soimatakaan. Kokonaistuotannon määrää ja viljelijöiden tuloja katsottaessa ala näyttäisi kuitenkin selvinneen muutoksista hyvin, ottaen huomioon myös jo mainitut erilaiset taloudelliset avustukset ja parantuneen ympäristönsuojelun. Täytyy

myös muistaa, että Suomen maatalous oli muutospaineen edessä jo ennen unioniin liittymistäkin, ja EU:n on katsottu oikeastaan vain nopeuttaneen jo muutenkin käynnissä olleita kehityspiirteitä: maatalouden kansantuoteosuuden alenemista, työllisten vähenemistä ja tilamäärän jyrkkää laskua. Unionin jäsenyyden on myös ajateltu olevan maataloudelle pitkällä tähtäimellä sen oma vakuutus: vahva kauppamahti ja tärkeä maataloustuottaja voi loppujen lopuksi olla viljelijöille parempi suoja omalle elinkeinolle kuin maailmankaupan seassa yksinään seilaava Suomi. (Laurila 2004, 401.)

Nykyistä murroskautta tulisikin tarkastella paitsi EU-ajan muutoksina, myös kehityssuuntana, joka olisi kohdannut teollistunutta ja kaupungistunutta Suomea jossain vaiheessa kuitenkin. Unionin jäsenyyden myötä muutos vain tuli hyvin nopeasti. Oli nykytilan kehityssuunnan taustalla sitten luonnollinen kehityssuunta tai sitä nopeuttanut EU-jäsenyyden vaikutus, tämä ei kuitenkaan vie pohjaa kotimaisen maatalouden merkitykseltä – tai sen uutisoinnin tutkimiselta. Edelleen on tärkeä tietää, ketkä maatalouskeskustelua tänä päivänä käyvät ja kenen kautta alaa määritetään. Tulevaisuus alalla on kuitenkin edelleen avoin.

2.3.1 EU:n vaikutus viljelijöiden omaan ammattiin

Miten maatalouden muutos ja EU-jäsenyys ovat sitten vaikuttaneet itse viljelijöihin ja heidän ammattikuvaansa? Paitsi että ammatinharjoittajien määrä on laskenut, on jäljelle jääneiden työnkuva myös huomattavasti muuttunut.

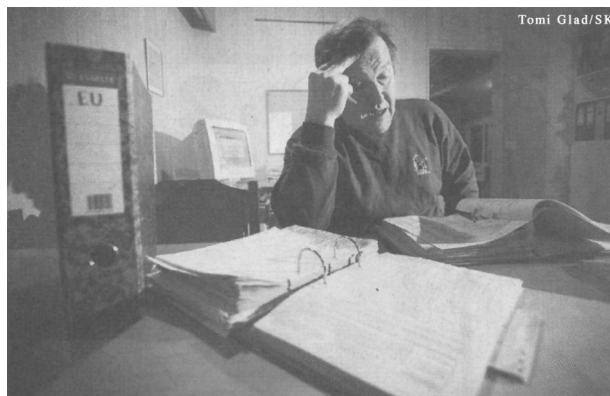
Pohjalaisten viljelijöiden selviytymistä maatalouden murroksesta tutkineen Elisa Hyytisen² (2005) mukaan viljelijät kokevat työnsä raskaaksi kuten ennenkin, syyt vain ovat nyt toiset. Enää ei riitä, että tilan emäntä tai isäntä vääntäisi jouhevasti For-din rattia kyntöpellolla tai tuntisi navettansa Fridat ja Sanelmat, tilalle ovat astuneet nyt myös EU-byrokraatia, direktiivit, virkamiestarkastukset ja tukihakemusten täytöt. Toukokuussa jätettävästä maataloustukihakemuksesta onkin tullut viljelijöille vuo-

---

² Hyytisen tutkimus perustuu maanviljelijöille suunnatun kirjoituskilpailun satoon, josta hän keskittyi 38 pohjalaisen viljelijän teksteihin. (ks. tarkemmin Hyytinen 2005.)

den tärkein työ, tilan talouden pyöriessä ratkaisevasti tukien turvin (Laurila 2004, 360).

Hyytisen mukaan viljelijät kokevat, että lisääntynyt byrokratia on vähentänyt työhön liittyvää itsenäisyyttä. He kokevat, ettei heidän ammattitaitoaan arvosteta riittävästi, eikä heidän anneta luottaa omaan osaamiseensa. Apua ja tietoa olisi aina haettava ”suuremmilta ja oppineemmilta”. Omia mielipiteitä on täytynyt ajaa alas ja alkaa uskoa ulkopuolisiin neuvojiin. Tämä ei istu yhteen työn itsenäisyyden ja ammatin vapaan harjoittamisen kannalta, sillä maanviljelijän ammatti-identiteetti on vanhas-
taan perustunut omaan, itsenäisen osaamisen luottamiseen. Viljelijöiden luottamus asiantuntijoihin, poliitikkoihin ja jopa kuluttajiin on tämän myötä alkanut heikentyä. (Hyytinen 2005, 48–72.)

Kuva 1 Ulvilalaiselle maanviljelijälle Markku Koskelalle nykytilan vaatimat paperityöt ovat tuttuja. Kuvassa Koskela kevään viljelysuunnitelmiansa kimpussa sokerijuurikkaan viljelyä koskevan jutun yhteydessä (”Vielä ollaan pelissä mukana” SK 10.2.06).

Viljelijöiden on jatkuvasti vakuuteltava omaa osaamistaan, ammattitaitoaan ja työnsä laatua niin kuluttajille kuin päättäjillekin – ja pysyttävä mukana alati kovenevassa kilpailussa. Lisää osaamista ja koneita olisi hankittava koko ajan, ja tilan toimintaa kehitettävä yhä tehokkaammaksi ja tuottavammaksi. (Hyytinen 2005, 43, 60.) Tämä on osaltaan johtanut kahtiajakautuneeseen kehitykseen: tilat ovat lähteneet eriytymään joko päätoimisiin, suuriin tuotantotiloihin tai palkkatyön ja yritystoiminnan ohessa hoidettaviin sivutoimisiin tiloihin. Jos tilan tuotantoa ei ole uskaltanut läh-

teä laajentamaan voimakkaasti, viljelijän on täytynyt monipuolistaa yrityksensä toimintaa erilaisiin suviansioihin tai lähteä tilan ulkopuolisiin töihin. (Laurila 2004, 382, 396.)

EU:n maatalouspolitiikan muutoksia ei viljelijöiden keskuudessa olekaan koettu mielekkäinä. Ammattitaidolla, osaamisella tai investointihaluilla ei viljelijöiden mukaan koeta enää olevan niin merkitystä, sillä ponnisteluista huolimatta työn tulot ovat lopulta kuitenkin samat. Esiin nousee ristiriita: vaikka maatalousyrittäjät ovat itse vastuussa tuloistaan, lopulta niistä määräävät kuitenkin muut. Viljelijät kokevatkin elämänsä, niin kuin koko maatalouden, ohjautuvan nykyään ulkopuolelta käsin, vailla omia vaikutusmahdollisuuksia. (Hyytinen 2005, 42–46, 74.)

Työ on muuttunut tuottavuuden alenemisen ja siitä johtuvan työllisyyden vähentymisen kautta myös yksinäisemmäksi (Laurila 2004, 376). Huonojen tulojen takia tiloille ei palkata muuta työvoimaa, eikä naapuruston lopettavien tilojen keskellä löydy enää samalla tavoin kollegoita kuin ennen.

Hyytisen tutkimus nostaa esille sen, miten negatiivisesti viljelijät tuntuvat suhtautuvan muutoksiin. Oman työpaikan ja kotitilan menettämisen pelossa suhtautuminen on ymmärrettävää, mutta tulokseen voi heijastua sekin, kenellä on ylipäänsä ollut aikaa vastata kirjoituskilpailun kutsuun: niillä, joiden tila ei ehkä ole enää aktiivisimmillaan ja joille lopettaminen näyttää todennäköisenä vaihtoehtona vai heillä, jotka entistä kiihkeämmin työskentelevät tilansa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Tutkimus nostaa mielenkiintoisesti esille, miten ihmisillä on taipumus jakaa maatalouden ajat aikoihin ennen ja jälkeen EU:n. Osa kirjoittajista näki EU:n päättäneen ”työnteon kulta-ajan” ja unioniin liittymisen jälkeiseen aikaan liitettiin useimmiten kielteiset muutokset. Moni tosin myönsi, että vaikeudet alkoivat jo ennen jäsenyyttä, mutta unioniin liittyminen kiihdytti muutosta huonompaan suuntaan. Lupauksiin jäsenyyden mukanaan tuomista hyödyistä on viljelijöiden näkökulmasta ehditty jo tähän päivään mennessä pettyä. (Hyytinen 2005, 40–41.) Nykyistä kahden euron tuntiansiota vasten tätä ei ole vaikea ymmärtää.

Viljelijät näyttävät kantavan myös paljon huolta tulevasta. Epävarmuutta aiheuttavat tulevaisuuden ennakoimattomuus, ristiriitaiset tai puutteelliset tiedot, ja jatkuvasti käynnissä oleva muutos. Tämä on vaikuttanut myös halukkaiden tilanjatkajien määrään. 2000-luvun alkuun mennessä jatkajia oli löytynyt vain noin neljäsosalle niille tiloista, joissa viljelijä olisi ollut valmis siirtämään tilansa sukupolvenvaihdoksen kautta jatkajalle. (Hyytinen 2005, 53–54; Laurila 2004, 398.)

Opiskelijoiden suhdetta kotitilaansa tutkineen Kristiina Käen mukaan maatalouden tulevaisuus nähdään mahdollisten jatkajienkin kohdalla kaksijakoisena: isoa tilaa voisi vielä lähteä jatkamaankin, mutta pienten olisi kannattaakseen laajennuttava niin paljon, ettei siihen taloudellisen epävarmuuden aikana olla välttämättä valmiita sitoutumaan. Myös maatalouden muuttunut työnkuva ja epävarmuus alan jatkumisesta vähentävät intoa jatkamiseen. Jatkajana toimisi myös todennäköisemmin perheen poika kuin tytär. (Käki 2005 73–77.)

2.3.2 Miten media on tämän kaiken esittänyt?

Maatalouden murroksesta tai murroksista puhuttaessa on mielenkiintoista huomata, ettei maatalouden kannalta ratkaisevista ajoista ole olemassa juuri lainkaan viestintätieteellistä tutkimusta. Tietoa siitä, miten asioita olisi julkisesti esitetty tai ketkä osapuolet niistä olisivat olleet keskustelemassa. Sormea on tosin turha heristää tutkimuskentän suuntaan, jos itse aiheestakaan ei ole liiemmästi uutisoitu.

Kuisma (1990) on peräänkuuluttanut ainakin omassa tutkimuksessaan sitä, ettei esimerkiksi 1960-luvun maatalousmurroksen mentaalihistoriaa ollut 1990-luvulle tultaessa vieläkään kirjoitettu. Kuisman mukaan silloin kun ”maaseudun murros oli toisinta totta, sitä ei käsitelty joukkotiedotuksen julkisuudessa”. Tapahtumaa ei kuulemma ollut, koska ”tapahtui, mitä piti tapahtua”. Silloiselle joukkotiedotukselle Vanhan ylioppilastalon valtaus oli tärkeämpää kuin maaseudulla, jota ei oikeastaan ollut olemassakaan, tapahtunut murros. (emt., 33.)

Sittemmin Suomalaisen kirjallisuuden seura on julkaissut varsin kattavan teossarjan Suomen maatalouden historia, osat 1–3 (ilmestyneet vuosina 2003 ja 2004), mutta

niissäkään aihetta ei käsitellä viestinnällisistä näkökulmasta käsin. Kuisman kaipaa mentaalihistoriaa ne ovat sen sijaan hyvinkin saattaneet avata.³

Myös yhteiskuntatieteilijät ovat ainakin Kuisman tutkimuksen aikoihin olleet jokseenkin voimattomia maaseudun murroksen tulkinnassa. Kun tilastot on esitetty ja on tullut tulkinnan aika, ei käytetty metodiikka olekaan kantanut. Yleensä aihetta käsiteltäessä onkin vedottu vahvasti aihetta jo käsitelleeseen kirjallisuuteen, jolloin kyseisten asioiden käsittely on tarkoittanut lähinnä kirjallisuuden tutkimusta. (Kuisma 1990, 33.)

Kuisma on löytänyt monia syitä sille, miksei maaseudusta ja maanviljelyksestä ole uutisoitu enempää. Pohjimmiltaan kyse on hänen mukaansa ollut uutiskriteereistä. Maaseutu ja maatalous ovat monessa suhteessa periferiassa, kaukana sieltä, missä yhteiskunnan päivittäinen tajunta luodaan. Se näyttää olevan sivussa paitsi etäisyyden, myös kulttuurin ja ajan suhteen, ja maataloudessa tapahtuu muutenkaan harvoin jotain uutiskriteerejä ylittävää ”suurta”. (Kuisma 1990, 63.) Käsittelen uutiskriteerien roolia maatalousuutisoinnissa tarkemmin seuraavassa luvussa.

Maatalouden ja maaseudun jääneen edelleen uutisoinnissa etäiseksi Kuisma onkin sarkastiseen sävyyn ehdottanut, että ehkä myös maaseudun joukkotiedotus tarvitsisi tänä päivänä oman ”ulkomaantoimittajansa”. Luokittelemalla maaseutu ulkomaaksi, sinne pitäisi lähettää myös paikan kieltä ja kulttuuria taitava toimittaja, jolta vaadittaisiin ”erityistä hermeneuttista taitoa maaseudun kulttuurisessa artikulaatiossa”. Toimittaja raportoisi paikan päällä tapahtumista omalla erityisellä ammattitaidollaan, aivan kuten ulkomaille lähetetyt kollegiansakin. (Kuisma 1990, 68.) Tällä tavoin maaseutukin saataisiin ehkä ymmärrettävämmiin lähemmäs ja läsnä olevaksi.

Kokonaiskuvaa tarkastellessaan Kuisma on tullut siihen lopputulokseen, ettei maaseudun väki tunnista itseään joukkotiedotusvälineiden luomasta kuvasta. Kuisman mukaan syynä tähän on ollut se, että toimittajat ovat nojanneet maaseutu-uutisoinnissaan liian paljon vanhoihin stereotypioihin ja kategorisointeihin, joihin maanviljelijät on aina väkisin tungettu. On ollut Saarijärven Paavoja ja Piippolan vaaria,

---

³ Lähde (Rasila, Jutikkala, Mäkelä-Alitalo 2003; Peltonen 2004; Markkola 2004.)

maaseudulla on asunut se kuuluisa Pihtiputaan mummokin. Ainoa vain, ettei mikään näistä kuvauksista ole ollut maanviljelijöiden itsensä luoma. (Kuisma 1990, 59–63.)

Kuisma onkin syylistänyt toimittajia siitä, että he ovat nähneet työssään vain sen, mitä ovat halunneet nähdä, kuulleet, mitä ovat odottaneet kuulevansa. Tämän takia esimerkiksi juuri maanviljelijöistä luodut kuvat eivät vailla todellisuuspohjaa ole herättäneet vastaanottajissa tunteita tai tarjonneet samaistumisen mahdollisuutta, eivätkä siten myöskään antaneet aineksia maaseudun olojen ymmärtämiseen. Ylipäänsä maaseudusta ei ole oltu aidosti kiinnostuneita, vaan sitä on tarvittu vain kulisiksi jonkun laajemman yhteiskunnallisen käsikirjoituksen kuvittamisessa. (Kuisma 1990, 62–63.)

Hyytisen ja Käen tutkimukset antavat viljelijöiden kokemuksista samansuuntaisia tuloksia. Hyytisen tutkimuksessa mukana olleet viljelijät kokivat roolinsa usein median syntipukeiksi. Eräässä tutkimuksessa mukana olevassa kirjoituksessa vanhempi nainen kuvasi joukkotiedotusvälineiden näkevän viljelijöiden elävän edelleen ”kuin se entinen Ellun kana, joutilaisuudessa palkansaajien kustannuksella”. Viljelijöiden mukaan julkisuudessa on vallalla vääristyneitä mielikuvia ja käsityksiä maataloudesta ja viljelijöistä, ja nimenomaan tiedotusvälineet syyllistyvät heidän mukaansa entien tällaiseen vainoon. Tämä aikaansaa sen, että viljelijät kokevat toimintansa hyvin vaikeana ilmapiirissä, jossa he kohtaavat selvää arvostuksen puutetta. Käen haastattelimat opiskelijat näkivät myös, että työn raskauteen liittyy ”ammatin arvostuksen puute muiden ammattiryhmien keskuudessa” ja ”esimerkiksi maataloutta koskevat sanomalehtien mielipidekirjoitukset”. (Hyytinen 2005, 48; Käki 2005, 71.)

3 JOURNALISMIN TEHTÄVÄT JA YHTEISKUNNALLISEN VALLAN MUODOSTUMINEN

Uutisointia tutkittaessa on hyvä hetkeksi pysähtyä miettimään myös sitä, mitä journalismin tehtäviksi nyky-yhteiskunnassa mielletään. Onko journalismi edelleen ensisijaisesti tiedonvälittäjä, vallan vahtikoira vai enenevässä määrin elämysten ja tarinoiden tarjoaja?

Seuraavassa luon katsauksen siihen, mitä journalismin tehtäviksi on perinteisesti mielletty, ja miten tämä kuva on alkanut muuttua. Lisäksi käsittelen lyhyesti uutisoinnin takana vaikuttavia uutiskriteereitä ja journalismin ja vallan välistä suhdetta. Kenellä jutuissa on loppujen lopuksi valtaa, ja mikä taho niissä oikeastaan pääsee ääneen: jutuissa esiintyvät henkilöt ja järjestöt vai kenties toimituksille tietoja syöttävät taustaorganisaatiot?

Kuten jo johdannossa totesin, tekstin tuotanto on aina sosiaalinen tapahtuma, joka muokkaa maailmaa, mutta jossa ympäröivä maailma muokkaa myös itse kieltä. Edelleen, tietynlaisen kuvan antaminen jostain asiasta voi vaikuttaa sen osalta laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen ja valtasuhteiden rakentumiseen. Tämän takia ei ole lainkaan yhdentekevää, kuka maataloudesta syntyvää kuvaa pääsee määrittelemään: asianomaiset viljelijät itse, vai virkamiehet tai tiedotteita toimitusten käyttöön lähettävät järjestöt?

3.1 Journalismin yhteiskunnalliset tehtävät

Journalismin tehtäviksi on perinteisesti nähty 1) *tiedonvälitys*, 2) *yhteiskunnan kriittinen tarkkailu ja yhteiskunnallisen vallankäytön valvonta* sekä 3) *sananvapauden ja julkisen keskustelun edistäminen*. Paitsi päivittäin maailmalla tapahtuneita asioita, tiedotusvälineet välittävät aktiivisesti myös yhteiskunnan ajankohtaisia tapahtumia. Tämä on nähty länsimaisen demokratian edellytykseksi, sillä kansalaiset saavat tietonsa yhteiskuntansa toiminnasta pääsääntöisesti tiedotusvälineiden kautta. Yhteisten asioiden seuranta auttaa kansalaisia arvioimaan yhteiskunnan toimivuutta, ja tiedo-

tusvälineiden kertoessa, mikä päivän politiikassa tai kulttuurissa on kulloinkin ajan-kohtaista, ne luovat paitsi yhteisiä puheenaiheita, myös perustan ihmisten omien mielipiteiden muodostumiselle. (Hemánus 1990, 30; Huovila 2001, 8.) Sama pätee maatalousuutisoinninkin kohdalla.

Tosin Luostarinen (1994, 26–27) tuo esille sen, että vaikka journalismi onkin nähty länsimaisen demokratian edellytykseksi, se on useiden tutkijoiden mielestä samalla kuitenkin vieraannuttanut ihmiset yhteiskunnallisesta päätöksenteosta. Julkisesta tilasta on tullut suurten organisaatioiden ja taustatoimijoiden keskinäinen pelikenttä, josta journalismi raportoi, ja jota yleisö seuraa sivusta, ”aliyhteiskunnallistuen”. Ainakaan Luostarisen teoksen ilmestymisajankohtana 1990-luvun alkupuolella, journalismi ei tutkijan mukaan ole tehnyt kysymyksiä ja luonut dialogeja ja vastakkainasetteluja eri osapuolten kesken, vaan lähinnä vain järjestellyt valjusti ääniä ja rohkaissut kevyesti kansalaisyhteiskunnan kuihtuvia jäänteitä. Seurauksena on Luostarisen mukaan ollut ”yleisön patologista, ideologista yhteiskunnallistumista, joka estää yhteiskunnallista elämää rationaalistumasta”. (emt.) Norman Faircloughin mukaan yhteiskunnalliseen passivoitumiseen liittyy myös kaupallisuus: se siirtää ihmisten huomion pois poliittisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä, jolloin valtasuhteita ei lähdetä kyseenalaistamaan. Luostarisen tapaan Fairclough toteaa ihmisten jäävän sivustaseuraajiksi aktiivisen kansalaisosallistumisen sijaan. (Fairclough 2002, 24.)

Journalismi toimii kuitenkin siinä, että vaikka se osaltaan pilkkoo yleisön pienempiin intressiryhmiin, samalla se kuitenkin tuo nämä intressiryhmät myös yhteiseen julkiseen tilaan ja pitää ne informoituina siitä, mitä kukin ryhmä ajattelee tai tavoittelee. Toisaalta tämä pakottaa eri intressiryhmät myös esittämään omat asiansa yleisen edun kautta, mikä ei aina vastaa koko asian takana vaikuttavaa totuutta. (Luostarinen 1994, 31.)

Palatakseni vanhempaan näkemykseen, yhteiskunnan tarkkailijana journalismin on kuitenkin nähty valvovan poliitikkojen, viranomaisten ja talouselämän toimintaa. Tällä tavoin tiedonvälitys niveltyy myös vallankäyttöön. Montesquieun vallan hajuttamista koskevan teorian pohjalta journalismia onkin alettu kutsua neljänneksi valtiovallaksi sen vahtiessa yhteiskunnan toimeenpanovallan (hallitus), lainkäytön (tuomioistuimet) ja lainsäädäntövallan (eduskunta) toimintaa. (Huovila 2001, 8.)

Nykyään tiedotusvälineiden tehtäväksi lasketaan myös keskustelun herättäminen. Enää ei riitä, että tiedotusvälineet kertovat, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, vaan niiden ajatellaan avaavan samalla foorumin tapahtumien julkiselle keskustelulle ja mielipiteenvaihdolle. Ihanne on, että yhteiskunnan toimijoiden päämääristä pyrittäisiin etsimään ja tuomaan esille erilaisia vaihtoehtoja, ja antamaan keskusteluissa tilaa myös kansalaisten ja muiden kuin virkamiesten ajatuksille. Kunelius ei tosin näe journalismin julkisen keskustelun tehtävää vain tuo keskustelun edistämisenä, vaan myös sen *ylläpitäjänä* ja toimimisen ylipäänsä *julkisen toiminnan resurssina*. (Huovila 2001, 8; Kunelius 2000, 3, 5.)

Journalismin tehtäviksi on katsottu myös 1) *ihmisten keskinäisen kiinteyden ja mehengen ylläpitäminen yhteisten puheenaiheiden tarjoamisen kautta*, 2) *identiteetin rakennusaineiden tarjoaminen* luomalla kuvaa ”meistä” ja ”niistä” (minkälaisia me pohjimmiltamme olemme) sekä 3) *yhteiskunnallisten arvojen ja normien ylläpitäminen ja uusintaminen*. (Kunelius 2003, 184–195.) Nämä tulevat esiin myös maatalousuutisoinnin kohdalla. Esimerkiksi Hyytisen (2005, 48) työssä tulee esille se (vaikkei tutkimus viestintätieteen kenttään kuulukaan) miten maanviljelijät ovat kokeneet itseään joukkotiedotusvälineissä kuvattavan ja millä tavoin he ovat nähneet sen vaikuttavan ihmisten yleiseen mielipiteeseen heistä, maalaisista.

Ainahan tietyistä ryhmistä kirjoitettaessa, olivat ne sitten ammattiryhmiä, maahanmuuttajia, nuoria tai eläkeläisiä, tullaan samalla määritelleeksi jollain tavalla yhteisesti tätä joukkoa, luomaan heille yhteistä identiteettiä ja tekemään eroa heidän ja muiden välillä (esim. Fairclough 2002, 30). Arvojen voisi maatalouden kohdalla ajatella nousevan esiin esimerkiksi siinä, tarjoaako tiedonvälitys tarpeeksi tietopohjaa arvokeskustelulle tehomaatalouden ja luomutuotannon eduista ja haitoista.

Journalismin tehtävistä puhuttaessa on syytä nostaa esille, että joukkoviestinnän maailma on viime vuosina alkanut selvästi myös muuttua. Enää ihmisten päivittäinen tiedonsaanti ei välttämättä olekaan sen saman, kollektiivisen informaatiokanavan varassa, vaan ihmiset ovat alkaneet hakea ja saada tietoa myös monia vaihtoehtoisia kanavia pitkin. Sanomalehti-, radio- ja tv-tarjonta ovat laajentuneet internetiin, kansainvälisiin uutispalveluihin ja vallankäyttäjien omiin kotisivuihin, nettipäiväkirjoi-

hin ja ilmaisvideoihin. Laajentunutta tiedonvälitystä ja julkista foorumia vasten journalismikin joutunee jatkossa miettimään tehtäviään jossain määrin uudelleen.

Myös viihde napsaisee entistä isomman palan ihmisten vapaa-ajan kakusta. Tiedotusvälineiden tarjonnan laajennuttua massiivisesti myös joukkotiedotuksen on taisteltava ihmisten ajankäytöstä. Osaratkaisuna voisi nähdä Kuneliuksenkin (2003, 3, 9) nimeämän journalismin uuden tehtävän, tarinankerronnallisuuden. Sen mukaan journalistien olisi jutuissaan paitsi välitettävä tietoa, oltava myös taitavia tarinankertojia. Tämä voisi tuoda taas lukijoita jonkinasteisen inflaation kokeneiden uutisten äärelle, ja tuoda uutisia inhimillisemmällä tavalla lähemmäs tavallista lukijaa. Kuneliuksen mukaan pysäyttävät, inhimilliset ja tunteisiin vetoavat tarinat tekisivät muuten ehkä etäisiksi jäävistä uutisista inhimillisten kokemusten kautta ymmärrettävämpiä. Samalla uutisten muodostaman todellisuuden kuva täydentyisi sen saadessa rinnalleen myös uutisoitavaan asiaan linkittyviä yksittäisiä tapauksia ja ihmisten omia kokemuksia. (Kunelius 2003, 3, 9.)

Kehityssuunta onkin nähtävissä jo lehtimaailmassa. Tätä kautta tiedotusvälineiden tehtäväksi on enenevässä määrin alettu nähdä myös viihdyttäminen. Kunelius (2003, 3, 9) ei näe, että journalismin tehtävän (tiedonvälitys) ja tekstin muodon (tarinankerronta) tarvitsisi kuitenkaan olla ristiriidassa keskenään, asioiden tullessa kuvatuksi samassa jutussa sekä objektiiviselta että inhimilliseltä kannalta. Tiukka fakta verhoil-taisiin vaan tarinallisempaan muotoon.

Jatkossa tiedotusvälineetkin joutuvat siis jossain määrin pohtimaan, onko niiden tehtävä yhteisten arvojen ja normien luojana enää samanlainen, vai perustavatko ihmiset käsityksensä haluamansalaisten ja nykyään myös entistä helpommin saatavilla olevien vaihtoehtoisten tietolähteiden mukaan. Suurimmat mediamogulit (laajalevikkisimmät sanomalehdet, suurimmat tv-kanavat) tullevat säilyttämään tietyn valtansa edelleen, sillä niillä on edelleen vahva näkyvyys yhteiskunnallisten keskustelunaiheiden esiin nostamisessa ja tätä kautta vaikutusta ainakin siihen, mistä asioista ihmiset ylipäänsä alkavat muodostaa omia mielipiteitään. On vaikea kuvitella, että jatkosakaan Helsingin Sanomien skuuppi maataloudessa tapahtuneesta räikeästä eläinrääkkäystapauksesta, tai viljan (ja sitä kautta ruuan) hinnan noususta, jäisi vaihtoehtoisia mediakanavia seuraavilta huomaamatta. Toki suurten ja vankkojenkin tiedo-

tusvälineiden täytyy miettiä palvelujaan esimerkiksi internetissä tai tekstiviestikentässä pysyäkseen mukana ihmisten aktiivisessa tiedonhaussa.

3.2 Perinteiset uutiskriteerit – ja miksi maatalouden on niin vaikeaa ylittää niitä

Tiedonvälityksessä uutiskriteerien tehtävänä on määritellä tekijät, joiden kautta asioita ja tapahtumia arvotetaan. Kriteerien pohjalta päätetään, uutisoidaanko joku asia vai ei, ja kuinka tärkeästä aiheesta on kyse: paljonko sille siis kannattaisi antaa palstatilaa.

Uutisia arvotetaan sen mukaan 1) *kuinka suuresta asiasta on kyse* (esim. kuoleeko jossain räjähdysonnettomuudessa yksi vai tuhat ihmistä), 2) *kuinka laajaa joukkoa asia koskee* (yksittäistä ihmistä vai kokonaista kylää) ja 3) *missä määrin aihe koskettaa uutisen vastaanottajaa* (kuinka läheisestä asiasta lukijalle itselleen on kyse). Uutisen arvoon vaikuttavat myös sen 4) *maantieteellinen etäisyys*, 5) *tapahtuma-aika* (ajankohtaiset asiat ovat aina uutisarvoltaan suurempia) ja myös 6) *kulttuurinen etäisyys*; missä määrin vastaanottaja on itse osallisena uutisen kertomassa tapahtumassa, kiinnostunut siitä tai tuntee muuten kyseisen aihealueen. (Huovila 2001, 97–99.)

Kuismaan (1990, 68) viitatakseni, melkeinpä kaikki yllämainitut kriteerit voivat vaikuttaa negatiivisesti siihen, miksei maatalous tunnu ylittävän uutiskynnystä kovinkaan näkyvästi – ainakaan valtakunnantasolla. Maaseudulla ja maataloudessa tapahtuvien asioiden koetaan koskettavan vain pientä osaa väestöstä (ja alati kapenevaa ammatinharjoittajien ryhmää); aihealue alkaa olla valtaväestölle jokseenkin etäinen, vaikka oma lapsuus olisi maaseudulla vietettykin; eivätkä maatalousuutiset useinkaan yllätä nopeudellaan tai erikoislaatuudellaan. Kuten Kuisma toteaa, maatalouden toiminnallis-rakenteellisesta luonteesta johtuen asiat tapahtuvat maataloudessa yleensä hitaasti, ennakoidusti ja luonnon kiertokulkua mukailten. Alasta uutisoidaan vasta sitten, kun siitä on sanottavissa jotain kokonaisvaltaista ja esimerkiksi kesän satomäärät saatu tilastoiduiksi. Asioista kerrotaankin enemmän niiden päättyemis-, ei tapahtumahetkellä. Edistysuskoinen kulttuurimme ei Kuisman mukaan ole kiinnostunut asioista, jotka eivät muutu. (Kuisma 1990, 68–69.)

Maantieteelliseen etäisyyteen liittyen yhteiskunnan yleinen keskus–periferia-ajattelu vaikuttaa siihen, että maaseudun tapahtumat ovat uutisten tekijöiden näkökulmasta periferiassa – ja siten myös automaattisesti paitsiossa. Galtung määrittelee keskusta–periferia mallissaan, että periferiaa ovat vanhat ja nuoret, naiset, maaseutu, maa- ja metsätalous sekä ruumiillisen työn tekijät. Keskustaa ovat puolestaan keski-ikäiset, miehet, kaupunki, valtakunnan keskusalue ja tietotyötä tekevät. (Kuisma 1990, 65–66.) Oma asiansa onkin pohtia, täytyykö asioita katsoa uutisoinnissa aina samasta ajattelumallista käsin. Vai voisiko asetelman kiepsauttaa siten, että maaseutu olisikin joskus keskiössä ja sitä kautta katsottaisiin, miltä asiat kaupunkiperiferiassa näyttäisivät? Niin tai näin, periferian mielipidettä pidetään yleensä vähemmistön mielipiteenä ja sellaisenaan se on vain täydentämässä enemmistön mielipidettä (Kuisma 1990, 66).

Maantieteellinen etäisyys vaikuttaa myös siihen, että uutiskynnyksen ylittyäkseen periferiassa on tapahduttava jotain huomattavasti suurempaa kuin keskustassa. Tämä on Kuisman (1990, 68) mukaan omiaan vääristämään maatalousuutisoimintaa. Jos ja kun maataloudesta sitten kirjoitetaan, mittasuhteet liitelevät kriteerin takia usein hyvin suurissa mittaluokissa. Puhutaan maatalousmiljardeista tai koko maatalouden fosforipäästöistä vesistöihin, luvuista, joita tavallisen rivikansalaisen voi olla vaikea käsittää.

Myös negatiivisuus lisää tunnetusti asioiden uutisarvoa: onnettomuudet ja karut kohdat ovat luettua tavaraa. Yhdessä maantieteellisen etäisyyden kanssa kriteeri aiheuttaa sen, että kaukana olevissa kohteissa on jälleen tapahduttava jotain paljon järkyttävämpää ennen kuin se pääsee uutisotsikoiksi asti. Kuneliuksen mukaan uutiskriteerit heijastelevat näin myös laajempia yhteiskunnallisia arvoja ja normeja siitä, mikä milloinkin nähdään omalta kannalta läheiseksi ja merkittäväksi ja siten uutisoimisen arvoiseksi. (Kunelius 2003, 191.) Kun maatalouden nähdään meilläkin tapahtuvan jo Galtungin määrittelemässä periferiassa, siihen alkaa päteä sama negatiivisuuden ja maantieteellisen etäisyyden suhde kuin muuhunkin uutisointiin. Ei siis ihme, että maatalousuutisoinnissakin korostuu usein negatiivisuuden teema, kuten tulen myöhemmissä tutkimustuloksissani toteamaan. Tämä siitä huolimatta, vaikka etäisyys periferiaan olisikin enemmän päänsisäistä kuin fyysistä.

3.3 Median ja vallan suhde

Journalismi on perinteisesti koettu julkisuuteen pääsyn portinvartijaksi: Onhan toimittajilla valtaa päättää, mille intressitahoille se antaa jutuissaan tilaa ja ketä se kuuluu lähteinään. Tai mitä uutisia ylipäänsä julkaistaan tai mistä aiheista kirjoitetaan (niin sanottu McCombsin ja Shawin agenda setting -teoria). Tosin politiikkojenkin pitäessä tätä nykyä omia nettipäiväkirjojaan päivän polttavista puheenaiheista, tai ihmisten kyhätessä omia nettivideoitaan mielipiteistään, portinvartijankaan rooli ei ole aivan entisenlaisensa. Itseään voi tuoda julkisuuteen myös muita kuin perinteisiä mediakanavia pitkin. Eri asia on, kuinka suurelle yleisölle.

Median valta liittyy kuitenkin edelleen yhteiskunnallisten epäkohtien esiin kaivamiseen, asioiden avoimeen kyseenalaistamiseen ja valtaa pitävien toiminnan julkiseen tarkkailuun. Media voi vaikuttaa asioihin myös yleisen mielipiteen kautta. Kuneliuksen (2003, 142) mukaan joukkoviestimet eivät suoraan määritä sitä, mitä ihmiset asioista ajattelevat, mutta se vaikuttaa voimakkaasti siihen, mistä asioista ihmisillä ylipäänsä on mielipiteitä.

Journalismi toimii siis edelleen eräänlaisena vallan pelikenttänä, ja sitä on alettu pitää avainpaikkana yleisöön vaikuttamiseksi. Luostarisen mukaan vaikutusvaltaa haavevat tahot, kuten poliittiset ja taloudelliset vaikuttajat, yrittävät käyttää journalismia omien tavoitteidensa ajamiseen (Luostarinen 1994, 13–14), joten ei ole ollenkaan sama, kuka julkisella areenalla päästetään ääneen ja kiinni vallankahvaan. Luostarinen (1994, 28) näkee journalismin intressijulkisuuden tilana, jossa toisaalta mahdollistuu myös hyvin monien erilaisten intressiryhmien nopea kokoontuminen. Intressijulkisuuden tilan onkin eri diskurssien ja edunajajien alituisessa liikkeessä oleva kokonaisuus, jota ilman ei nykyisessä yhteiskunnassa ole helppo muodostaa käsitystä omassa toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista (emt.)

Yleinen etu olisi, että julkisessa tilassa mahdollisimman monet osapuolet pääsisivät esittämään näkemyksiään. Luostarisen mukaan on kuitenkin suuri vallan- ja tulonjaon kysymys, millaisia intressejä journalismi esittää ja millaiselle yleisölle se viestinsä suuntaa (Luostarinen 1994, 30). Luostarisen (emt.) jatkaessa, että journalismin jäädessä näin vain eri eliittiryhmien väliseksi peliksi hän tulee samaan johtopäätökseen

kuin Fairclough (2002, 58) siitä, että journalismissa ääneen pääsevät yleensä eniten ne, joilla on jo ennestään taloudellista tai poliittista valtaa.

Seuraava kysymys onkin, miksi journalismin lähdekäytännöt sitten toimivat niin kuin toimivat, jos niihin yleisesti liittyvät ongelmat tiedetään? Yksi selitys on, että journalismikin alkaa jo olla institutionaalinen järjestelmä, joka toimii tiettyjen käytäntöjen varassa (Hemánus 1990, 22). Näihin käytäntöihin kuuluvat puolestaan jokseenkin vakiintuneet lähdekäytännöt, mikä Luostarisen mukaan on omiaan vahvistumaan alan tullessa jatkuvasti hektisemmäksi ja ainaisen kiireen asetuttua asumaan toimittukseen: kiireessä on joskus vain pakko soittaa jo tietämälleen lähteelle tai taholle, jolta tietää saavansa asiasta laajaa ja luotettavaa tietoa lyhyessä ajassa (Luostarinen 1994, 44–46, 51).

Toisaalta tämä eri organisaatioiden ja tahojen kehittämä tiedotustoiminta ei itsessään ole paha, sillä Luostarisen mukaan moderni journalismi ei millään pystyisi toimimaan nykyisessä laajuudessaan ilman tätä tiedotusjärjestelmää (Luostarinen 1994, 14). Ongelmaiseksi se muodostuu silloin, jos sen käyttämiseen kangistutaan eikä eri lähdekäytäntöjä edes mietitä. Journalistilla olisi vakiintuneista lähdekäytännöistä huolimatta kuitenkin myös valtaa päättää, millä tavoin se eri lähteitään jutussaan käyttää.

Yhdeksi lähdekäytäntöjen selitykseksi on nähty myös se, että yhteiskunta toimii yleensä sangen byrokraattisesti. Mitään ei tapahdu ilman viranomaistahoa tai virallista päätöstä, tuota kaiken taustalla jyskyttävää suurta koneistoa. Tämä pakottaa journalistit alkuperäislähteen luo, siis viranomaisten tykö. (Luostarinen 1994, 45.)

Luostarinen (1994, 33) näkee myös, että yksi syy runsaaseen asiantuntijalausuntojen käyttöön piilee journalismin muuttuneessa aikakäsityksessä: enää ei raportoidakaan vain menneistä tapahtumista, vaan joukkotiedotuksesta on tullut yhä enemmän tulevaisuuteen suuntaavaa. Tällöin arvoon nousevat asioiden ennakointi, ennustaminen ja tulevien mahdollisuuksien tai uhkien analysointi – siis aivan mannaa erilaisille asiantuntijalausunnoille, kannanotoille ja päätösehdotuksille. Nämä taas edustavat avoimesti eri intressiryhmien näkemyksiä, jotka pääsevät enenevässä määrin telmään toistensa kanssa vallan pelikentällä. (emt.)

Pakostakin tiedotusvälineissä pääsevät ääneen siis eri organisaatiot, valtaa tavoittelevat tahot, asiantuntijat ja virkamiehet – toki myös jutuissa haastatellut tavalliset henkilöt. Uutisoinnin luonteen muututtua tavallisia kansalaisia ja asianomaisia kuullaan juttujen yhteydessä yhä useammin. Vaikka journalistisessa julkisuudessa eritasoisten lähteiden tasapuoliseen ääneenpäästämiseen pyritäänkin (Luostarinen 1994, 35), asia ei kuitenkaan ole aivan niin yksinkertainen. Tarkastelu saattaa siltä ensi silmäyksellä ehkä näyttääkin, mutta ainakin maatalousuutisoinnin kohdalla seassa on myös paljon näennäisyyttä. Tähän pureudun tarkemmin luvussa 7.1.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA TEKSTIEN MÄÄRÄLLINEN ANALYYSI

4.1 Tutkimusaineisto

Aineistonani on kolmen sanomalehden, Helsingin Sanomien (HS), Keskipohjanmaan (KP) ja Satakunnan Kansan (SK) kolmen kuukauden numerot (helmi-, touko- ja syyskuu) vuodelta 2006. Helsingin Sanomat on mukana maamme suurimpana ja ainoana valtakunnallisena sanomalehtenä, maakuntalehdistä olen tarkoituksella valinnut kaksi maatalouden kannalta erilaisilla aluilla ilmestyvää lehteä. Keskipohjanmaan levikkialue on vahvasti karjatalousvaltaista, kun taas Satakunnan suunta on keskittynyt enemmän kasvinviljelyyn ja etenkin leipä- ja rehuviljojen tuotantoon.

Kaikki tutkimuksessa mukana olevat lehdet ovat jo perinteikkäitä, pitkät ja vahvat juuret omaavia seitsemänpäiväisiä sanomalehtiä. Lehdet on perustettu 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana, Helsingin Sanomat 1904, Keskipohjanmaa 1917 ja Satakunnan Kansa 1918. Vaikka kaikki Suomen sanomalehdet puoluelehtiä lukuun ottamatta julistautuvat nykyään poliittisesti sitoutumattomiksi, on lehdillä yleensä taustalla oma puoluepoliittinen historiansa.

Helsingin Sanomat oli alun alkaen nuorsuomalaisien äänenkannattaja, kallisteli sitten päätoimittajavaihdosten myötä hetken vasemmalle ja oikealle, kunnes siitä tuli edistyspuolueen päälehti vuosien 1917–1918 aikana. Lehdestä muotoutui sitoutumaton kuitenkin jo hyvin varhain, jo 1930-luvun loppupuolella Suomen sotavuosien aikaan. (Ekman-Salokangas, Aalto, Salokangas 1988a, 130–131.)

Keskipohjanmaa on entinen maalaisliiton (sittemmin keskustapuolueen) kannattaja, ja Satakunnan Kansa puolestaan kokoomuksen. Tosin Satakunnan Kansakin alkoi jo 1940-luvulla olla alueellaan kaikkien lukema uutislehti, ammattiryhmästä ja poliittisesta tausta riippumatta. (Ekman-Salokangas et al. 1988a, 320–321; 1988b, 349–350.)

Sekä Keskipohjanmaa että Satakunnan Kansa ovat nykyään levikkialueensa ykköslehtiä, ja Keskipohjanmaalla sanotaan olleen merkittävä osuus maakunnallisen Keski-Pohjanmaa -käsitteen kiinteyttäjänä (Ekman-Salokangas et al 1988a, 321; 1988b, 350). Lehtien nykyiset levikit ovat Keskipohjanmaalla 27 900, Satakunnan Kansalla 55 200 ja Helsingin Sanomilla 426 100 (viikonloppuisin 476 200)⁴.

Tutkimuksessani mukana olevista lehdistä sekä Helsingin Sanomilla että Keskipohjanmaalla on erikseen maatalousaiheisiin erikoistunut toimittaja. Helsingin Sanomissa maatalouteen on erikoistunut taloustoimituksen toimittaja, jolloin painotuskin on enemmän sanalla talous.⁵ Lehden uutistoimituksen toimituspäällikkö Kimmo Pietinen kuitenkin jatkaa, että maataloudella on mediassa myös taloudellista merkitystään suurempi erityisasema siinä, että se kytkeytyy myös politiikkaan. Maataloutta harjoitetaan kuitenkin vahvasti tukien voimalla, ja tukipäätökset ovat aina poliittisia.

Keskipohjanmaalla maatalousaiheisiin on erikoistunut toimittaja Kaija Vähäsöyrinki, joka on peruskoulutukseltaan agronomi. Lehden taloustoimittajan Simo Kattilakosken⁶ mukaan lehdessä tehdään suhteellisen paljon maatalouteen, maanviljelijöiden arkeen sekä maatalousalan kauppaan liittyviä juttuja, mikä johtuu alueen vahvasta maataloustuotannosta niin maidon, perunoiden kuin turkistuotannonkin osalta. Maataloudella on lehdessä myös sikäli erityinen rooli, että kaksi kertaa vuodessa lehti julkaisee erikseen maa- ja metsätalouden teemanumeron.

Satakunnan Kansalla oli maatalousaiheisiin erikoistunut toimittaja vielä muutama vuosi sitten. Lehden uutispäällikön Kari Heinin⁷ mukaan hänen toimenkuvaansa on kuitenkin alettu muuttaa puhtaasta maatalouteen keskittymisestä enemmän maaseutu- ja taloustoimittajuuden suuntaan. Nykyisillään entinen maataloustoimittaja tekee ruokaketjuun liittyviä, yrittäjyyttä ja taloutta laajemmin sivuavia juttuja. Muutoksia lehti perustelee maatalouden roolin pienenemisellä talouden kokonaiskentässä ja myös kansalaisten leivänantajana. Tätä muutostaustaa vasten yleissanomalehdellä ei

---

⁴ Lähteenä levikintarkastus ja lehtien nettisivut. Ks. tarkemmin kohdasta lähteet.

⁵ Viitaten Kimmo Pietisen sähköpostihaastatteluun 26. ja 29.11.2007.

⁶ Viitaten Simo Kattilakosken sähköpostihaastatteluun 7.12.07.

⁷ Viitaten Kari Heinin sähköpostihaastatteluun 1.10.07.

Heinon mukaan ole oikeastaan enää varaa pelkästään maatalouteen erikoistuneeseen toimittajaan.

Tutkimuskuukaudet olen pyrkinyt valitsemaan niin, että ne antaisivat mahdollisimman kattavan kuvan maatalousuutisoinnista. Touko- ja syyskuu on valittu tarkoituksella sellaisiksi tutkimuskuukausiksi, jolloin lehdissä voisi olettaa olevan paljon aiheeseen liittyviä kirjoituksia. Kuten Kuismakin toteaa, maataloudesta uutisoidaan usein ennakoidusti ja jo totuttua maatalouden kiertoa mukaillen (Kuisma 1990, 68–69). Toukotöiden alkaminen on puheenaihe sinänsä ja syyskuussa tulee ajankohtaiseksi analysoida jo kuluneen suven anteja: minkälainen rehusadosta saatiin tai paljonko viljaa saatiin puiduksi talven varalle siiloihin. Helmikuu on mukana edustamassa varsinaisen sesonkiajan ulkopuolella tapahtuvaa uutisointia. Riittääkö aiheesta kirjoitettavaa myös talvella ja jos, niin mitä?

4.2 Tutkimusmenetelmät ja työn teoreettinen viitekehys

Tutkimusmenetelminä käytän *määrällistä sisällönanalyysia* ja *diskurssianalyysia*.

Vaikka kvantitatiivinen tutkimusote onkin alkanut jäädä viestinnän tutkimuksessa laadullisten tutkimusmenetelmien varjoon, toimii se silti edelleen käyttökelpoisena tapana luoda yleiskuva jostain suhteellisen laajasta dokumenttiaineistosta (Väliverro- nen 2003, 15–16).

Määrällisesti tutkin, *paljonko maataloudesta tänä päivänä kirjoitetaan ja mille osas- toille kirjoitukset sijoittuvat*. Onko kyseessä esimerkiksi talous-, mielipide- vai maa- kuntauutinen, toisin sanoen, mistä näkökulmasta katsottuna maataloutta lehden pals- toilla tarkastellaan. Luokittelen aineistosta myös mitä teemoja (esim. maatalous, met- sätalous, bioenergia, ympäristö) kirjoitukset käsittelevät, eli *mistä aiheista kirjoite- taan, kun käsitellään Suomen maatalouteen liittyviä asioita*. Teemojen luokittelussa täytyy huomioida, että käsiteltyjen teemojen lukumäärä on todellista juttumäärää suurempi, sillä saman jutun on voitu katsoa liittyvän samanaikaisesti useampaan eri kategoriaan. Juttu on voinut käsitellä esimerkiksi nautakarjataloutta ja onnettomuut- ta, tai maatalouspolitiikkaa ja EU-tukia.

Lasken myös *juttujen saaman palstatilan* (kuinka näkyvää kirjoittelu on) sekä sen, *kuinka paljon juttujen yhteydessä käytetään kuvitusta*.

Sisällönanalyysin välineenä käytän taulukointia (ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2002, 95), mikä on todettu toimivaksi apuvälineeksi aineiston systemaattisessa luokittelus- sa. Taulukoinnin tulokset luovat uutisoinnista kuvaa tiivistetyssä muodossa, minkä pohjalta aiheesta on mahdollista tehdä tulkintoja ja piirtää esiin joitain yleisiä suun- taviivoja. Taulukointi on myös osaltaan tuomassa konkreettisesti esille sen, että teh- tyjen johtopäätösten taustalla on olemassa jotain todellista pohjaa. (ks. Alasuutari 1995, 163; Berger 2000, 173–175; Tuomi et al. 2002, 105.)

Pelkkä teemojen tai palstatilojen luokittelu ei yksinään kuitenkaan riitä. Päästäkseni käsiksi maatalouskirjoittelun syvempään luonteeseen, olen valinnut toiseksi metodik- seni diskurssianalyysin. Sen avulla luokittelen jutuissa esiin nousevia toimijoita, eli ketkä jutuissa pääsevät ääneen ja näin määrittelemään maataloutta koskevaa kirjoitte-

lua. Kiinnitän jossain määrin huomiota myös toimijoiden välisiin suhteisiin, sekä jutuissa muodostuviin laajempiin diskursseihin. Tästä kuitenkin tarkemmin laadullisen analyysin yhteydessä luvussa viisi.

Määrällisen ja laadullisen tutkimustavan ei siis tarvitse olla mitenkään ristiriidassa keskenään, vaan nykyään niitä käytetään sujuvasti rinnakkain, toisiaan täydentäen. (Alasuutari 1995, 23; Väliaverron 2003, 16.) Tätä sovellan myös omassa työssäni.

Yhdistääkseni saamani tutkimustulokset laajempaa kokonaisuutta vasten, *rakennan työni teoreettisen viitekehyksen kriittisen diskurssianalyysin ympärille*. Mielenkiinto ni kohdistuu kielenkäytön seurauksellisuuteen laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa (Fairclough 2002), eli mitä seurauksia toteutetunlaisella maatalousuutisoinnilla voi olla. Nojaan ajattelussani siihen, että se kuva, mikä maataloudesta lehtien palstoilla luodaan, voi vaikuttaa koko alaa koskevaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja sitä kautta myös maatalouden tulevaisuuteen. Esimerkiksi jo se, nähdäänkö maatalous nyky-yhteiskunnan kannalta mielenkiintoisena ja tärkeänä alana, ja kannattaako sitä nostaa esimerkiksi vaalikeskustelujen aiheeksi, voi vaikuttaa laajemmin siihen, paljonko ihmiset kiinnittävät maatalousasioihin huomiota tai kuinka tärkeänä ala nähdään. Tämä voi puolestaan heijastua esimerkiksi kansalaisten päätöksentekijöiden valintaan ja sitä kautta myös maatalouspolitiikan hoitoon.

Laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa ajattelen, että samalla tavoin kuin kansalaiset saavat tietää politiikasta paljolti tiedotusvälineiden kautta (Huovila 2001, 8), niin myös päättäjien ja kansalaisten tietämys etäällä olevasta maataloudesta voi nojata paljolti tähän samaan lähteeseen. Tai vaikka päättäjillä parempaa tietämystä asiasta olisikin, vaikuttaa julkinen tiedonvälitys kuitenkin yleiseen mielipiteeseen aiheesta (Kuisma 1990, 66), mikä siten saattaa vaikuttaa myös päätöksentekoon kansalaisten tukiessa ratkaisua kuitenkin suuntaan tai toiseen. Maataloudesta lehtien palstoilla heijastuva kuva voi siis vaikuttaa laajalti alaan liittyvään yleiseen mielipiteeseen, ja tätä kautta alaan suunnattaviin tukiin, arvostukseen ja huomioonottamiseen.

4.3 Aineiston kriteerit

Tutkimusaineistosta huomioidaan kaikki selvästi maatalouteen, ei maaseutuun yleensä, liittyvät uutiset, jutut, pää- ja mielipidekirjoitukset, kommentit ja kolumnit. Yksinkertaistamisen vuoksi myös etusivun juttuvinkit lasketaan omiksi jutuikseen, sillä merkkimäärältään ja kuvitukseltaan ne voivat olla sisäsivujen lyhyempien juttujen kaltaisia, ja etenkin päävinkit antaa aiheesta paljon lisätietoa. Aiheen nostaminen esille etusivulla antaa sille myös näkyvyyttä, minkä vuoksi myös vinkit on syytä huomioida aineistossa.

Juttujen yhteydessä olevat kainalojutut ja kommentit lasketaan niin ikään omiksi jutuikseen. Lasken niiden olevan juttujen kyljessä kuitenkin oma, itsenäinen kokonaisuutensa. Kainalojutut ovat lisäksi välillä olleet ainoa osa aihekokonaisuudesta, mikä on laskettu aineistoon. Esimerkiksi osassa lintuinfluenssaa käsittelevissä juttukokonaisuuksissa pääjuttu on saattanut koskea taudin leviämisestä maailmalla, tai kertoa yleistietoa viruksesta ja sen mahdollisuudesta tarttua ihmisiin, mutta kainalojuttu lähestyä aihetta suomalaisen siipikarjankasvattajan kautta (esim. Myös kuntien korkea aika varautua pandemian uhkaan, SK 16.2.06, kainaloina jutut ”Poikkeustoimia voidaan aikaistaa” ja ”Huoli kasvaa kanalassa”). Tässä tapauksessa itse pääjuttua ei ole laskettu aineistoon kuuluvaksi (aiheena lintuinfluenssa, ei suomalainen maatalous) mutta kainalojutut kylläkin.

Suomalaisen maatalouden on siis selvästi tultava jutussa esiin tai ainakin jutun on vahvasti linkityttävä maatalouden harjoittamiseen. Esimerkiksi maatalouskoneita (Agritek aloitti Pöttinger-maatalouskoneiden myynnin: noukinvaunuja ja niittokoneita, KP 22.9.06) tai Salon sokeritehtaan lopettamista (Salon sokeritehdas lopetetaan, KP 10.2.06) koskevat jutut on laskettu aineistoon, sillä koneet ovat oleellinen osa maatalouden harjoittamista, ja sokeritehtaan lopettamista koskeva päätös linkittyy laajemmin suomalaisen maatalouteen: mitä täällä saa EU:n kiintiöpäätösten mukaan viljellä ja kuinka paljon. Usein sokerikiistakysymystä onkin jutuissa tarkasteltu laajemmin suomalaisen maatalouden kannalta.

Pelkkä maatalouden maininta jutussa ei yksinään kuitenkaan riitä, jos maatalous on jutussa mukana vain pienenä sivujuonteena, ja jutun pääpaino jossain muualla. Esi-

merkiksi juttua EU-komission halusta patistella jäsenmaita biopolttoaineen käyttöön ei ole laskettu mukaan (Suomea patistellaan biopolttoaineisiin, KP 9.2.06), sillä juttu käsittelee tilannetta jäsenmaissa yleensä, ja Suomen maatalouden rooli biopolttoaineiden tuottajana mainitaan vain lyhyesti jutun lopussa. Tämä ei riitä linkittämään juttua tarpeeksi suomalaisen maatalouden harjoittamiseen tai representoimaan sitä.

Viikko- ja kuukausiliitteet olen jättänyt aineiston ulkopuolelle paitsi rajatakseni aineistoani, myös siksi, ettei niissä useinkaan käsitellä maatalouteen liittyviä aiheita. Myöskään ulkomaista maataloutta koskevia juttuja ei huomioida, sillä tarkoituksena on tarkastella nimenomaan suomalaisen maatalouden representaatiota sanomalehdissämme. Ainoina poikkeuksina ns. ulkomaan uutisiin ovat olleet muutamat aineistossa olleet, kirjoitussijaintinsa vuoksi ulkomaille paikannetut jutut, jotka ovat kuitenkin liittyneet kiinteästi suomalaiseen maatalouteen. Tällaisia juttuja ovat muun muassa Kööpenhaminan turkishuutokauppaan liittyneet jutut (esim. Ruskean minkin hinta huipussaan, KP 9.2.06) tai Brysseliin paikannetut, EU:n politiikkaa käsittelevät jutut (esim. Suomi karsastaa yhä maataloustukien saajien julkistamista, SK 24.5.06).

Mielipidekirjoitusten mukaan lukemista perustelen sillä, että vaikka ne eivät varsinaista toimituksellista aineistoa olekaan, on lehdellä kuitenkin valta päättää, mitkä mielipidekirjoituksista se ylipäänsä päästää läpi. Maataloutta koskevien kirjoitusten hyväksyminen nostaa aihetta kuitenkin esille ja julkisen keskustelun piiriin, ja aihetta käsittelevien kirjoitusten hyväksyminen sivuille saattaa kertoa jotain myös lehden suhtautumisesta maatalouteen. Kuinka tärkeäksi siitä käytävä keskustelu nähdään ja paljonko sille sopii antaa tilaa.

Myös metsä- ja turkistalous lasketaan maatalouteen kuuluviksi. Metsätalous linkittyy vahvasti maatalouden harjoittamiseen tilojen omistaessa keskimäärin 47 hehtaaria metsää ja samalla se muodostaa suhteellisen hyvän osan maatalouden tuloista (Tilastokeskus 2006, 6). Vaikka metsän osuus tilojen kokonaistuloista jää tilastollisesti vain 10–20 prosenttiin, sen todellinen osuus on huomattavasti suurempi. Metsätalouden kustannukset ovat selvästi perinteistä maataloutta pienemmät, jolloin metsä tuottaa nettotuloina selvästi enemmän kuin mainitut 10–20 prosenttia (Skonbäck 2001, 5).

Tilamäärän vähetessä tosin yhä suurempi osa metsänomistajista alkaa olla kaupunkilaisia, mutta koska metsätalous on edelleen yhdistettävissä myös maatalouteen, se lasketaan mukaan aineistoon.

Turkistarhaus lasketaan EU:n puolelta maatalouden erikoisalueeksi ja se saa tukia niin unionilta kuin kansalliselta tasolta, muun muassa Maa- ja metsätalousministeriöltä. Lisäksi turkistarhaus on Pohjanmaalla merkittävä elinkeino (90 prosenttia Suomen turkistarhoista sijaitsee alueella), jolloin ala on jo aineistoon kuuluvan Keski-Pohjanmaa lehden takia perusteltua lukea mukaan.

Metsäteollisuuden olen sitä vastoin rajannut pois, sillä en katso metsäyhtiöiden keskinäisten kauppojen, vuoden liikevaihtotulosten (esim. Metsäliiton pääjohtaja Jordan: Huono tulos ja sillä siisti, HS 9.2.06) tai pörssikurssien heilahtelujen olevan suoraan maatalouden harjoittamiseen liittyvää uutisointia. Etenkin, kun valtaosa suomalaisista metsäyhtiöistä on jo kansainvälisiä toimijoita globaaleilla markkinoilla. Sen sijaan, jos juttu koskee sitä, paljonko yksityisiltä metsänviljelijöiltä on kuluneena vuonna ostettu tukkipuuta ja millä hintaa, juttu koskettaa metsätalouden harjoittajaa jo ihan toisella tavalla ja lasketaan mukaan (esim. Hintojen nousu laittoi vipinää puukauppoihin, SK 20.9.06)

Elintarviketeollisuus on myös rajautunut tutkimuksen ulkopuolelle. Esimerkiksi uutinen, että suomalainen meijeri avustaa venäläistä yhtiötä uuden meijerin rakentamisessa (Valio toimittaa Venäjälle meijerilaitteita, HS 9.2.06) on suomalaisen maatalouden harjoittamisen kannalta jo melko kaukaa haettua. Muutama poikkeus kategoriasta kuitenkin löytyy. Esimerkiksi uutinen Valion huonosta tuloksesta (Jäätelön ja lastenruokien myynnit romahduttivat Valion tuloksen, HS 24.2.06) pääsi mukaan, sillä jutussa käsitellään myös Valiolle maitoa tuottavien tilojen määrän laskua, yrityksen karjankasvattajille maksamaa tuottajahintaa ja Suomen maataloustukia yleensä. Tällöin juttu linkittyy laajemmin suomalaisen maatalouteen. Samoin perustein laskin mukaan myös jutun maidon myyntihinnasta Porissa (Maitoa myydään Porissa selvästi alle keskihintojen, SK 1.2.06), sillä juttu käsittelee paitsi kuluttajahintaa ja meijerin yritystoimintaa, myös meijerin maidontuottajille maksamaa tuottajahintaa ja meijerin vaikutusalueella olevan tilamäärän puolittumista.

Teurastoiminnan olen pääsääntöisesti rajannut aineiston ulkopuolelle, ainakin niiden koskiessa puhtaasti vain yritystoimintaa (esim. Poutun tulos nousi 1,8 miljoonaan, HS 21.2.06). Toki teurastamot ovat yrityksinä läheisesti riippuvaisia suomalaisesta kotieläintuotannosta, mutta silti kyseisten yritysten tulosuutisointi on lukijoiden kannalta maatalousaiheena vähän kaukaa haettua. Sen sijaan, jos juttu teurastamosta on liittynyt laajempaan muutokseen esimerkiksi lammastaloudessa (Kotimainen lammastalous uskoo nousuun, SK 25.2.06), se on laskettu mukaan.

Aiheen selkeää liittymistä maatalouteen olen peräänkuuluttanut onnettomuus uutistenkin kohdalla. Esimerkiksi varastorakennuksena toimineen vanhan navetan paloa ei lasketa mukaan (Vanha navetta paloi puolittain Vetelissä, KP 19.2.06), sillä palo ei liittynyt suoranaisesti maatalouden harjoittamiseen, ja kyseessä olisi saattanut olla mikä tahansa vanha varasto. Sen sijaan, jos palo liittyy aktiiviseen maataloustuotantoon ja sillä on vaikutuksia ammatin harjoittamiseen, esimerkiksi maatalon konesuojan palaessa ja tilan käytössä olevien työkonien tuhoutuessa palossa (Maatalon konesuoja tuhoutui Lohtajalla, KP 8.2.06), juttu kuuluu aineistoon.

Samoin periaattein onnettomuus uutiseksi ei lasketa myöskään traktorijuoppoa (Traktorikusi ajoi juovuksissa ojaan, SK 9.2.06), koska jutussa ei erikseen mainita maanviljelijää tai ajon liittymistä maatalouden harjoittamiseen. Rattijuoppona on tässä tapauksessa voinut olla vaikka viljelijän poika, joka on vain sattunut olemaan liikkeellä isänsä traktorilla. Kyseessä olisi voinut olla myös joku muu pojan haltuun saama ajoneuvo. Uutinen humalaisesta äestäjästä lasketaan sen sijaan mukaan (Humalainen äestäjä kiipelissä Kalvolassa, SK 12.5.06), sillä äestämisen mukaan tuominen jo otsikkoon kertoo kuskin olleen peltotöissä, mikä linkittää jutun selvemmin maatalouden harjoittamiseen liittyväksi. Juovuksissa traktorilla ajanut mies oli peltotöissään kaatunut traktorilla ojaan ja löydetty traktoreineen ojan pohjalta.

Ongelmallisimmaksi olen kokenut biopolttoaineita koskevan uutisoinnin ja kirjoittelun. Rajanveto siihen, missä määrin juttu koskee pelkästään uutta energiamuotoa tai paljonko se liittyy suomalaisen maatalouden harjoittamiseen, on tuntunut ajoittain hankalalta. Päädyin linjavetoon, että jutun käsitellessä biopolttoaineita ja esimerkiksi niiden hintaa tai kehittäelytyötä yleensä, juttua ei lasketa maatalouteen kuuluvaksi (esim. Suomi esittää EU:lle bioenergian pilottihanketta, HS 11.2.06). Jos jutussa sen

sijaan pohditaan esimerkiksi Suomen peltopinta-alojen riittävyttä energiaviljelyyn tai uutisoitavalla biopolttoainehankkeella on selkeä yhteys paikallisten maanviljelijöiden tuotantoratkaisuihin, juttu otetaan mukaan (esim. Biopolttoaineiden viljely vaatii paljon peltoalaa, HS 3.5.06).

Ylipäänsä kysyin rajatapauksiksi jäävien juttujen kohdalla aina itseltäni, miten juttu liittyy suomalaiseen maatalouteen. Kysymyksen esittäminen auttoi näkemään jutun painoarvon selkeämmin, ja helpotti viimeistä päätöksentekoa jutun kuulumisesta aineistoon. Uskon myös, että oma ammattitutkintoni auttaa minua näkemään aineistosta tarkemmin, mitkä asioista ovat alan kannalta oleellisia, ja kuinka laajalti eri aiheet loppujen lopuksi linkittyvät maatalouteen. Olenkin selannut aineistoani osittain myös maaseutuyrittäjän silmälasiensa läpi: mitkä jutuista kiinnittäisivät ammattiharjoittajana huomioni.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimusaineistoon kuuluvia sanomalehtiä kertyi kolmen lehden kolmen kuukauden jaksolta yhteensä 264 kappaletta. Lehdet ilmestyivät tutkimusajankohtana normaalisti seitsemänä päivänä viikossa, poikkeuksena kuitenkin toukokuun 2. päivä, jolloin lehdet eivät vappupäivän takia ilmestyneet. Maatalousaiheisia juttuja lehdistä löytyi yhteensä 432⁸ kappaletta, ja valokuvia mukaan mahtui 152.

Lähden purkamaan aineistoani määrällisen sisällönanalyysin ja luokittelun kautta lehti kerrallaan. Voidakseni tehdä luokittelun tuloksista yhteenvetoa ja vertailua eri lehtien välillä, jouduin tekemään luokittelun kriteereissä joitakin yleistyksiä ja omia ratkaisujani. Esimerkiksi Satakunnan Kansassa kaikki uutiset ovat ulkomaita, kulttuuria ja urheilua lukuun ottamatta sijoitettu otsakkeen ”uutiset” alle, joten olen tehnyt itse jakoa siihen, onko jutussa kyse kotimaan, maakunnan vai talouden uutisesta. Eri uutisosastot erottuvat Keskipohjanmaassa ja Helsingin Sanomissa kuitenkin selvästi toisistaan (HS:ssa vastaava osasto on tosin kaupunki eikä maakunta), joten halusin tehdä vastaavan luokittelun myös Satakunnan Kansan kohdalla.

---

⁸ Ks. tarkempi lehtikohtainen erittely liite 1.

Taloussivut olivat lehdessä helposti erotettavissa omaksi kokonaisuudekseen, ja muuten luokittelin uutiset joko maakuntaan tai kotimaahan niiden paikannusten mukaan. Levikkialueen piiriin jäävät jutut (esimerkiksi Pori, Eurajoki, Huittinen) laskin maakunnallisiksi, muut kotimaan uutisiksi. Jako ei tietenkään vastaa aivan tarkalleen sitä, mitä muut lehdet ovat laittaneet selvästi kotimaan tai maakunnan uutisiksi, mutta antaa kuvaa siitä, kuinka paljon maatalousaiheita nousee oman maakunnan alueelta ja käsitellään sen näkökulmasta käsin. Tämä tieto on tutkimuksen kannalta tässä kohtaa kuitenkin se oleellisin.

Toisen haasteen luokittelulle asettivat lehtien käyttämät palstaleveydet, sillä joka lehdellä oli käytössään useita eri palstaleveyksiä. Jotta luokittelu pysyisi edes jotenkin järkevissä mitoissa, päädyin luokittelussa suhteuttamaan juttujen saaman palstatilan aina kunkin lehden leipätekstin perusleveyden mukaan. Esimerkiksi Keskipohjanmaassa yhden leveän palstan jutut luokiteltiin taulukossa kahden palstan jutuksi, sillä yksi leveä palsta vastasi tässä tapauksessa mitoiltaan tarkasti normaalia kahden palstan juttua. Näin palstataulukosta saatiin myös paremmin vertailukelpoisia eri lehtien välillä.

Leipätekstin palstaleveyden käyttö perusmittana tuntuu loogiselta, sillä suurin osa jutuista on leipätekstinä muutenkin luokiteltu tämän leveyden mukaan. Muuntelu ei pohjimmiltaan muuta maatalouden saamaa palstatilaa, sillä aiheen saama tila lehden sivulla on sama huolimatta esimerkkitapauksessakin siitä, onko juttu kirjoitettu yhdelle leveälle vai kahdelle normaalille palstalle.

4.4.1 Satakunnan Kansa

Satakunnan Kansassa julkaistiin seuranta-aikana yhteensä 158 maatalouteen liittyvää juttua. Keskimäärin juttuja julkaistiin 1,8 lehteä kohti, mutta määrät eivät jakaantuneet aivan tasan. Yllättävää kyllä, eniten juttuja julkaistiin helmikuussa (58 kappaletta), syyskuun (55 juttua) ja toukokuun (45 juttua) seuratessa melko tasaisina perässä. Hypoteesini oli, että toukokuu saattaisi olla uutisoinnissaan vilkkain helmikuun jäädessä hiljaisimmaksi, mutta ainakin tutkimusajankohtanani asetelma kiepsahti päinvastoin. Helmikuussa maatalousuutisointi oli kaikin puolin näkyvintä: vinkkejä oli

silloin puolet enemmän kuin muina kuukausina (12 kappaletta) ja kuviakin selvästi enemmän kuin touko- ja syyskuussa (27 kappaletta).

Yhden vuoden aineiston perusteella on vaikea sanoa, ovatko talvikuukaudet maatalousuutisoinnissa yleensä näin aktiivista aikaa. Toisaalta helmikuulle 2006 osui muutama poikkeuksellinen uutisajankohta, jolloin aineiston voisi kyseiseltä seurantaajalta ajatella olevan hieman normaalia runsaampaa. Poikkeuksellista kuukaudessa oli ainakin se, että keskustelu lintuinfluenssasta ja sen mahdollisista uhkista kävi tuolloin aktiivisena, minkä lisäksi Säkylän sokeritehtaan ja koko Suomen sokerintuotannon epävarma kohtalo puhututti lehden palstoilla. Teemoittelun mukaan siipikarjataloudesta uutisoitiinkin tuolloin selvästi muita kuukausia vilkkaammin, joskaan sokeritehtaisiin liittyen talouden tai maatalouspolitiikan käsittelyn osalta tilastoissa ei näy samanlaista piikkiä (ks. taulukko 1).

Taulukko 1 Käsitellyt teemat, Satakunnan Kansan.⁹

aihealue	helmi kuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
maatalous				
- kasvinviljely	8	14	12	34
- nautakarjatalous	4	7	3	14
- sikatalous	1	3	2	6
- siipikarjatalous	13	4	-	17
∩ lintuinfluenssa	11	2	-	13
- lammastalous	4	1	3	8
- luomutuotanto	1	-	2	3
maatalous yleensä	5	4	3	12
turkistalous	1	-	1	2
metsätalous	7	7	10	24
bioenergia	3	1	3	7
maataloustuet	5	3	11	19
maatalouspolitiikka	8	1	10	19
Euroopan Unioni	3	3	9	15
talous	9	4	5	18
onnettomuus	4	17	8	29
ympäristö	2	2	2	6
eläinten hyvinvointi	-	2	-	2
isännälle emäntä	-	-	2	2
muu	12	6	11	29

⁹ Teemojen kokonaismäärä on varsinaista juttumäärää suurempi, sillä sama juttu on käsitelty useinkin kahta tai kolmeakin eri teemaa (esim. nautakarjataloutta ja onnettomuutta, maatalouspolitiikkaa ja EU-tukia). Keskimäärin jutut on kuitenkin luokiteltu kahden teeman mukaan. Ks. tarkempi taulukkoselitys liite 4.

Muutoin aihepiireittäin tarkasteltuna lehdessä uutisoitiin eniten kasvinviljelystä (aihe länä 34 jutussa) mikä heijastelee suoraan levikkialueen vahvasti kasvinviljelyyn tukeutuvaa maatalousrakennetta (taulukko 1). Kevätkylvöt, satomäärät ja alueella sijaitsevan Säkylän sokeritehtaan tuotannon jatkuminen ja sen vaikutukset paikallisiin viljelijöihin olivat paljon esillä, joskin myös viljelyyn liittyvät tuet saivat itselleen palstatilaa.

Satakunnan Kansan sivuilla uutisoitiin yllättävän usein erinäisistä onnettomuuksista, 29 jutun yhteydessä. Käsitin onnettomuudet laajana kategoriana tulipaloista eläinmetyksiin (Kodisjoella lampaita surmannut susi kävi Raumalla, SK 28.9.06) tai muihin onnettomiin tapauksiin (Mullikat juutuivat lietesäiliöön, SK 8.5.06; Hessunnon karkaus ei naurata omistajaa, SK 27.5.06) ja kohtasipa onnettomuus viljasa-toakin edellistalven pakkasten viedessä suurimman osan Varsinais-Suomen rannikkoalueiden syysvehnäsadosta (Syysvehnää tuhoutunut Varsinais-Suomessa, SK 12.5.06). Negatiivisuuden uutiskriteeri näyttäisi siis pätevän maatalousuutisoinnissa: tragedia kiinnostaa.

Satakunnan Kansassa oli paljon juttuaiheita myös kategoriassa muut, mikä sisälsi juttuja tryffelinviljelystä (ei suoranaista maanviljelyn harjoittamista) maatalouden miehiseen luonteeseen ja tilajaossa esiintyvään epätasa-arvoon asti (Miehet omistavat maaseudun, SK 18.9.06). Lehdessä uutisoitiin paljon myös metsätaloudesta, maataloustuista sekä maatalouspolitiikasta yleensä (taulukko 1).

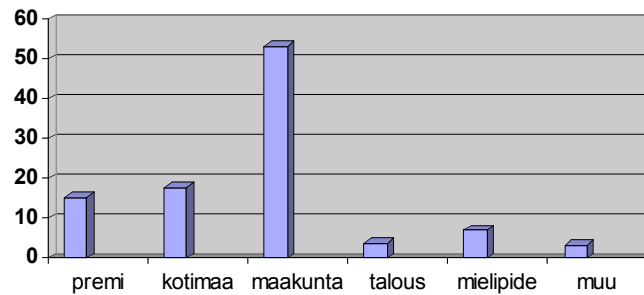
Osastoittain tarkasteltuna selvästi eniten maatalousjuttuja julkaistiin tutkimusajan kohtana maakuntaosastolla, sillä yli puolet jutuista (53 prosenttia) oli kirjattu maakunnan alueella tapahtuneiksi (ks. kuvio 2). Seuraavaksi eniten painoarvoa saivat kotimaan uutiset (18 prosenttia jutuista), premille nousseiden juttujen seurattessa tiiviisti perässä (15 prosenttia aineistosta)¹⁰.

---

¹⁰ Tarkempi osastojakauma liitteessä 3.

Kuvio 2 Satakunnan Kansan osastojakauma prosentteina (N=158).

Tämän perusteella näyttäisi siis siltä, että lehdessä maatalousaiheita käsitellään hyvin vahvasti oman maakunnan näkökulmasta käsin, ja että useimmat juttuaiheet nousevat nimenomaan oman maakunnan alueelta. Premin sijoitus osastotilastojen kolmantena on osoitus siitä, että aihe nousee lehdessä usein etusivulle asti (kuvio 2). Tosin myöhempi palstajaottelu paljastaa, etteivät etusivun vinkitkään tuo välttämättä aina kovin paljon lisänäkyvyyttä jutuille.

Vaikka maatalousaiheisia juttuja julkaistiin tutkimusajankohtana lehdessä siis suhteellisen paljon (pyöristettynä kaksi per lehti), kovin näkyväksi uutisointia ei kuitenkaan voi palstajaon perusteella sanoa. Lehden sisällöstä yhden ja kahden palstan lyhyitä juttuja on aineistosta selkeästi eniten, 60 prosenttia, ja isoja, viidestä kahdeksaan palstan juttuja noin neljännes (ks. kuvio 3). Suurin osa lehden maatalousjutuista on siis lyhyitä, yhdestä kahteen palstan uutisia ja vain joka neljäs hieman suurempi, asioihin todennäköisesti laajemmalti pureutuva juttu. Vaikka vinkkejä kertyi keskimäärin kahdeksan kuukaudessa, olivat nekin pääsääntöisesti vain pieniä, yhden palstan vinkkejä (reilut 80 prosenttia).

Uutisoinnin näkyvyyttä lisää tosin se, että tutkimusajankohtana lehdessä julkaistiin yhteensä 58 kuvaa. Lähes kolmannes jutuista sai siis seurakseen kuvan, mikä nostaa juttuja lehdessä enemmän esille ja tuo aihetta lähemmäs länää.

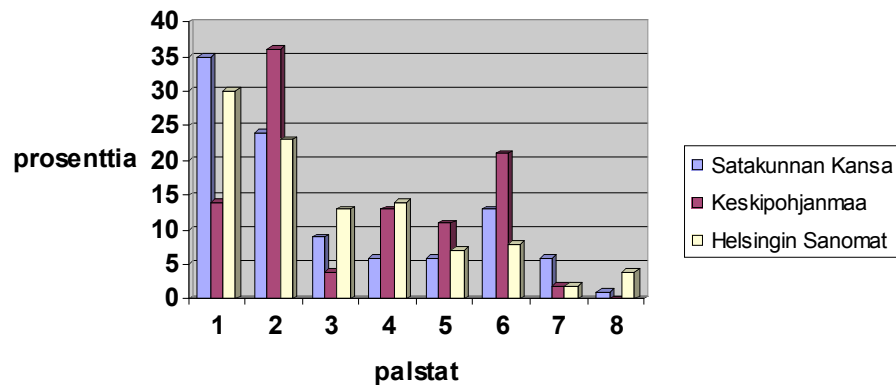
4.4.2 Keskipohjanmaa

Keskipohjanmaassa julkaistiin tutkimusajankohtana likimain sama määrä juttuja kuin Satakunnan Kansassa, 160 kappaletta. Keskipohjanmaassakin toukokuu jäi yllättäen maatalousuutisoinnin kannalta hiljaisimmaksi kuukaudeksi (37 jutullaan), joskin selvän piikin tilastoihin aiheutti syyskuu. Tuolloin julkaistiin lähes puolet koko seuranta-ajan jutuista (77 juttua, 48 prosenttia). Osaltaan piikkiä selittää syyskuun 13. päivän lehti, jolloin lehden erillisessä maaseutuextrassa julkaistiin normaalin sisällön lisäksi 11 muuta maatalousjuttua. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä selittämään koko syyskuun reilua tilastollista lisäystä, ja kuukausi näyttäisi olleen maatalousuutisoinnin osalta muutenkin vilkas. Silloin myös kuvia julkaistiin eniten, 21 kappaletta. Helmikuussa juttuja julkaistiin 46 kappaletta.

Jos juttumäärän jakaa tasaisemmin koko tutkimusajalle, keskimäärin lehteä kohti riittää 1,8 juttua – saman verran kuin Satakunnan Kansassa. Palstajakaumasta yhden ja kahden palstan juttuja on taas suhteessa eniten, puolet koko aineistosta, joskin isompia, neljästä kuuteen palstan juttuja, mahtuu mukaan melkein se toinen puoli (44 prosenttia) (kuvio 3).

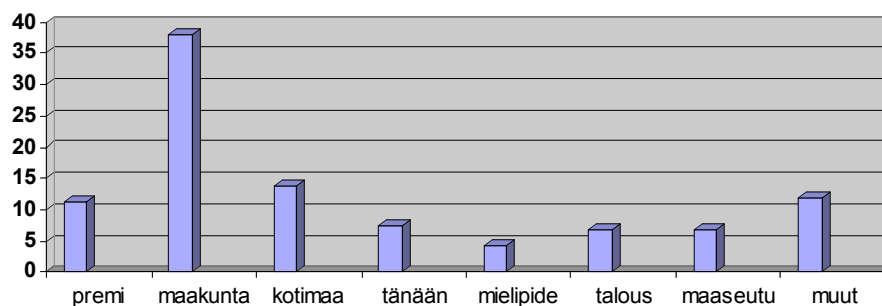
Tämän perusteella maatalousuutisointi näyttäisi olevan Keskipohjanmaassa Satakunnan Kansaa näkyvämpää, sillä palstatilaltaan suurempia juttuja mahtuu Keskipohjanmaahan enemmän. Tosin etusivun vinkkejä oli selvästi vähemmän ja kuviakin julkaistiin hieman harvemmin kuin Satakunnan Kansassa (48 kuvaa), mikä hieman tasoittaa lehtien välillä olevia eroja aiheen näkyvyydessä. Kuvien koossa ei kuitenkaan ole merkittäviä eroja, vaan lehtiin mahtui jotakuinkin saman verran samansuuruisia kuvia (ks. liite 1 kuvien palstajakauma).

Kuvio 3 Juttujen prosentuaalinen palstajakauma kaikissa lehdissä (N=432).

Osastoittain tarkasteltuna selvästi eniten maatalousjuttuja julkaistiin maakuntasivuil- la (reilusti yli kolmannes aineistosta). Toiseksi eniten juttuja löytyi kotimaan osastol- ta (22 kappaletta) ja premille asti vinkkejä nousi 18 (ks. kuvio 4). Lehdessä näytetään tarkastelevan maataloutta siis hyvin usein oman maakunnan näkökulmasta käsin muun muassa talousuutisten ja mielipiteiden jäädessä selvästi vähemmälle¹¹.

Kuvio 4, Keskipohjanmaan juttujen osastojakauma prosentteina (N=160).

Mielenkiintoista on, että vaikka jutuista vain seitsemän prosenttia sijoittuu osastojaon mukaan lehden taloussivuille, jutuissa esiintyvien teemojen luokittelussa uutiset lin- kittyvät useimmiten kuitenkin juuri talouteen (aihe läsnä 36 jutussa). Muita keskeisiä teemoja ovat metsä-, nautakarja- ja turkistalous. (ks. taulukko 2.)

¹¹ Tarkempi osastojakauma liitteessä 3.

Taulukko 2 Käsitellyt teemat, Keskipohjanmaa.

aihealue	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
maatalous				
- kasvinviljely	2	9	8	19
- nautakarjatalous	5	13	8	26
- sikatalous	-	1	1	2
- siipikarjatalous	5	-	-	5
♂ lintuinfluenssa	5	-	-	5
- lammastalous	-	1	2	3
- luomutuotanto	1	-	1	2
maat alous yleensä	8	5	5	18
turkistalous	8	2	16	26
metsätalous	8	5	15	28
bioenergia	1	1	3	5
maataloustuet	5	2	10	17
maatalouspolitiikka	7	2	13	22
Euroopan Unioni	1	-	13	14
talous	6	10	20	36
onnettomuus	8	12	3	23
ympäristö	4	2	9	15
eläinten hyvinvointi	-	-	-	-
isännälle emäntä	-	-	-	-
muu	7	3	13	23

Talousaiheiden vahva näkyvyys aineistossa on todennäköisesti osoitus siitä, että maataloutta kaikkine osa-alueineen tarkastellaan nykyään hyvin paljon niiden taloudellisen kannattavuuden kautta. Myös maataloustuet ja -politiikka näyttävät olevan näkyvä osa uutisointia (taulukko 2).

Teemoista nousee mielenkiintoisesti esille, miten siipikarjaa ja lintuinfluenssaa koskevia juttuja julkaistiin Keskipohjanmaassa selvästi muita lehtiä vähemmän, vain viisi kappaletta. Lisäksi kaikki Keskipohjanmaan siipikarjataloutta käsitelleet jutut koskivat myös lintuinfluenssaa, joten siipikarjasta ei kirjoitettu uhkaavan pandemia-uutisoinnin ohella mitään muuta. Lintuinfluenssasta ei myöskään julkaistu myöhemminä tutkimuskuukausina yhtään seurantajuttua, toisin kuin muissa lehdissä. Muut lehdet kirjoittivat aiheen innoittamana myös muita juttuja siipikarjantuottajista, muun muassa kasvattajien vaatimuksista kananmunan hinnan korotuksiin ja Libyaan lähettäväksi tarkoitettujen siitosmunien jäännistä Suomeen pandemiapelon aiheuttamien tuontirajoitusten vuoksi (Kiukaislaisten siitosmunien pääsy Libyaan evättiin, SK 22.2.06).

Siipikarjatalouden runsaaseen uutisointiin ja vahvaan lintuinfluenssauhauhan reagointiin vaikuttanee yleisesti myös se, että siipikarjanlihan tuotanto on EU:n aikana kasvanut Suomessa kaksinkertaiseksi (Tike 2007). Yhdessä sianlihantuotannon kanssa sen arvellaankin muodostavan tulevaisuudessa nautakarjataloutta yleisemmän tuotanto-suunnan.

Myös bioenergiaa käsiteltiin Keskipohjanmaassa yllättävän vähän. Syynä voi olla, ettei Keski-Pohjanmaan alue ole niin keskeisessä asemassa bioenergiaa koskevan päätöksenteon tai julkisen keskustelun kannalta (kuten Helsingin Sanomat) tai ettei alue ole yhtä voimakkaasti suuntautunut kasvinviljelyyn kuin Satakunnan alue. Kasvinviljelijöille aihe nousee ehkä luonnollisestikin läheisemmäksi sen koskettaessa tässä vaiheessa enemmän heitä. Uutisoinnin määrästä heijastuu todennäköisesti myös se, ettei karjataloudessa lehtijuttujen mukaan hyödynnetä vielä kovinkaan paljon bioenergiaa tai -kaasuja. Ehkä uutisointi muuttuu bioenergian kohdalla aktiivisemmaksi, kun aihe tulee ajankohtaiseksi myös sika- ja nautakarjakasvattajille.

Esimerkeistä tulee selvästi esille se, miten maakuntalehtien oman levikkialueen maatalousrakenteen heijastuu myös uutisointiin. Tästä on esimerkkinä juuri lintuinfluenssautisointi (Satakunnan alueella on selvästi enemmän siipikarjataloutta kuin Keskipohjanmaalla) kun taas turkistalouden kohdalla vaikutus on päinvastainen. Siinä missä aihe nousi Keskipohjanmaan palstoilla esiin yhteensä 26 kertaa, Satakunnan kanssa tyytyi mainitsemaan turkikset kahdesti. Kiinnostus aiheiden uutisointiin oli lehdistä siis miltei vastakkainen.

4.4.3 Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimusajankohtana yhteensä 114 maatalousjuttua, joista vinkkejä oli 13. Määrällisesti lehden uutisointi poikkesi ennakoimaani vähemmän maakuntalehtien juttumäärästä, joskin juttuja oli liki kolmannes vähemmän kuin maakuntalehdissä. Kuukausijakauma seurasi kuitenkin samoilla linjoilla: Eniten juttuja julkaistiin helmikuussa (41 juttua), toukokuun jäädessä taas hiljaisimmaksi (35 juttua). Syyskuu sijoittui tasan näiden väliin, 38 jutullaan.

Keskimäärin lehteä kohti julkaistiin 1,3 juttua. Luku on yllättävän lähellä maakuntalehtien keskimääräistä juttumäärää 1,8:aa, joskin tässä vaiheessa täytyy ottaa huomioon myös lehtien sivumäärät: Helsingin Sanomissa on viikolla suunnilleen kaksi kertaa niin paljon sivuja kuin maakuntalehdissä ja viikonloppuisin (la–su) pyöristettynä kolminkertaisesti.¹² Siinä missä Hesari paistattelee sunnuntaisin 110-sivuisena, Satakunnan Kansassa sivuja on 36 ja Keskipohjanmaassa parisenkymmentä. Lehtien kokoon suhteutettuna maatalousuutisointi ei Helsingin Sanomissa ole siis läheskään niin näkyvässä roolissa kuin mitä pelkkien juttumäärien keskinäinen vertailu antaisi olettaa.

Vaikka juttuja julkaistiin Helsingin Sanomissa yllättävän paljon, kovin näkyväksi uutisointia ei valtakunnan tasolla voi kuitenkaan sanoa. Juttujen koko painottui taas selvästi pieniin, yhden ja kahden palstan juttuihin, joita oli koko aineistosta yli puolet, 53 prosenttia. Yhdestä neljään palstan juttuja oli puolestaan jo 80 prosenttia. Maatalousuutisointi näyttäisi Helsingin Sanomissa ilmenevän pääasiassa siis vain lyhyinä, yhden tai kahden palstan juttuina. (kuvio 3.)

Tosin lehdestä löytyi myös useampi kuudesta kahdeksaan palstan juttu, ja syyskuun 3. päivän lehti rävytti oikein kunnolla julkaisemalla peräti kahden sivun ja kuuden kuvan maatalouteen liittyvän artikkelin. Suurimman jutun kohdalla aihe alkoi kuitenkin kallistua hieman perinteistä maatalouden harjoittamista populaarimpaan suuntaan, sillä juttu käsitteli mistä löytää maatilalla yksinäiselle poikamiehelle emäntä (otsikolla ”Maaseudun sinkut”) ja premikin mainosti ”huumorintajuksen isännän etsivän iloista kaupunkilaisnaista”. Muutoin isommat jutut liittyivät useimmiten bioenergiin, kasvinviljelyyn tai maataloustukiin (ks. taulukko 3).

Osastoittain tarkasteltuna juttuja julkaistiin selvästi eniten kotimaan ja talouden osastoilla, yhteensä liki 70 prosenttia koko aineistosta (ks. kuvio 5). Kotimaan uutisoinnissa nousivat esiin ainakin lintuinfluenssan varotoimiin ja yleensä siipikarjatalouteen liittyvät jutut (8 kappaletta), joissa aihetta käsiteltiin laajemmin koko valtakun-

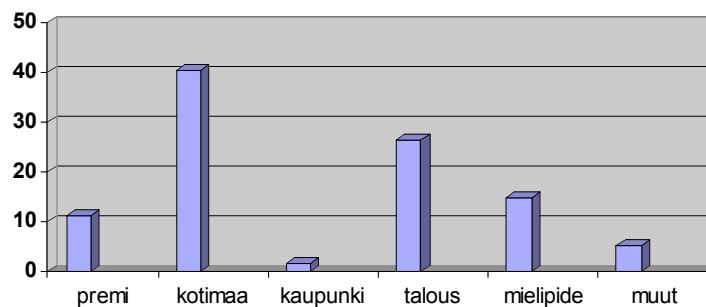
---

¹² ks. tarkempi taulukko liitteestä 1.

nan tasolla. Taloudessa nousivat puolestaan esiin useimmiten maataloustuet tai yksityismetsistä käytävä puukauppa.

Näyttää siltä, että maakuntalehtien tarkastellessa maataloutta useimmiten oman maakuntansa kannalta, Helsingin Sanomissa tämän paikan vie kotimaa (mikä on lehden sijainnin huomioon ottaen täysin luonnollista). Mielipidekirjoituksia mahtui Helsingin Sanomiin selvästi muita lehtiä enemmän (17 kappaletta) ja premille ponnisti 13 vinkkiä (kuvio 5).¹³

Kuvio 5 Helsingin Sanomien osastojakauma prosentteina (N=114).

Aiheittain tarkasteltuna yksi silmiinpistävä piirre on, että vaikka Satakunnan Kansasakin uutisoitiin usein onnettomuuksista, Helsingin Sanomissa aihe nousi vielä selvemmin esiin, ollen reilusti yleisin aihealue (aihe läsnä 28 jutussa) (taulukko 3). Näyttääkin siltä, että etenkin valtakunnantasolla maataloudessa on tapahtuttava jotain negatiivista, ennen kuin aihe ylittää uutiskynnyksen. Juttuja kirjoitettiin sonnien kuolleeksi puskemasta miehestä (Sonni puski miehen kuoliaaksi Soinissa, HS 13.5.06), pellolla traktorinsa kanssa ojaan kellahtaneesta rattijuoposta (Humalainen äestäjä jäi kiinni traktoriin Kalvolassa, HS 12.5.06), räikeästä eläinsuojelurikoksesta (Kuolleita nautoja löytyi maatilalta, HS 6.9.06) tai muusta negatiivisesta asiasta (Kuivuus vei maitotilojen tuloista 20 miljoonaa, HS 7.9.06).

¹³ Tarkempi osastojakauma liitteessä 3.

Seuraavaksi eniten aihepiireistä nousivat esiin kasvinviljely (liittyen usein bioenergi-
aan), siipikarjatalous (lintuinfluenssausoisoinnin vuoksi) ja metsätalous (iso osa met-
sänomistajista alkaa kuitenkin olla kaupunkilaisia).

Taulukko 3, käsitellyt teemat Helsingin Sanomissa.

aihealue	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
maatalous				
- kasvinviljely	3	6	9	18
- nautakarjatalous	2	5	5	12
- sikatalous	-	3	1	4
- siipikarjatalous	11	5	1	17
∅ lintuinfluenssa	9	4	-	13
- lammastalous	-	1	1	2
- luomutuotanto	1	1	5	7
maatalous yleensä	3	5	1	9
turkistalous	1	-	-	1
metsätalous	5	10	2	17
bioenergia	5	2	8	15
maataloustuet	6	1	9	16
maatalouspolitiikka	7	1	7	15
Euroopan Unioni	6	-	5	11
talous	9	5	1	15
onnettomuus	3	15	10	28
ympäristö	1	2	-	3
eläinten hyvinvointi	1	4	-	5
isännälle emäntä	3	-	2	5
muu	5	6	1	12

Kuvia tutkimusajankohtana julkaistiin 52. Tässäkin painottuivat taas pienemmät,
yhden, kahden ja neljän palstan kuvat (70 prosenttia kuvista) (ks. liite 1). Silti pidän
kuvien julkaisua maatalousuutisoinnin kannalta positiivisena, kuvien ja varsinkin
graafien tuodessa aihetta usein ymmärrettävämmiin lähemmäksi lukijaa.

4.5 Tulosten yhteenvetoa

Kokonaisuudessaan maatalousaiheisia juttuja julkaistiin tutkimusajankohtana yllättävän paljon, massiiviset 432 kappaletta. Juttuja julkaistiin Keskipohjanmaassa ja Satakunnan Kansassa suunnilleen sama määrä, Helsingin Sanomissa reilu kolmannes vähemmän. Näkyvintä uutisointi oli Keskipohjanmaassa, sillä siinä uutisointi painotui palstoittain mitattuna selvästi muita suurempaan kokoluokkaan ja hiljaisimmaksi jäi Hesari – pieniä, 1–4 palstan juttuja, oli peräti 80 prosenttia aineistosta. Satakunnan Kansa tuli melko tasaisena tässä välissä.

Osastoittain jutut jakaantuivat pääosin maakuntaan, kotimaahan ja premille (SK ja KP) sekä Helsingin Sanomissa kotimaan, talouden ja mielipidesivuille.

Yllättäväksi määrällisessä analyysissä paljastui juttujen kuukausijakauma. Ennakkoletuksistani poiketen vilkkaimmaksi kuukaudeksi nousi helmikuu toukokuun jäädessä hiljaisimmaksi, vaikka olisin olettanut asetelman olevan päinvastoin. Osaltaan helmikuu 2006 oli kuitenkin ehkä poikkeuksellinen uutisjakso, sillä lintuinfluenssan uhkan leijuessa Suomen yllä siipikarjataloudesta, ja sitä kautta myös maataloudesta, ei olisi tuona ajankohtana ehkä muuten kirjoitettu näin paljon. Lintuinfluenssan vaikutus näkyy Satakunnan Kansassa ja Helsingin Sanomissa helmikuun kohdalla selvästi juttujen aihepiireissä – Keskipohjanmaa tyytyi mainitsemaan siivekkäät helmikuussa vain viidesti.

Hypoteesini helmikuun 2006 poikkeuksellisesta vilkkaudesta ei kuitenkaan saa tukea aiemmasta proseminarityöstäni vuodelta 2005. Tammikuussa 2005 Keskipohjanmaassa julkaistiin nimittäin 2,0 maatalousjuttua per lehti (nyt 1,6) ja Helsingin Sanomissa 1,6 (nyt 1,5), joten yhtä vilkasta uutisointi näyttää olleen myös vuotta aiemmin. (Huuhtanen 2005.) Tosin vertailussa täytyy huomioida se, että siinä missä tammikuussa maataloushallintoon liittyvät asiat nousevat alkavan vuoden takia enemmän esille uusien nimitysten ja tulevan vuoden toiminnan suunnittelun myötä, voi miettiä, olisiko helmikuu 2005 ollut näiden aiheiden jäädessä pois ollut kuitenkin yhtä vilkas kuin vuoden 2006 kuukausi? Jos spekulointia ei oteta huomioon, mitään suurta notkahdusta talviuutisoinnin kohdalla ei näytä vuodessa tapahtuneen.

Taulukko 4 yleisimmät jutuissa käsitellyt teemat.

Helsingin Sanomat	Satakunnan Kansa	Keskipohjanmaa
onnettomuus	kasvinviljely	talous
kasvinviljely	onnettomuus & muu	metsätalous
siipikarja & metsätalous	metsätalous	nautakarja & turkistalous
tuot	tuot	onnettomuus & muu
politiikka & talous	siipikarja	maatalouspolitiikka

Vertailtaessa eri lehtien yleisimpiä juttuaihteita aineistosta tulee mielenkiintoisesti esille, miten onnettomuudet, kasvinviljely ja siipikarjatalous tulevat selvästi esille Helsingin Sanomissa ja Satakunnan Kansassa (ks. taulukko 4). Onnettomuudet näkyvät Keskipohjanmaakin kuuden yleisimmän aiheen joukossa, mutta selkeästi pienemmässä roolissa kuin muilla. Maatalousuutisoinnissa näyttäisi toteutuvan uutiskriteereistä ainakin negatiivisuuden esiinnousu ja Kuneliuksen (2003, 191) esittämä uutiskriteerien yhteys: kaukana periferiassa on tapahduttava jotain järkyttävää, ennen kuin se ylittää uutiskynnyksen. Asiasta uutisoidaan vasta, kun jotain on huonosti. Lehmät eivät ole uutinen sinänsä, mutta räikeä eläinräökkäystapaus kyllä. Viljanviljely ei ole mielenkiintoista, vasta kun halla tai kuivuus tuhoaa osan sadosta.

Tulokset ovat jossain määrin samansuuntaisia kuin mitä Tapper tutkimusryhmineen sai vuonna 1994 tutkiessaan keskustelua EU:sta Suomen kansantalouden pelastajana, vaikka tutkimukset eivät tässä tapauksessa täysin vertailukelpoisia olekaan. Tuolloin tärkeimmiksi aiheiksi maatalouskeskustelussa nousivat maatalous, aluepolitiikka ja tukiaiset. Silloin puolet jutuista käsitteli maataloutta, aluepolitiikka liitettiin niistä 35 prosenttiin ja tuista kirjoitettiin 42 prosentissa jutuista. (Tapper 1994, 10.) Maatalous on tarkemmin eriteltyä kasvinviljelyn ja nautakarjatalouden kautta esillä tässäkin, minkä lisäksi maatalouspolitiikka puhututtaa ainakin Satakunnan Kansassa ja Helsingin Sanomissa. Valtakunnantasolla myös politiikka nousee listalla jaetulle viidennelle sijalle – aihepiiri, joka ei näy muiden lehtien kärkiaiheissa lainkaan.

Taulukko paljastaa selvästi myös sen, miten ainakin maakuntalehdillä oman alueen maatalousrakenne heijastuu suoraan myös lehtien uutisointiin. Satakunnan alueelle

tärkeät kasvinviljely ja siipikarjatalous nousevat lehden palstoilla esiin, Keskipohjanmaan kertoessa enemmän nautakarja- ja turkistaloudesta – aiheista, mitkä eivät näy muiden lehtien sivuilla läheskään niin usein. Helsingin Sanomille kasvinviljely on paitsi eteläisen sijaintinsa myös valtakunnallisen bioenergiakeskustelun osalta keskeinen aihe, siipikarjataloudenkin noustessa lintuinfluenssan valtakunnallisten vaikutusten takia uutisoinnissa keskeiseen asemaan.

Muista tutkimusajankohtana sattuneista tapahtumista ainakin EU:n maatalousministereiden epävirallinen kokous Oulussa heijastui selvästi syyskuun uutisointiin. Tuolloin maatalouspolitiikka ja Euroopan unioni olivat maakuntalehdissä selvästi enemmän tapetilla kuin muina kuukausina, joskin Helsingin Sanomissa vaikutus jäi vähäisemmäksi. Etenkin Keskipohjanmaa seurasi Oulun tapahtumia tarkkaan, ja uutisoinnissa seurattiin tiiviisti niin maanviljelijöiden mielenosoitusta 141-maataloustuen säilyttämisen puolesta kuin ministereiden tekemää tilavierailuakin.

Aineiston erikoisimman näkökulman uutisointiin tarjosi juttukategoria ”isännälle emäntä”. Uutisointi liittyynee laajempaan aiheen ympärillä pyörineeseen mediailmistöön, sillä vuoden 2006 aikana tv:ssä pyöri kaksikin ohjelmasarjaa, jossa maaseudun isännille etsittiin emäntäehdokkaita (MTV3:n Maajussille morsian ja TV2:n Menolippu). Helsingin Sanomat halusi tässä yhteydessä muistuttaa, että emäntiä on etsitty erinäisten hakuohjelmien kautta aiemminkin ja mainosti vanhaa, ennen maatalousnäyttelyiden yhteydessä käytettyä kaavakemenetelmää (IEVA oli maatalousnäyttelyvetonaula, HS 12.2.06). Samassa jutussa lehti tarinoi esimerkkitapauksen, jossa kaupunkilaisnaisesta oli tullut onnistuneesti emäntä, ja esittelipä lehti syyskuussa Sunnuntai-jutussaan vielä oman poikamiehensä, jonka tilalle yksi emäntäehdokka oli tuolloin tullut tutustumaan (Maaseudun sinkut, HS 3.9.06).

Yllättävää kyllä, Keskipohjanmaa ei ainakaan tutkimusajankohtana nostanut aihetta esiin millään tavalla. Satakunnan Kansa sen sijaan esitteli palstoillaan oman suosikkipoikansa, lähtihän MTV3:n Maajussille morsian -sarjaan myös Eurajoen oma poika Anssi. Juttuna oli ”Eurajoen maajussi ei lupaa kesähäitä” premin suitsuttaessa ”Maakunnan oma poika morsianjahdissa tv:ssä” (SK 30.9.06).

Asialinjalla mielenkiintoista on, että mielipidekirjoittelu jäi kautta aineiston yllättävän vähäiseksi. Satakunnan Kansassa ja Keskipohjanmaassa mielipiteitä (mukaan lukien myös lehtien pääkirjoitukset ja kolumnit) julkaistiin tutkimusajankohtana vain kymmenkunta, Helsingin Sanomien kirvoittaessa keskustelun mielipidepalstoilleen 17 kertaa. Yksi selitys saattaa olla, että maakuntalehdissä aiheen päästessä muutenkin useammin lehtien palstoille siitä ei jää niin paljon sanottavaa lukijoiden mielipideosastolle, vaikka toisaalta luulisi juuri viljelijöiden kommentoivan heitä koskevia asioita. Helsingin Sanomissa mielipiteitä haluttiin vaihtaa selkeästi eniten bioenergiasta, kommenttien ulottuessa myös myyrien aiheuttamiin metsätuhojen korjaamiseen sekä luomutuotannon tilaan Suomessa.

5 MAATALOUSUUTISOINNISSA RAKENTUVAT DISKURSSIT JA JUTUISSA ÄÄNEEN PÄÄSSEET TOIMIJAT

Työni laadullisessa analyysissä perehdyn syvällisemmin siihen, *ketkä maataloutta koskevissa jutuissa pääsevät ääneen ja minkälaisia diskursseja maatalousaiheista kirjoitettaessa rakentuu*. Diskurssilla tarkoitetaan tässä yhteydessä tekstissä rakentuvaa, yksittäistä lausetta suurempaa *kielenkäytön merkityssysteemiä*, joka on syntynyt kielenkäytön seurauksena tietyssä ajassa ja paikassa, tiettyjen *sosiaalisten käytänteiden kautta*. Diskurssin tutkimuksessa keskitytään kahteen tutkimuskohteeseen: kielenkäyttöön sekä sen taustalla oleviin sosiaalisiin ja kulttuurisiin funktioihin. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 17–45, Leiwo & Pietikäinen 1996, 103.)

Luokitellessani jutuissa ääneen pääseviä toimijoita sekä etsiessäni teksteistä laajempia diskursseja, pohjaan työskentelyni diskurssianalyysiin metodina, sitä omaan työhöni istuvan mallin mukaan soveltaen. Diskurssianalyysiä ei muutenkaan pidetä metodina mitenkään tarkkarajaisena ja ennalta määrättynä, vaan sen käyttö riippuu enemmän kulloisestakin tutkimuskohteesta ja -kysymyksistä. Metodi siis sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia, jota hyödynnän myös tässä. (Myer 2001, 15, 25; Jokinen et al. 1993, 17.)

Työni *teoreettinen viitekehys* rakentuu vahvemmin *kriittisen diskurssianalyysin* pohjalle. Kriittinen suuntaus on kiinnostunut nimenmaan kielenkäytön ja vallan välisistä suhteista. Se lähtee ajatuksesta, että kielenkäytöllä on yhteiskunnallisia ja ideologisia seurauksia. Ei siis ole sama, millä tavalla asioita nimetään tai missä diskurssissa niistä puhutaan, sillä ajan myötä nämä kielelliset valinnat voivat vaikuttavat symbolisiin merkityksiin ja johtaa eri ryhmien, instituutioiden ja ilmiöiden välisiin näkemuseroihin (Leiwo et al. 1996, 105). Kokonaisuudessaan kriittinen suuntaus keskittyy kielenkäytön, vallan ja ideologian yhteen kietoutumiseen, sekä tämän yhtälön aiheuttamiin vaikutuksiin.

Toisin sanoen tässäkin tapauksessa se, mitä maataloudesta uutisoidaan tai kuka asioita pääsee julkisuudessa määrittelemään, voi vaikuttaa koko alaa koskevaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja siihen, kuinka tärkeänä ala nykypäivänä mediassa nähdään.

Seuraavassa käsittelen lyhyesti diskurssianalyysin ja sen kriittisen suuntauksen käsitteitä, avaan aineiston laadullisen analyysin toteuttamista ja tutkimuskriteerejä, minkä jälkeen keskityn jutuissa ääneen päässeiden toimijoiden tarkasteluun. Luvussa 5.4 paneudun tarkemmin aineistosta löytyneisiin diskursseihin.

5.1 Kurkistus diskurssianalyysin ja sen kriittisen suuntauksen taakse

5.1.1 Diskurssianalyysi keinona päästä kiinni tekstissä oleviin toimijoihin ja merkityssysteemeihin

Pääsääntöisesti kielen käyttöä on mahdollista tarkastella kahdesta näkökulmasta käsin. Sen voi nähdä joko todellisuuden kuvaajana tai todellisuuden rakentajana. Ensimmäinen mainittu, ”realistinen” näkemys, on nykyään jäänyt taka-alalle, sillä kielen ei uskota koskaan pystyvän heijastamaan todellisuutta sellaisenaan ja tarjoavan siitä puhtaita faktoja, vaan kieli on aina muotoutunut jostain lähtökohdista ja jonkun toiminnasta käsin. Diskurssianalyttinen lähestymistapa pohjautuu juuri jälkimmäiseen, sosiaalisesti konstruktionismiksi nimettyyn näkökulmaan, ajatukseen, että kieli on aina sosiaalisesti rakentunutta ja siten itsessään jo osa todellisuutta. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 9.)

1) Oletus kielen käytöstä sosiaalisen todellisuuden rakentajana onkin Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan yksi diskurssianalyttisen viitekehyksen taustalla vaikuttavista lähtökohdista. Kielen käyttö ei siis vain kuvaa maailmaa, vaan samalla se myös merkityksellistää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kieltä käyttäessään ihmiset samalla merkityksellistävät ne kohteet, joista he puhuvat tai kirjoittavat. (Jokinen et al. 1993, 17–18.)

Merkityksellistäminen liittyy kielen jäsentämiseen erilaisina yhteisesti jaettuina *merkityssysteemeinä*. Tämä tarkoittaa, että merkitykset muodostuvat aina suhteessa ja erotuksena toisiinsa, jossa toista ei ole olemassa ilman toista. (Jokinen et al, 1993, 19–20.) Jonkin asian merkityksellistäminen tietyllä tavalla vaikuttaa siis myös siihen, miten sen vastapuoli määritellään. Esimerkiksi maaseudun asukas ja kaupunkilainen, tai viljelijä ja tehdastyöläinen, voidaan määritellä suhteessa toisiinsa, jossa molempia osapuolia tarvitaan lopullisen määritelmän tuottamiseksi. Maalaista tai maalaisuutta on kovin vaikea määritellä, jos ei ensin sovita, mihin kaupunki tai kaupunkilaisuus loppuu. Merkityksellistämässä keskeiseksi nousee, miten kyseisiä käsitteitä tuotetaan tai miten niiden välille rakennetaan eroa. Onko esimerkiksi maalaisen ja kaupunkilaisen ero junttimaisessa tai muodikkaassa pukeutumisessa, huvittavalta kuulostavassa puhutavassa tai epäilyssä tyhmyydessä tai älykkyydessä?

Diskurssianalyysin lähtöoletuksiin kuuluu, että 2) *tekstissä voi olla useita samanaikaisia merkityssysteemejä rinnakkain* (Jokinen et al. 1993, 24). Esimerkiksi maataloutta koskevassa uutisessa voidaan samanaikaisesti kiistellä maataloustuista, pohtia alan uusia innovatiivisia tuotantomahdollisuuksia tai kertoa alaa kohdanneesta onnettomuudesta. Näitä merkityssysteemejä kutsutaan myös *diskurssiksi*. Tällöin jutusta esiin nousevista merkityssysteemeistä voisi nimetä esimerkiksi kiista-, innovatiivisuus- tai onnettomuusdiskurssin.

Ajatus todellisuuden hahmottumisesta moninaisena, useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien diskurssien kautta, tuottaa myös maailmaa eri tavalla merkityksellistäviä tulkintoja (Jokinen et al. 1993, 24). Omassa luokittelussani olen pyrkinyt löytämään jutuista kuitenkin aina vain yhden, juttua pääsääntöisesti määrittävän diskurssin (puhutaanko maataloudesta esimerkiksi toiveikkuuden tai onnettomuuden diskurssissa), sillä liian moninaisten ja rinnakkaisten diskurssien esiin kaivaminen tekisi kirjoittelun tutkimisesta turhan monipolvekkeista. Se voisi myös hämärtää kuvaa, jota teksti lukijalle ensisijaisesti kuitenkin tarjoaa.

Tekstianalyysia on toisinaan arvosteltu siitä, ettei sen perusteella voi tehdä päteviä päätelmiä siitä, mitä ihmiset tekstistä lukevat, vaan tutkimuksen pääpainon tulisi olla vastaanottotutkimuksessa. Norman Fairclough (2002, 27–28) on asiasta eri mieltä. Hänen mukaansa juuri tekstiin muodostuvat eri diskurssit rajaavat mahdollisten tul-

kintojen kirjoa, ja siksi tekstianalyysin merkitystä ei tule väheksyä. Fairclough kuitenkin painottaa, että tekstejä on tällaisissa tapauksissa myös sitten analysoitava diskursseissa (eikä vain irrallisina tekstipätkinä) ja tutkimuksessa on otettava huomioon sekä diskurssikäytännöt (miten tekstit ovat syntyneet) että diskurssien linkittyminen laajempiin sosiaalisiin käytäntöihin. (emt.)

Diskurssianalyysiin liittyy myös ajatus 3) *toiminnan kontekstisidonnaisuudesta*: Teksti on aina syntynyt jossain kontekstissa, siis tietyssä ajassa ja paikassa, tiettyjen sosiaalisten käytänteiden ympäröimänä. Ne pyritään ottamaan tulkinnassa huomioon. Erityisen *vuorovaikutuskontekstin* huomioiminen tarkoittaa, että esimerkiksi lehti-tekstejä tulkittaessa haastateltavan sanomisesta on suhteutettava siihen keskusteluyhteyteen, jossa ne lehdessäkin esiintyvät. Ihmisen sanomisia ei voi irrottaa asiayhteydestä, jossa ne tulevat esille, sillä keskustelijoiden väliset suhteet toisiinsa rakentuvat ja tarkentuvat keskustelun edetessä. (Jokinen et al. 1993, 29–31.) Menemättä omassa työssäni sen tarkemmin lingvistisen tason, vuorovaikutustilanteissa mainittujen yksittäisten sanojen analyysiin, kiinnitän jossain määrin huomiota kuitenkin tekstissä esiintyvien henkilöiden välisiin suhteisiin sen järjestyksen kautta, jossa he jutuissa esiintyvät. Onko jonkun toisen sanomisesta arvotettu painavammaksi kuin toisen, ja missä järjestyksessä henkilöitä yleensäkin puhutellaan.

Diskurssianalyysiin liittyy vielä ajatukset 4) *toimijan kiinnittymisestä merkityssysteemeihin* (minkälainen minäkuva tai identiteetti toimijalle rakentuu), sekä 5) *oletuskielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta*. Kaikilla sanomisilla siis paitsi kuvataan jotain, myös tehdään jotain. Tuotettaessa todellisuutta kielen avulla ja asioiden tietynlaisella määrittelyllä voi olla myös laajempia ideologisia seurauksia. Teksti voi esimerkiksi legitimoida tai ylläpitää valtaan liittyviä alistussuhteita, tai tuottaa rasisia tai muuten epäsovinnaisia merkityksiä. (Jokinen et al. 1993, 37–43.) Nämä usein vain vahvistavat jo olemassa olevia stereotyyppioita, joille ei välttämättä ole olemassa mitään todellista pohjaa.

Kuten Kuisma (1990, 59–63) jo aiemmassa lainauksessani identiteettien rakentumiseen liittyen totesi, toimittajat ovat nojanneet maaseutu-uutisoinnissaan liian paljon vanhoihin stereotyyppioihin, joihin maanviljelijät aina väkisin tungetaan, mutta joista he eivät itse tunnista itseään. Saarijärven Paavo, Piippolan vaari ja Pihtiputaan

mummo ovat kaikki kuuluisia maalaisstereotyyppioita, ainoa vain, ettei mikään näistä kuvauksista ole viljelijöiden omaa tekoa.

Tutkimuskohteesta ja -kysymyksistä riippuu, mitä diskurssianalyysin ulottuvuutta tutkimuksessa kannattaa painottaa. Eri lähtökohtaoletukset kun tuottavat aihetta eri suunnista tarkasteltavia tutkimustuloksia. (Jokinen et al. 1993, 18.) Maatalouskirjoittelua tutkiessani ja diskurssianalyysin kriittiseen suuntaukseen nojatessani, olen kiinnostunut nimenomaan kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta eli siitä, mitä merkityksiä toteutetunlaisella kirjoittelulla voi olla. Huomioni kiinnittyi paitsi eri toimijoiden rooleihin teksteissä, myös jutuissa rakentuviin erilaisiin diskursseihin: mitkä merkitys- tai tulkintayhteydet maatalouskirjoittelussa korostuvat.

5.1.2 Diskurssianalyysin kriittinen suuntaus

Diskurssianalyysin kriittinen suuntaus keskittyy siis tutkimaan enemmän kielenkäytön ja vallan välistä suhdetta. Valtaa tarkastellaan kielenkäytön lailla produktiivisena, sosiaalisiin käytäntöihin kietoutuvana ilmiönä. Sitä ei nähdä minään diskursseihin vaikuttavana ulkopuolisena voimana, vaan se rakentuu niissä itsessään. Huomio kohdistuukin siihen, miten valtasuhteita erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä tuotetaan, eli miten jotkut tiedot saavuttavat totuuden aseman, ja millaisia subjektipositioita ihmisille niissä tuotetaan. (Fairclough 1992, 12, 36.) Toisin sanoen, miten tekstissä esiintyvät toimijat suhteutuvat toisiinsa ja kuinka he ajavat tekstissä omia etujaan (Wodak 2001, 10).

Pinnallisen tarkastelun sijaan kriittisessä suuntauksessa ollaan kiinnostuneita esittämään syvemmälle meneviä kysymyksiä vastuusta, eduista ja ideologioista. Se keskittyy paljastamaan yhteiskunnan ongelmakohtia (usein sosiaalisia), ja valitsee näkökulmakseen yleensä heikompiensaisten puolen. Näin tutkimuksen avulla päästään tarkastelemaan kriittisesti myös ongelmista vastuussa olevia vallankäyttäjiä. (Wodak 2001, 1.) Kriittisissä suuntauksissa olennaista onkin, etteivät ne vain tyydy esittelemään asiatioja, vaan asioihin halutaan aikaansaada myös muutos.

Kriittinen suuntaus pyrkii tutkimaan, miten eriarvoisuutta kielenkäytöissä tai laajemmissa diskursseissa ilmaistaan, rakennetaan ja oikeutetaan. Samalla se tuo näky-

viksi asioiden välisiä yhteyksiä, niiden syy–seuraus-suhteita. Suuntaus ei kuitenkaan halua tehdä deterministisiä päätelmiä tekstin ja sosiaalisen todellisuuden välillä. Teksti kyllä heijastelee kulloisiakin sosiaalisia tilanteita ja rakenteita, mutta ei suoraan aiheuta niitä. (Wodak 2001, 2–3.)

Wodakin (2001, 2–3) mukaan kriittinen lähestymistapa edellyttää aina paitsi tekstin, myös tutkittavan asian taustalla vaikuttavien prosessien ja rakenteiden tarkastelemista. Taustalla vaikuttavat tekijät vaikuttavat aina kuitenkin myös itse tekstin syntyyn. Yhtä tärkeää on tuntea se hetki ja ne sosiaaliset rakenteet, jossa yksilöt tai ryhmät tekstit kulloinkin tulkitsevat: merkitykset luodaan aina oman ajan kontekstia vasten. Tähän olen pyrkinyt myös omassa työssäni esitellessäni ensin maatalouden kokemia muutoksia siirtyen siitä sitten nykytilanteeseen, ja tekemään tulkintani näitä kaikupohjia vasten.

Diskurssit ovat siis aina sosiaalisesti ja historiallisesti tuotettuja, ja niiden taustalla vaikuttavat aina tietyt voimat ja valtasuhteet sekä ideologiat. Kieltä ei tosin pidetä itsestään vahvana, vaan se saa voimansa valtaapitävien sitä käyttäessä. (Wodak 2001, 3, 10.) Toimijoiden diskurssissa käymillä kamppailulla onkin tärkeä osuus siihen, minkälaiset tiedot tai totuudet saavat lopulta valta-aseman. (Jokinen et al. 1993, 86–88.)

5.2 Aineiston laadullinen analyysi ja tutkimuskriteerit

Aineistoni laadullisessa analyysissä keskityn tarkastelemaan teksteissä rakentuvia diskursseja. Kiinnitän huomiota sekä eri diskurssien välisiin että jossain määrin myös niiden sisäisiin valtasuhteisiin.

Diskurssien välisiä valtasuhteita tarkasteltaessa huomio keskittyy siihen, mikä tai mitkä diskursseista muodostuvat vallitsevaksi ja mitkä väistyviksi. Sisäisissä valtasuhteissa tarkastelu keskittyy puolestaan siihen, ketkä jutuissa pääsevät toimijoiksi ja minkälaisia suhteita heidän välilleen muodostuu. (Jokinen et al. 1993, 76–88.) Toisin sanoen, missä järjestyksessä toimijoita kuullaan ja paljonko he saavat toisiinsa suhteutettuna palstatilaa: kuka siis pääsee eniten ääneen. Sisäisissä valtasuhteissa tulee siis esiin se, ketkä määrittävät sitä, mistä asioista ja missä valossa maataloude-

ta kirjoitettaessa puhutaan. Tämä määrittelee osaltaan myös sitä, minkälainen kuva alasta lukijoille välittyy.

Kuten Faircloughkin (2002, 13) on todennut ”representoinnissa valitaan aina se, mitä kuvaukseen sisällytetään ja mitä jätetään pois, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi”. Esimerkiksi kuullaanko turkistarhausta koskevassa jutussa turkisten kasvattajia vai tarhauksen vastustajia, ja kumpaa vahvemmin? Ja mitä tästä seuraa? Aineistoni pohjalta voisi ajatella, ettei Keski-Pohjanmaan alueella olisi välttämättä niin paljon turkistarhauksen vastustusta kuin muualla Suomessa, ainakin maakuntalehden esitellessä alaa usein tiettyssä menestyksen valossa (taas tienattiin turkiksilla näin paljon!) ja eläinten olojen jäädessä taka-alalle. Turkistuotanto nähdään enemmän bisneksenä kuin eläinten kasvattamisena ja sitä sen voisi ajatella paikalliselle myös enemmän merkitsevän. Yhteisellä julkisuudella tullaan näin tuottaneeksi ehkä myös yhtenäisempi mielipide ja -kuva asiasta.

Huomionarvoista on, että joskus ääneen pääsy voi olla myös näennäistä. Henkilöltä saatetaan pyytää kommenttia ikään kuin muodon vuoksi, jonkun toisen päästessä laukomaan asian kannalta kuitenkin painavimmat faktat. Vaikka molemmat saattaisivat äkkiseltään näyttää tasavertaisilta toimijoilta, saattaa tarkempi tekstianalyysi paljastaa toimijoiden välisen eriarvoisuuden.

Dominoivia diskursseja määriteltäessä on huomioitava, ettei diskurssin vahvuuteen vaikuta ainoastaan sen esiintymistiheys: myös se, kuinka itsestään selvänä ja vaihtoehdottomana diskurssi esitetään, vaikuttaa sen vahvuuteen. Hyvin vahvaksi esitetty diskurssi voi olla aineistossa hegemonisessa asemassa, vaikkei se määrällisesti mitattuna samaan asemaan ylittäisikään. (Jokinen et al. 1993, 76–81.)

Valtaa tutkittaessa diskursseista voisi analysoida myös sitä, miten tietyt diskurssit muodostuvat vallitseviksi, arvioida vallitsevien diskurssien käyttöön kytkeytyviä ideologisia seurauksia tai pohtia vallitsevien diskurssien kyseenalaistamisen mahdollisuutta (Jokinen et al. 1993, 75). Nämä jätän kuitenkin oman analyysini ulkopuolelle.

Tutkimuskriteerit

Työssäni toimijalla tarkoitetaan tekstissä joko suoraan tai välillisesti ääneen päässyttä henkilöä tai tahoja.¹⁴ Toimittaja on siis joko haastatellut lähdettä suoraan tai tekstissä viitataan epäsuorasti toimijan aiempiin suullisiin tai kirjallisiin julkilausumiin, kannottoihin tms., jossa hänet tuodaan aktiivisena toimijana esiin. Toimijoiksi ei näin ollen lasketa henkilöitä tai tahoja, joiden nimi vain mainitaan tekstissä (esimerkiksi lueteltaessa paikalla olleita) tai jossa henkilöt sijoittuvat enemmän vain toiminnan kohteen rooliin. (vrt. Juppi 1997, 56; Reunanen 2003, 543–545.) En ole myöskään nimennyt erikseen jutun kirjoittanutta toimittajaa toimijaksi (vaikka toimittaja jutussa ääneen selvästi pääsee), sillä työssäni ei ole tarkoitus mennä niinkään juttujen toimituskäytäntöihin ja yksittäisen toimittajan rooliin juttujen synnyn taustalla kuin tarkastella maataloudesta tavalliselle lukijalle muodostuvaa kuvaa.

Luokittelussa jokainen toimija on laskettu mukaan kerran jokaista juttua kohden, jossa hän on päässyt ääneen. Tämä riittää luomaan kuvaa siitä, keitä jutuissa kuullaan ja kenen mielipiteitä maatalousaiheista kirjoitettaessa arvostetaan, eikä yksityiskoh- taisempi laskeminen ole siten tarpeen. Luokittelu heijastelee myös sitä, ketä toimi- tukset maatalousjuttuja tehdessään käyttävät tai suosivat lähteinään: lähdetäänkö asioista kysymään aina samoilta virkamiehiltä ja järjestöiltä, vai onko pääpaino itse ammatin harjoittajissa?

Tarkempaan analyysiin olen valinnut jokaisesta lehdestä kunkin tutkimuskuukauden ensimmäisen kokonaisen viikon (ma–su) lehdet. Poikkeuksena maanantaista alkanut toukokuu, jonka ensimmäisinä päivinä ei jostain syystä julkaistu maatalousaiheisia juttuja, ja jolloin lehdet jäivät tiistaina vappupäivän takia muutenkin ilmestymättä. Toukokuulta on huomioitu siis vasta toinen tutkimusajankohdalle osunut kokonainen viikko.

Muutenkin valinnassa painottui se, että jostain syystä juuri touko- ja syyskuun leh- dissä ei ensimmäisinä päivinä julkaistu lainkaan maatalousaiheisia juttuja, minkä

---

¹⁴ Taholla tarkoitetaan esimerkiksi eri järjestöjä (kuten MTK), yhdistyksiä (metsänhoitoyhdistys) tai ministeriöitä (maa- ja metsätalousministeriö). Tarkempi toimijaluokittelu sivulla 67.

vuoksi laadulliseen aineistoon oli järkevämpää valita mieluummin kuun ensimmäinen kokonainen viikko, kuin vain kuukauden seitsemän ensimmäistä päivää. Ensimmäisen kokonaisen viikon juttuanti osoittautuikin useammassa lehdessä jo huomattavasti kattavammaksi otokseksi, minkä vuoksi päädyin analyysissäni siihen.¹⁵

Koska valtaosa Helsingin Sanomien ja Satakunnan Kansan aineistosta oli lyhyitä, yhdestä kolmeen tai neljän palstan juttuja, olen ottanut kaikilta lehdiltä jokaiselta tutkimuskuukaudelta sattumanvaraisesti mukaan myös suurempia juttuja, jotka tarjoavat enemmän materiaalia laadulliseen analyysiin. Keskipohjanmaalta ja Satakunnan Kansalta otin mukaan keskimäärin kahdeksan suurempaa juttua, ja vähemmän juttuja julkaisseelta Helsingin Sanomilta keskimäärin kuusi juttua kuukaudelta. Yhteensä analysoitavia juttuja kertyi 189 kappaletta.¹⁶

Vaikka analysoitavaa materiaalia kertyy tällä menetelmällä melko paljon, en kuitenkaan halunnut valita analyysiini vain joko satunnaista viikkoa tai pelkästään laajempia juttuja. Suurempien juttujen suosiminen olisi peittänyt alleen sen tosiasian, että valtaosa lehtien maataloutta koskevista jutuista on nimenomaan lyhyempiä uutisia, joissa toimijaa ei välttämättä ole nimetty lainkaan. Tämäkin on tutkimuksen kannalta oleellinen tulos. Toimijoiden esiin nousu olisi myös voinut vääristyä analysoitaessa vain laajimpia juttuja, sillä yleisen kiinnostavuuden vuoksi suurimmat jutut saattavat käsitellä eri aihealueita (esim. isännän emännän metsästystä) kuin maatalousjutut yleensä.

Valitsin laadullisen aineistoni siis sekä satunnaisotannon että valikoivamman otannon avulla. Ratkaisu antaa mielestäni kokonaisvaltaisemman kuvan lehtien kirjoittelusta kuin vain jommankumman tutkimustavan toteuttaminen.

Luokittelen jutuissa ääneen päässeet toimijat ensisijaisesti heidän oman toimijaroolinsa tai heidän edustamansa tahon mukaan. Joissakin tapauksia henkilö on kuitenkin

---

¹⁵ Helmikuusta analysoitaviksi päiviksi valikoitui siis ajanjakso 6.–12.2., toukokuulta 8.–14.5. ja syyskuulta 4.–10.9.

¹⁶ Lehdistä valikoitui laadulliseen analyysiin juttuja HS (53), KP (64) ja SK (72). Määrien heittäely johtuu enimmäkseen kullekin tarkasteluviikolle osuneista juttujen lukumäärästä, sillä satunnaisesti valittuja, isompia juttuja otettiin lehdistä suunnilleen sama määrä.

laskettu kahteen kategoriaan kuuluvaksi, esimerkiksi maa- ja metsätalousministerin päässä ääneen hänet on laskettu sekä virkamieheksi että ministeriön edustajaksi. Samoin joidenkin yhdistysten edustajat on asiayhteydestä riippuen voitu luokitella sekä alansa asiantuntijaksi että yhdistyksensä ääneksi (esimerkiksi paikallisen metsänhoitoyhdistyksen neuvoja). Tämä siksi, että tuloksissa tulisi esiin sekä yksittäisten virkamiesten osuus, että heidän edustamansa järjestö. Samassa jutussa on voinut päästä ääneen useampi saman järjestön virkamies, jolloin virkamiehet on ollut perusteltua noteerata omana lukunaan, mutta heidän edustamansa järjestö tai taho laskea mukaan vain kerran. Poikkeuksena ovat olleet EU-virkamiehet, jotka on laskettu vain unionin edustajiksi.

Muutamassa tapauksessa toimija on jätetty jutusta laskematta, jos kyse on ollut melko irrallisesta, vain juttuun hankitusta yksittäisestä kommentista, jolla ei ollut suurta merkitystä jutusta syntyvän kokonaisuuden kannalta. Yksittäisten toimijoiden taulukointi kategoriaan *muut* ei olisi tuonut tutkimukselle juurikaan lisäarvoa, joten jätin heidät taulukoinnin ulkopuolelle. Muutenkin tällaisia tapauksia mahtui aineistoon vain muutama (esimerkiksi kohdalle osunut lintujen ruokkija tai metsäkoneen kuljettaja). Myös jotkut epämääräiset toimijatahot (Suomen viljelijöiden edustajat, brittilehdistö) jäivät luokittelun ulkopuolelle.

Asiantuntijan määrittäminen teksteistä on aiheuttanut eniten haljenneita hiuksia. Asiantuntijaksi on nimetty selvästi asiayhteydestä asiantuntijaksi tulkittu toimija, sekä erilaiset järjestöjen neuvojat (esim. ProAgrian kasvinviljelyneuvoja). Tällöin toimija on nimetty myös ProAgrian edustajaksi. Niissä tapauksissa, joissa haastateltavaa on kuultu jossain tapahtumassa paikan päällä olleena tahona kommentoimassa toimintaa, hänet on laskettu vain yhdistyksensä edustajaksi, esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen edustaja kommentoimassa heidän järjestämäänsä metsätaitokilpailua (Yyterissä tähtäiltiin puuston ytimeen, SK 8.9.06).

5.3 Maatalousuutisoinnissa ääneen päässeet toimijat

Toimijoista selvästi eniten lehden sivuilla näyttävät pääsevän ääneen virkamiehet (ks. taulukko 5). Heidän edustamansa ryhmä on koko aineiston suurin (eroa seuraavaan lähderyhmään peräti 35 esiintymiskertaa), minkä lisäksi se vie ykkössijan myös kaikissa lehtikohtaisissa taulukoinneissa. Tosin Satakunnan Kansassa ykkössija on jaettu yhtiön/yritysten edustajien kanssa. Kaikkiaan virkamiehiä siteerataan viidenneksessä jutuista, noin 20 prosentissa.

Kakkossijaa toimijoissa pitävät yhtiön tai yrityksen edustajat, maanviljelijöiden kivutessa listalla kolmanneksi. Seuraavaksi yleisimmin lähteenä kuullaan suurempia tahoja (Keskipohjanmaassa MTK ja Satakunnan Kansassa ja Helsingin Sanomissa MMM), vailla toimijaa jääneiden ja asiantuntijalähtöisen kirjoittelun seurattessa melko tiiviisti perässä. (taulukko 5.)

Tulokset eivät tietyltä osin näytä mitenkään yllättäviltä. Useissa journalistisissa tutkimuksissa on tultu siihen tulokseen, että uutisointi on lehdissä hyvin virkamiespainotteista eli kytköksissä virallisiin lähteisiin. Yksi selittävä tekijä voidaan löytää jo mainitusta journalismin muuttuneesta aikakäsityksestä, joka ohjaa uutisointia tapahtumien raportoinnista kohti tulevan ennakointia. (Luostarinen 1994, 33, 44). Tämä näyttää ohjaavan toimittajia hakemaan kommentteja asioihin niistä päättäviltä virkamiehiltä. Myös toimituskäytännöt ja toimitusten yllä leijuva kiire vaikuttanevat lähdekäytäntöön, samoin kuin yhteiskuntamme byrokraattinen rakenne (emt.).

Aihettani sivuten myös Anna Pollari (2004) ja Helena Tapper (1994) ovat EU-uutisoinnin lähdekäytäntöjä koskevissa tutkimuksissaan päätyneet samansuuntaisiin tuloksiin. Erona omiin tutkimustuloksiini sen sijaan on, että toisin kuin nyt, Pollarin ja Tapperin tutkimuksien ajankohtana maanviljelijät eivät juurikaan päässeet ääneen heitä koskevassa kirjoittelussa, vaikka maatalous oli tuolloin vahvasti esillä ajankohdaisena aiheena.

Esimerkiksi Pollarin tutkimuksessa elinkeinoelämän edustajat (sisältäen maanviljelijät ja kalastajat) pääsivät ääneen vain reilussa kahdessa prosentissa kaikista lainauskerroista, eivätkä maatalousalan järjestöt menestyneet yhtään sen paremmin (Pollari

2004, 42–56, 66). Tapperin (1994, 9, 18) tutkimuksessa EU:sta saatava tieto suodattui systemaattisesti virkamiehiltä, eri etujärjestöiltä, Ulkoministeriöltä tai kansalaisjärjestöiltä. Myös omassa tutkimuksessani järjestöt, kuten MTK, ja virkamiespuolelta Maa- ja metsätalousministeriö nousevat korkealle lehtien suosimissa lähdekäytännöissä.

Ero viljelijöiden esiin pääsyssä voi osaltaan syntyä maakuntalehtien ja ylipäänsä hyvin virkamiespainotteisen EU-uutisoinnin välillä: maakuntalehdet ovat tavallista kansaa ja siten myös maanviljelijöitä lähempänä, jolloin myös viljelijöiden käyttö lähteenä voi olla luontevampaa. Syy viljelijöiden tiheämpään esiin nousuun Tapperin yli kymmenen vuotta vanhaan tutkimukseen verrattuna voi olla myös uutisointitavan muutoksessa: Nykyään tavallisia kansalaisia pyritään nostamaan enemmän esiin heitä koskevissa asioissa, jos ei nyt aivan asiantuntijoina, niin ainakin jutun alkuun sijoitettavien tapausesimerkkien kautta. Tässä kohtaa ääneen pääsyn lisäksi onkin syytä tarkastella myös sitä, missä yhteyksissä ja kuinka paljon viljelijöitä loppujen lopuksi juttujen yhteydessä kuullaan.

Taulukko 5 Kaikkien lehtien toimijat yhteensä (juttuja N=189, toimijoita N=374)

toimijat	HS	KP	SK	yhteensä
HENKILÖT				
maanviljelijä	7	10	20	37
virkamies	23	31	27	81
yhtiö/ yrityksen edustaja	9	10	27	46
asiantuntija	12	3	8	23
virkevallan edustaja	2	7	2	11
EU	8	3	3	14
tutkija	5	3	2	10
isäntä	1	-	-	1
emäntä	5	2	2	9
yhdistyksen edustaja	3	6	5	14
mielipidekirjoittaja	9	-	1	10
turkisan edustaja	-	7	-	7
toimittaja	7	1	7	15
TAHOT				
MTK	7	21	6	34
MMM	14	7	15	36
ProAgria	4	4	1	9
TE-keskus	-	-	1	1
muut järjestöt (esim. Metla, Mela, Evira, MTT, VTT, KTM)	9	-	7	16
ei toimijaa	11	13	11	35

LUOKITTELUN SELITYKSET:

- maanviljelijä:** viljelijäksi nimetyt ammatinharjoittajat, mukaan luettu myös metsänomistajat.
- virkamies:** esim. Maa - ja metsätalousministeri Juha Korkeaoja, MTK:n puheenjohtaja, Melan eläkevakuusjohtaja, kunnanjohtaja. Virkamiehiksi on luokiteltu myös MTK:n edustajat, vaikka he voisivat puhua myös yhdistyksen edustajina. MTK:n suuren koon ja vaikutusvallan vuoksi olen kuitenkin rinnastanut sen toimijat virkamiesten asemaan. Yhdistysten edustajilla tarkoitetaan taulukossa pienempien yhdistysten, kuten metsänhoito - tai pienviljelijäyhdistyksen edustajia. -
- yhtiö/ yrityksen edustaja:** esim. Metsäteollisuusyhdistyksen johtaja, UPM:n tai sokeritehtaan johtaja, kauppojen, myllyjen ja muiden yritysten edustajat. h-
- asiantuntija:** oman alansa asiantuntija, esim. ProAgria Farman kasvinviljelyagronomi (laskettu myös ProAgrian ääneksi), Korkeasaaren intendentti, Tanskan ornitologit, ruotsalainen virusasiantuntija, riistanhoitopiirin puheenjohtaja jne. -
- virkevallan edustaja:** poliisi, pelastuslaitos tai palomies.
- EU:** kaikki unioniin liittyvät tahot, komissaarit, komissiot jne.
- tutkija:** henkilöä puhuteltu jutussa alan tutkijana esim. yliopiston edustajana.
- isäntä:** viljelijä luokiteltu isännäksi, jos hänestä ei ole jutussa käytetty muuta ammatinimikettä. -
- emäntä:** jutuissa pelkästään emännäksi nimetty ammatinharjoittaja.
- yhdistyksen edustaja:** esim. Maa - ja kotitalousnaisten keskuksen toiminnanjohtaja, Länsi-Suomen metsänomistajien liitto jne. -
- mielipidekirjoittaja:** lehden mielipidepalstalla äänneen päässyt taho.
- turkisan edustaja:** turkistalouden harjoittajat, turkisten myyjät tai yritysten edustajat.
- toimittaja:** lehden oma toimittaja kolumnissa, pääkirjoituksessa tai kommentissa. Muuten toimittajia ei ole laskettu erillisiksi toimijoiksi jutuissa, koska toimittajien läsnäolo juttujen tekijöinä on tietyllä tasolla itsestään selvää, eikä tämän tutkimuksen kannalta niin relevanttia. -
- MTK:** Maa - ja metsätaloustuottajain keskusliitto.
- MMM:** Maa - ja metsätalousministeriö.
- ProAgria:** Maaseutukeskusten liitto, joka tarjoaa ammatinharjoittamiseen liittyviä palveluja viljelijöille. -
- TE-keskus:** Työvoima - ja elinkeinokeskus.
- muut järjestöt:** Metla (Metsäntutkimuslaitos), Mela (Maatalousyrittäjien eläkelaitos), Evira (Elintarviketurvallisuusvirasto), MTT (Maatalous- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), VTT (Valtion tieteellinen tutkimuskeskus), KTM (Kauppa- ja teollisuusministeriö). -
- ei toimijaa:** jutussa ei erikseen mainittuna ketään toimijaa, teksti passiivissa.

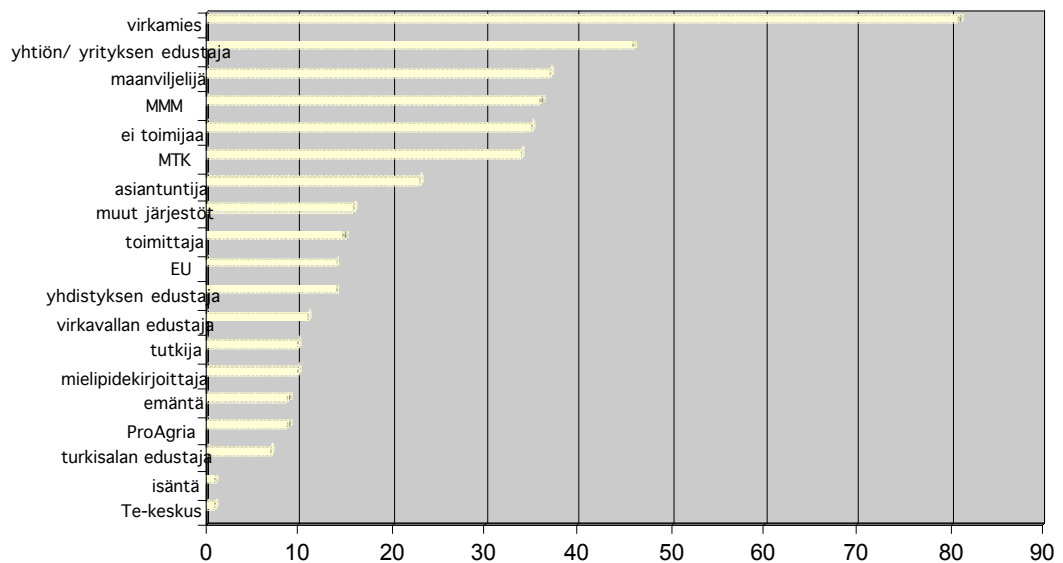
Lehtikohtaisia eroja tarkasteltaessa on mielenkiintoista huomata, että virkamiesten ja MMM:n jälkeen nimenomaan Helsingin Sanomat näyttää nojaavan uutisoinnissaan eniten asiantuntijoiden varaan. Joissain jutuissa tulee ilmi, kuinka kahden lehden käsitellessä samaa aihetta ja haastatellessa esimerkiksi samaa viljelijää häntä koskevasta erityisosaamisesta, lehdet suhtautuvat haastateltavan antamaan tietoon eri tavoin. Esimerkiksi Sandbackan erikoista maissisatoa koskevassa jutussa maakuntalehti antaa koko tilan viljelijän kerronnalle, Helsingin Sanomien hakiessa sen rinnalle myös asiantuntijalausannon (Sandbackan tilalla kypsyy erikoinen maissisato – Me-

nestyypohjoisissakin oloissa, KP 13.9.06; Maissi kasvaa entistä pohjoisempana, HS 23.9.06). Juttu on Helsingin Sanomissa tosin siitäkkin erikoisessa asemassa, että siinä maanviljelijää kuullaan tavanomaista enemmän.

Asiantuntijakommenttien haku on toisaalta sikäli lehdessä ymmärrettävää, että yksityisellä viljelijällä on oman kokemuksensa lisäksi harvemmin luotettavaa tietoa asiasta esimerkiksi koko maan osalta. Kokonaan toinen kysymys on, onko *virkamiesten* kommenttien osuus tarpeettoman suuri sitten siihen nähden, paljonko asiantuntijoita ja viljelijöitä käytetään lähteinä?

Viljelijöiden nousu kolmanneksi käytetyimmäksi lähteeksi Satakunnan Kansassa on selkeä ero muihin lehtiin nähden (viljelijät äänessä Satakunnan Kansassa 20, Keskipohjanmaassa 10 ja Helsingin Sanomissa 7 kertaa). Viljelijät pääsevät ääneen ainakin EU:n maatalousministerien epävirallista kokousta käsittelevissä jutuissa, minkä lisäksi lehti nostaa muutaman kerran esiin jonkun erikoisemman ammatinharjoittajan. Esimerkiksi pääelantonsa kuparitehtaalla työskentelevän Jukka Pörstin, joka päätyönsä ohella viljelee myös sokerijuurikasta (Kuparitehtaan allasmies aloitti juurikkaan nostot, SK 28.9.06). Pörstin juttu on samalla hyvä esimerkki siitä, miten maatalouden harjoittaminen on ainakin päätuotantosuuntanaan viljanviljelyä harrastavilla tiloilla alkanut yhä enenevässä määrin jakaantua kokopäiväisiin tai osa-aikaisiin tiloihin. Myös Eurajoen oman pojan lähteminen mukaan television morsianjahtiin antaa palstatilaa viljelijä Anssi Mäki-Jaakkolalle.

Kuvio 6 Koko aineiston toimijoiden määrä esiintymiskerroittain yleisimmästä harvinaisimpaan.

Kokonaiskuvaa tarkasteltaessa yhtiön/yritysten edustajien nousu toiseksi yleisimmäksi lähteeksi kertoo osaltaan alan tarkastelusta taloudellisista lähtökohdista käsin (ks. kuvio 6). Yritysten ollessa äänessä jutussa käsiteltiin usein esimerkiksi myllyjen viljelijöille maksamaa viljan hintaa, metsäkauppojen hintakehityksiä tai vaikka sähköyhtiön ja sähköä tuottavien viljelijöiden välistä yhteistyötä. Usein äänessä olivat eri yritysten (esim. Vattenfall, Keski-Pohjan juustokunta) tai yhtiöiden osakkaat, turkisan yritykset tai elintarvikealan edustajat yrityksensä nimissä.

Toimijoiden jakautumassa nousee selvästi esille myös se, kuinka vajaassa 20 prosentissa jutuista toimijaa ei ollut nimetty lainkaan. Viidennes jutuista tapahtui siis passiivissa tai vailla kriteerieni mukaista siteerattua lähdeä tai toimijaa. Jutussa saattoi kuulua esimerkiksi vain *toimittajan selostava ääni* ("Pohjanmaan TE-keskuksen alueella on tehty viime vuonna maatalousinvestointeja maan ennätystahtia, investointitukipäätöksiä on tehty TE-keskuksen alueella liki 2 500 - - , korkotukilainoja myönnettiin yhteensä noin 18,5 miljoonan euron edestä - - " (Maatalousinvestoinnit ennätysvauhdissa, KP 9.2.06)) tai asiaa kerrottiin *passiivissa yhdistettynä kerrontaan* ("Riskialueille annettuja määräyksiä - - suunnitellaan lievennettäviksi, sisälläpito-

määräys raukeaa tämän kuun lopussa - - riskialueilla olevien siipikarjatilojen linnut pääsevät ulos (Siipikarja ja tarhalinnut pääsevät taas ulos, HS 13.5.06)). Vailla toimijaa luokiteltaviksi jutuiksi laskettiin aineistostani myös ne, joissa *toimija saatettiin mainita* (kuka teki mitä, esim. naapuri ampui sonnit kahakan aikana) mutta jossa *hänen sanomisiaan tai häntä lähteenä ei siteerattu mitenkään*. Esimerkiksi navetasta karanneita sonneja käsittelevässä jutussa (Sonnit ruhjoivat miehen kuoliaaksi Soinis- sa, SK 13.5.06) uutinen oli kokonaan toimittajan kuuleman mukaan kertoma vailla lainauksia kuten ”pelastuslaitoksen mukaan, naapureiden mukaan”, vaikka lauseta- salla naapurit tekijöinä mainittiinkin (”Naapurit ilmoittivat karkuteille lähteneistä eläimistä omistajalle - - naapuri ampui sonnit”). Heitä ei kuitenkaan lasketa luokitte- luni mukaan toimijoiksi puuttuvien lähdeviittausten vuoksi.

Vailla varsinaista toimijaa kirjoitettujen juttujen osuus tuntuu koko juttumäärään suhteutettuna melko suurelta. Tapani Huovilan mukaan lyhyiden uutisten vaarana voi olla, että ne jakavat tiedon sijaan mielikuvia. Ne antavat tietoja, joita vastaanotetaan, mutta joita vastaanottaja ei kuitenkaan ymmärrä. Tällöin vastaanottajalle jää vain mielikuva asiasta, mutta ei todellista ymmärrystä lukemastaan. (Huovila 2001, 20.)

Huovilan teesi kuulostaa järkeenkäyvältä. Nopeasti silmäillyt pikku-uutiset ovat varmasti luettuja, mutta eivät tarjoa sen syvällisempää tietoa. Suurimman osan pikku-uutisista ollen yleensä vielä onnettomuus uutisia voisi ajatella, että näiden pikku- uutisten kautta syntyvä mielikuva voi muokata vastaanottajan mielikuvaa, ja sitä kautta ehkä asennettakin, koko alasta. Jos maataloudesta luetaan useimmiten vain sitä kohdanneista onnettomuuksista, eläinräkkäystapauksista ja negatiivisista pikku- pätkistä, voi koko mielikuva alasta olla pian onneton: maataloudessa tapahtuu vain kaikkea pahaa ja vaarallista.

Olkoonkin, että esimerkki on hieman kärjistetty ja pikku-uutisten osuus aineistosta korostuu nimenomaan Helsingin Sanomissa, mutta silti pikku-uutisten yhteyttä mie- likuvien syntyyn ei pidä vähätellä. Kun sama asia toistuu riittävän usein ja saman sävyisenä, se voi alkaa sävyttää pian koko mielikuvaa.

Toimijoissa mielenkiintoista on myös se, että ammatinharjoittajia puhuteltaessa miehiä puhuteltiin useimmiten maanviljelijöinä tai maatalousyrittäjänä¹⁷ ja vain kerran pelkästään isäntänä, mutta naiset olivat lähes poikkeuksetta emäntiä, vaikka he toimivatkin täysin itsenäisinä maatalousyrittäjinä. Kerta, jolloin miespuolinen viljelijä nimettiin poikkeuksellisesti vain isännäksi, kuului sekin Helsingin Sanomien citypiika-sarjaan, jossa piian työharjoittelut kyseisellä tilalla oli kirjoitettu muutenkin erityyliin kuin varsinaiset maatalousuutiset tai -jutut. Isäntää myös puhuteltiin vain pelkällä etunimellä (”Tänään tehdään kaura- ja ruishiutaleita sekä ruisjauhoa. Näin ilmoittaa Lassilan tilan Markku-isäntä, kun Citypiika saapuu Vekkoski-Anttilan myllylle.” (Nyt pölyävät uudet jauhot, HS 25.9.06)), kun varsinaista ammattinimikettä (maanviljelijä tai maatalousyrittäjä) käytettäessä ilmoitettiin aina viljelijän koko nimi.

Nimeämisellä on varmasti oma kulttuurinen perinteensä ja naispuoliselle viljelijälle voi olla hankala keksiä muutakaan termiä, mutta silti emäntä-termin käyttö pisti jossain määrin silmään. Emäntä kun useimmiten kuitenkin mielletään miehensä rinnalla samalla tilalla työskenteleväksi karjakoksi tai emännäksi, mutta nyky”emännät” alkavat olla yksityisyrittäjiä ja itsenäisiä viljelijöitä siinä missä miehetkin. Esimerkiksi vuokravuohibisneksen keksinyttä vuohitilallista Marjo Lindhiä puhutellaan jutussa yrittäjän sijaan joka kerta vain emäntänä, vaikka Lindh on saanut tekstin mukaan vuokravuohibisneksessään ”loistoidean”, vuohitila vuokraa kilejä jo kolmatta kesää ja ”kysyntä on ollut niin kova, että peräti kymmenen myytiin pysyvästi uuteen kotiin”. Lindh vaikuttaa jutussa pesunkestävältä tilalliselta ja yrittäjältä, Ukkolan tilalliselta, mutta hänen titteleissään se ei näy kertaakaan.

Ainoastaan yhdessä jutussa naista puhuteltiin emännän sijasta maidontuottajana. Tällöin kyse oli viljelijöiden mielenosoituksesta Oulussa, jossa viljelijät nousivat vastustamaan mahdollisia Suomen maataloustukileikkauksia (Sadat viljelijät vaativat maatalouden säilyttämistä, SK 27.9.06). Kolmisen sadan viljelijän joukosta bongattu Päivi Maalismaa (joka aiemmin tekstissä sekä kuvatekstissä mainitaan tosin vain

---

¹⁷ esim. maissinviljelyä kokeileva maanviljelijä Per Sandbacka (Menestyy pohjoisissakin oloissa, KP 13.9.06) tai sähköä omalla tilallaan tuottava maatalousyrittäjä Heikki Junttila (Heusalan tilalta sähköä Vattenfallille, KP 13.9.06).

nimeltä) saa tittelinsä siinä vaiheessa, kun häntä siteerataan tekstissä suoraan: ”Maidontuotantoon liittyy paljon muutakin kuin maataloustuki, esimerkiksi se, että koulut, kaupat ja muut palvelut säilyisivät, lehmänsarvilla päänsä koristellut maidontuottaja Päivi Maalismaa selvitti”.

On toki mahdollista, ettei emäntä-termillä ole tarkoitus erotella mies- tai naismaatalousyrittäjiä pätevyudessa mitenkään toisistaan, naispuolinen toimija maataloudessa kun on aina ollut emäntä. Tai ehkä emäntä rinnastetaan aivan yhtä päteväksi kuin tilaa hallinnoiva isäntä, mutta siinä tapauksessa täytyy vain odottaa sitä kulttuurista muutosta, että emäntä-termiinkin alkaisi automaattisesti sisältyä merkitys pätevästä tilanomistajasta. Mutta toisaalta, jos miespuolisista maatalousyrittäjistä ei normaalistiakaan käytetä titteliä isäntä vaan yrittäjä, miksi naiset eivät voi emäntien sijaan olla yrittäjiä?

Muista toimijoista sen verran, että virkavallan edustaja (poliisi, palomies tai pelastuslaitos) oli useimmiten äänessä onnettomuusutisten yhteydessä, ja toimittajat kolumneissa ja kommentteissa. Mieliopidekirjoittajien osuus oli koko aineistosta yllättävän vähäinen. Lisäksi heistä 90 prosenttia pääsi ääneen Helsingin Sanomien sivuilla, ja vain yksi Satakunnan Kansassa. Keskipohjanmaassa lukijoiden mieliopidekirjoituksia ei ilmestynyt tutkimusajankohtana lainkaan. Nähtävästi siis alueilla, joissa aihe on lehtien palstoilla ja arjessa muutenkin läsnä, siitä ei ole enää tarvetta purnata tai jakaa mieliopiteitä julkisesti.

5.4 Aineistosta löytyneet diskurssit

Laadulliseen analyysiin kuuluneista 189 jutusta diskurssi määriteltiin 122:sta. Tämä siksi, että laadulliseen analyysiin kuuluvassa aineistossa oli myös paljon lyhyitä, vailla toimijaa tehtyjä juttuja, joista eri diskurssien rakentumista ei ollut tarkoituksenmukaista lähteä etsimään. Luokitteluun valikoituivat jutut, joissa diskurssi lähtee rakentumaan luonnollisesti. Diskursseja ei muutenkaan ole mielekäästä itsetarkoituksen vuoksi lähteä vääntämään tyhjästä ja nimetä vaikka toteaviksi luokitelluille jutuille omaa toteavuuden diskurssiaan. Tällainen nimeäminen ei vastaa varsinaista ajatusta diskurssien rakentumisesta teksteissä.

Aineiston jutut sijoittuvat viiteen eri diskurssiin: 1) *kiista-*, 2) *uhka-*, 3) *epäonnen ja onnettomuuden*, 4) *romantiikan ja nostalgian* sekä 5) *innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssiin*. Esittelen diskurssit ensin niiden yleisimmässä esiintymisjärjestyksessä, minkä jälkeen luon vielä lyhyen katsauksen lehtikohtaisiin eroihin diskurssien esiintymistiheydessä. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa aineistoa ei yleensä lähdetä enää ruoppaamaan määrällisesti, auttaa määrällinen huomio kuitenkin osaltaan terävöittämään vastausta tutkimuskysymykseeni, missä valossa maataloutta lehtien sivulla tarkastellaan.

Diskurssit on nimetty sen mukaan, minkälaiseen laajempaan merkityssysteemiin jutun sisältö nivoutuu. Kuten Jokinen, Juhila & Suoninen kirjoittavat (1993, 50–51) ”diskurssit eivät esiinny aineistossa selkeinä kokonaisuuksina vaan pieninä paloina”, jotka tunnistetaan analyysin myötä merkityssysteemin osiksi.

Diskurssien erottelu ei tarkoita samaa kuin aiheiden erottelu. Kiinnostavimmat ja oleellimmat diskurssit rakentavat ymmärrettäviksi erilaisia jutusta laajemmin esiin nousevia teemoja tai aiheita (esimerkiksi poikkeavuus- tai romantiikan diskurssin). Sanojen käytöllä voi usein myös olla symbolisia merkityksiä (kuten konnotaatioita, myyttejä ja symboleita) jotka on otettava analysoinnissa huomioon. (Jokinen et. al. 1993, 50–51.)

Seuraavassa diskurssikohtaisessa selityksessä avaan kunkin diskurssin luonnetta, sekä sen sisällään pitämiä asioita.

5.4.1 Innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssi

Aineistossa vahvimaksi nousseessa diskurssissa korostuvat positiivissävytteiset, innovatiivisiin kokeiluihin, yritteliäisyyteen ja alaan vahvasti luottavat merkityssysteemit. Teksteissä tulee usein esille usko tulevaan, ja tietty sisukkuus jatkaa alalla vaikeuksista huolimatta.

Yhtenä esimerkkinä innovatiivisista ratkaisuista on juttu maissinviljelyn kokeilusta, josta uutisoivat sekä Keskipohjanmaa että Helsingin Sanomat. Keskipohjanmaa (13.9.06) kertoo jo otsikon esirivissään, että ”Sandbackan tilalla kypsyy erikoinen maissisato” ja jatkaa jutun alussa, kuinka maissit ovat herättäneet ”ansaittua ihmetystä ulkopuolisissa”. Kokemukset viljelystä ovat olleet hyviä, ja ennakkoluulottomasti uuden kokeiluun lähtenyt Sandbacka kertoo aikovansa laittaa seuraavana vuonna jo neljä hehtaaria pelloistaan maissille, senkertaisen 1,3 hehtaarin sijaan. Sandbacka sanoo myös yrittävänsä pärjätä satonsa korjuusta jo olemassa olevien rehuntekoon tarkoitettujen työkoneiden avulla, eikä uusiin koneisiinkaan tarvitsisi panostaa.

Lehmien maidontuotannon Sandbacka on lukenut parantuvan maissin syöttämisen ansiosta. Kunhan maissilajeja kehitetään tulevaisuudessa paremmin pohjoisen oloja kestäväksi, Sandbacka uskoo sen viljelymäärien kasvavan huomattavasti. Kuvassa Sandbacka hymyilee voitokkaasti itseään liki puolta pidempien maissinvarsien ympäröimänä – onhan mies tehnyt kotiseuduillaan jotain ennen näkemätöntä.

Kuva 2 Sandbacka maissipeltonsa keskellä. Kuvateksti tietää kertoa, että "Per Sandbacka aikoo lisätä maissinviljelyalaa ensi kesänä, hyvien tulosten innostamana." (Menesty pohjoisissakin oloissa, KP 13.9.06)

Helsingin Sanomissa (23.9.06) samasta aiheesta kerrotaan myös positiivisessa sävyssä: kuinka heinäkuun lämmössä Sandbackan maissi on "kasvanut ihan silmissä" ja miten "maissia viljellään näin pohjoisessa ensimmäistä kesää". MTT:n erikoistutkija Oiva Niemeläinen pitää positiivisena, että joku on uskaltanut viljelemään niinkin hallanarkaa kasvia. "[o]n hyvä, että joku uskaltaa sen viljelyä kokeilla, sillä ilmasto todennäköisesti lämpenee", Niemeläinen kommentoi jutussa.

Innovatiivisuus ja oma kehittämistyö tulevat hyvin esille myös Heusalan tilan biokaasuvoimalaa käsittelevässä jutussa (Heusalan tilalta sähköä Vattenfallille, KP 13.9.06). Isäntä Heikki Junttila on kehitellyt biokaasulaitoksensa jo kuusi vuotta aiemmin ja saanut sen toimimaan menestyksekkäästi, mutta vasta nyt sähköyhtiö on valmis ostamaan Junttilalta hänen tuottamansa ylijäämänsähkön omaan jakeluverkoonsa.

Lehtijutussa luonnehditaan, kuinka "edistysaskel on merkittävä" ja miten "sähköyhtiön asenne pieneen biosähkön tuottajaan oli sangen nihkeä vielä vuosituhannen alussa".

Kuusi vuotta siihen meni. --- Sähköyhtiön mukaan sähkönsyöttöä ei olisi saanut toimimaan verkkoa vastaan. Omasta sähköstä olisi myös pitänyt maksaa tuntuva siirtomaksu. Nyt Vattenfall toimitti tervetulleeksi ja sponsoroi uuden sähkömittarin, Heikki Junttila kertoo nauraen sähköyhtiön muuttuneesta asenteesta.

Innovatiivisen Junttilan osaamisesta puhutaan jutussa biokaasun tuottajan ”pioneerurana” ja kuinka tila saa nykyään hyödynnettyä puolet tarvitsemastaan sähköstä omasta tuotannostaan. Kehitystyötä riittää vielä esimerkiksi lämmön hyötykäytön parantamisessa, ja biokaasun käyttö onkin Junttilan mukaan ”jatkuva kehitystä”. Junttilan pioneeriasemasta kertoo jotain sekini, että koko maassa vastaavia biokaasulaitoksia on vasta kahdeksan. Junttila on vakaasti asiansa kannalla.

Potentiaalia kyllä olisi, kunhan päättäjät saataisiin havahtumaan. Lantaa ja vihermassaa riittää, eikä niitä koskaan tuoda Virossa tai Kiinasta.

Vahva usko tulevaan korostuu puolestaan etenkin maakuntalehdissä olleissa, uusia tilainvestointeja käsittelevissä jutuissa. Toukokuun Keskipohjanmaa (17.5.06) hehkuuttaa viiden palstan kuvallisella vinkillään kuinka ”Nivalassa uskotaan maatalouteen” ja kertoo, miten Nivalassa on meneillään investointien kannalta poikkeuksellinen vuosi:

”Nivalan maatalouteen on tuskin koskaan investoitu vuoden kuluessa näin paljon kuin nyt”, toteaa maaseutujohtaja Hannu Tölli. Meneillään on 6,5 miljoonan euron kokonaisuinvestoinnit: neljä navettaa lypsykarjalle ja kaksi lihakarjalle, yksi lihotussikala, meneillään olevat uusjaot --- ja joukko pienempiä investointeja kuivureihin ja salaojiin.

Lehti kertoo luottamuksen maatalouden tulevaisuuteen olevan vahvan.

”Viljelijöille kesän aikana tehdyn kyselyn mukaan 2/3 tiloista investoi seuraavan kolmen vuoden aikana.” (Tölli kertoo) Myös sukupolvenvaihdoksia tehdään, sillä jatkaja on tiedossa suurimmalla osalla tiloista. Vajaa viisi prosenttia tiloista on lopettamassa kymmenen vuoden kuluessa.

Maakuntasivuilla kerrotaan, kuinka Knuutin veljekset rakentavat Keski- Pohjanmaalle ensimmäistä pihattoa, joka on ”rakennettu kanadalaisen mallin mukaan”. Pihattoon on aluksi asettumassa 60 lehmää, mutta tilat on varattu reilulle sadalle lypsävälle. Kainalojuttu suitsuttaa, kuinka Nivalassa on vallalla nyt oikea ”investointien supervuosi”.

Yritteliäisyys ja kokeilunhalu tulevat esiin esimerkiksi Helsingin Sanomien jutussa ”Asikkalan viljelijät ryhtyvät tuottamaan rypsidieseliä” (HS 4.9.06). Jutussa kerrotaan asikkalalaisesta maanviljelijästä Mikko Metsäkankaasta, joka on ennakkoluulottomasti perustanut äskettäin viljelijätovereidensa kanssa dieseltehtaan. Sen tarkoituksena on tuottaa kymmenen miljoonaa litraa polttoöljyä vuodessa raaka-aineinaan rypsi ja rapsi. Tarvekin omalle tehtaalle on selvä:

”Noista vehkeistä se lähti. Traktorit ja viljankuivuri syövät 33 000 litraa polttoainetta vuodessa. Kun öljylasku meni älyttömäksi, jotain piti ruveta kehittämään”, Metsäkangas kertoo.

Aluksi Metsäkankaan oli tarkoitus lähteä kokeilemaan rypsidieselin tuotantoa yksin, mutta kun sana kylällä levisi, mukaan lähti seudun muitakin viljelijöitä. Uraa uurtaavina kokeilijoina Hämeen Biodieselin perustaneet viljelijät eivät ole epäilyksiltä säästyneet. Tekstin mukaan:

Kyllä Biodiesel suunnitelmat eivät herättäneet pelkkää ihailua. Yhtiön osakkaan Eero Kolilan kuulemien puheiden mukaan heitä pidetään vähän hulluina. ”Älkää ihmeessä edes suunnitelko sellaisia, meille on sanottu”, Kolila kertoo.

Kahden miljoonan euron vaatimia investointeja vasten epäilykset eivät ihmetytä. Jutun kirjoittamishetkellä yhtiö odottaakin valtiolta useiden kymmenten prosenttien investointiavustuksia. Samalla Metsäkangas odottaa valtion tarttuvan biodieselin polttoaineveron huojennukseen: ”Nyt testataan yhteiskunnan todellinen halu edistää biopolttoaineiden käyttöä. Pelkkä vaahtoaminen ei auta; jotain on tosissaan tehtävä.” Jutussa luotetaan vahvasti tulevaan ja omaan kokeilunhaluun, eikä hanke kaadu Metsäkankaan mukaan siihen, jos avustuksia ei saadakaan. ”Keksitään sitten jokin toinen kanava. Tätä ei pysäytä mikään.”

Innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssin kohdalla on mielenkiintoista huomata, miten sen esillepääsy korostuu etenkin Keskipohjanmaassa julkaisutussa maaseutuextrassa (13.9.06). Vaikka ala kamppaileekin jatkuvien vaikeuksien kanssa, halutaan liitteessä tuoda esille laajalti alan positiivisia näkymiä ja uusia vaihtoehtoja – yrittämisen tahtoa ja uskoa alaan ei edelleenkään ole menetetty, päinvastoin.

Ylipäänsä diskurssissa korostuu vahva tekemisen meininki: jos vilja ei kannata, viljellään maissia; jos sähkö on kallista tai ympäristö vaarassa tuhoutua, energiaa tuotetaan itse.

5.4.2 Uhkadiskurssi

Uhkadiskurssissa käsiteltävät asiat ovat negatiivisia, ja aiheita tarkastellaan selvästi uhkaavasta näkökulmasta käsin. Milloin uhaksi nähdään Pohjolaa lähestyvä lintuinfluenssa, milloin maataloutta kohtaava suurpaloalttius tai turkiseläinten hyvinvointia koskeva, tulevaisuudessa mahdollisesti tiukentuva lainsäädäntö. Yhteistä diskurssissa esiintyville jutuille on niiden maataloutta, tai sitä sivuavia aiheita kohtaava, ulkopuolinen uhka.

Selkeitä esimerkkejä diskurssista ovat esimerkiksi juuri lintuinfluenssaa käsittelevät jutut (Lintuinfluenssa tulossa Suomeen kevään muuttolintujen mukana, HS 14.2.06 tai Lintuinfluenssan pelätään ehtineen Pohjolaan, HS 16.2.06). Ensin mainitussa jutussa kerrotaan jo heti ingressissä, kuinka tarhalinnut on 160 riskikunnassa laitettava sisätiloihin kevätmuuton ajaksi. Myöhemmin jutussa puhuva Korkeasaaren intendentti Kirsi Pynnönen sanoo, että ”sisällä pidetään kaikki lajit, jotka voivat joutua tekemisiin vesilintujen kanssa”. Paria riviä myöhemmin hän jatkaa, että ”ehkä tämä on hätävarjelua, mutta me varjelemme omaisuuttamme. Näyttää siltä, että lintuinfluenssa on tulossa”.

Jutussa on aistittavissa selkeä pelon ilmapiiri. Toisen kappaleen alussa todetaankin suoraan, että ”lintuinfluenssan odotetaan tulevan Suomeen muuttolintujen mukana”.

” Ei ole enää mikään suuri uutinen, kun virus löydetään linnusta missä tahansa jäsenmaassa”, Euroopan komission terveys- ja kuluttaja-asioiden osaston varapääjohtaja Jaana Husu-Kallio sanoo. Hänen mukaansa on lähinnä sattumaa, missä vaiheessa muuttolinnut saavat taudin toisiltaan.

Jutun lopussa haastateltu, Helsingin Tokoinrannassa lintuja ruokkimassa ollut Kalevi Lehto suhtautuu influenssavaaraan kuitenkin maltillisemmin. Lintuinfluenssa ei häntä pelota. ”Eihän sitä uskaltaisi syöttääkään lintuja, jos pelkää” hän järkeilee. Rationaalinen selitys on miehellä muutenkin hallussa.

”Tuskin sairaat linnut tulevat tänne ainakaan tähän aikaan vuodesta. Eri asia on, jos muuttolinnut tuovat taudin Suomeen”, Lehto miettii. ”Ja eivätkös joutsenet talvehdi Tanskan salmissa”.

Pari päivää myöhemmin uutisointi on jo selvästi voimallisempaa. Otsikon ”Lintuinfluenssan pelätään ehtineen Pohjolaan” jälkeinen ingressi kuuluttaa jo, että ”Suomen viranomaiset aientavat suojamääräyksiä siipikarjatiloiilla”. Juttu alkaa, että ”Tanskan, Norjan ja Ruotsin viranomaiset määräisivät siipikarjan pidettäväksi sisätiloissa keski- viikkona, kun vaarallinen lintuinfluenssa oli levinnyt Pohjolan porteille.” Koetun uhan vakavastiotettavuus tulee esille siinä, miten koko Pohjola näyttää olevan yhteisen uhkatekijän edessä yhtä – sen sijaan, että kamppailua kävisivät itsenäiset valtiot.

Maa- ja metsätalousministeriön osastopäällikkö Matti Aho listaa samassa jutussa (HS 16.2.06) Suomen tekemiä varotoimia.

Viranomaisilla on ollut jo pitkään valmiina ja testattuna tarkat suunnitelmat lintuinfluenssan varalta. ”Kenelle soitetaan, mistä haetaan desinfektioainetta, missä on kaivinkone ja niin edelleen”, Aho kuvaa.

Yksittäisillä siipikarjatiloiilla tehtävät toimenpiteet ovat Ahon mukaan sillä hetkellä kaikkein tärkeimpiä.

”Pitää ottaa vakavasti sen estäminen, että luonnonvaraiset linnut pääsisivät kontaktiin siipikarjan kanssa”, Aho sanoo.

Jutun lopussa on todennäköisestä uhkasta huolimatta kuitenkin toppuuttelevakin asenne.

Aho korostaa, että nyt on kysymyksessä eläintauti-lintuinfluenssan esiintymisestä luonnonvaraisissa linnuissa. Lintuinfluenssa voi kyllä tarttua myös ihmiseen, mutta se vaatii hyvin läheisen kontaktin ihmisen ja siipikarjan välillä.

Uhka on haistettavissa myös Keksipohjanmaan turkistarhausta käsittelevän jutun yhteydessä (Tulevaisuus kiinni lainsäädännöstä, KP 30.5.06). Siinä turkistarhaaja ja Turkistuottajat Oy:n hallituksen puheenjohtaja Jorma Kauppila *pelkää* Ruotsin ja Tanskan kaavaileman uuden turkiseläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön tiukentumista ja sen mahdollista heijastumista myös Suomeen.

”Minkkejä paljon tuottava Tanska ajaa ketuille hiekkalaatikoita ja kaivautumismahdollisuuksia. Ruotsissa taas työstetään uintimahdollisuuksia minkeille. Kumpikin uudistus olisi tarhaajan kannalta mahdoton. Lisäksi ne laskisivat nahkojen laatua”, lähi-
viikkojen lakilinjauksia odotteleva Kauppila toteaa.

Siksi Länsi-Suomen maaherran Rauno Saaren kommentti, jossa hän pitää ”turkistarhausta kunniallisena ammattina, jonka harjoittamisen on oltava mahdollista myös tulevaisuudessa” tyydyttää tarhaaja Kauppilaa. Hänellä on asiassa oma ketunnahka kainalossa, sillä Kauppilan yhdessä isänsä ja veljensä kanssa omistama Kauppilan Turkis Oy tuottaa 20 000 nahkaa vuodessa.

Jutussa puhutaan suoraan siitä, kuinka maaherran positiivisesta asenteesta huolimatta ”Ruotsin ja Tanskan tiukentuva tarhausta koskeva lainsäädäntö kuitenkin hirvittää” Kauppilaa ja miten hän uskoo, että ”eläinten olosuhteiden parantamisella verhotaan koko elinkeinon lopettaminen”. Turkistarhoja vastaan hyökkäävät ilkivallan tekijät ja Kiinan kasvava turkistuotanto mainitaan alaa kohtaavien uhkien listalla, mutta niitä ei koeta läheskään niin vakavina tekijöinä kuin lainsäädäntöä.

Kauppila ei pidä Kiinaa uhkana suomalaiselle osaamiselle. Hänen mukaansa halpa tuotanto näkyy laadussa. ”Kiinasta tulee vain laadukasta sinikettua. Muissa lajikkeissa olemme huomattavissa kiinalaisissa edellä. Turkis on nyt muotia, ja rikastuva itä haluaa paljon nahkoja. Näen elinkeinon tulevaisuuden valoisaan”, Kauppila kertoo.

Ilkivallan kohdalla maaherra toteaa, että

”Tilanne on onneksi nyt rauhoittunut. Lohtajallakin on säästyty iskuilta. Tilanteeseen vaikuttaa sekin, että tarhaajat ovat varustautuneet entistä paremmin. Nykyään tarhalta on vaikea karata jälkiä jättämättä.

Maaherra toteaaakin, että ”läninhallitus voi vaikuttaa turkistarhauksen olosuhteisiin lähinnä ilkivallan kitkemisen kautta” ja että ”länin poliisiosaston vastuulla on muun muassa turkistarhaiskujen tutkiminen”. Ylipäänsä maaherra tuntuu jutussa suhtautuvan yhteen alueensa merkittävään elinkeinon suojelemaan.

5.4.3 Kiistadiskurssi

Kiistadiskurssi on myös negatiivisesti leimautunut, ja siinä korostuvat selkeästi erilaiset erimielisyydet tai kiistatilanteet asioiden tai osapuolten kesken. Kieli on ajoittain karskia, ja taistoon käydään väliin sotatermein. Kiistadiskurssissa esiin nousevat niin maataloustuet, eläinten hyväksikäytön rajan ylittäminen kuin se, mikä on oikea tapa yrittää pelastaa myyrien talven aikana tuhoamat puuntaimet.

Esimerkiksi maataloustuista taloussivujen kolumnissaan kirjoittavan Kristiina Yli-Koveron tekstissä vastakkain asetetaan maataloustukien puolestapuhujat ja vastustajat (Mitä jos luovuttaisiin maataloustuista?, HS 5.2.06). Puhinaan tuista onkin kirjoituksen mukaan aihetta, sillä unionin budjetista 40 prosenttia menee maanviljelyn tukemiseen, vaikka toimeentulonsa siitä saa vain kaksi prosenttia väestöstä.

Vastustajien mielestä olisi aika jo ”lopettaa maajussien hyysääminen”. Tekstin mukaan moni kaupunkilainen noituukin koko EU:n tukijärjestelmän olevan kammottava, ja tukijärjestelmän olevan ”käsittämättömiin mittoihin kasvanut viidakko, jossa jokainen EU:n jäsenmaa tuntuu huolehtivan vain omistaan”. Arvostelijoiden mukaan ”tuki vinouttaa kilpailua” ja ”maatalouden tukeminen on kansantalouden kannalta tyhmää”. Tuista pitäisikin luopua ja tukea sen sijaan maaseudulla asumista.

Maaseudun väki voisi vapaasti päättää, mihin rahat laittaa. Joku voisi jatkaa maanviljelyä, mutta markkinatalouden ehdoin.

Vastustajat ihmettelevät myös, miksi maatalouden sanotaan olevan elinehto elintarviketeollisuudelle, kun raaka-aineita tuodaan Suomeen jo nyt?

Puolustajat argumentoivat Yli-Koveron tekstissä puolestaan kysymyksellä, ”onko missään yhteiskunnan tukemassa tai kannustamassa toiminnassa kannattavuudella mitattavaa järkeä”. Teksti jatkaa, että jos tukien epäämisen ”perusteena on tappiollisuus, miksi yhteiskunnan varoin kustannetaan koulutusta, puolustusta tai sosiaalitoimintaa?”. Eikä Suomen elintarviketeollisuus pysyisi heidän mukaansa jatkossa pystyssä pelkän tuontiraaka-aineiden varassa, vaan se kuihtuisi pois. Muualla pitkälle jalostettujen elintarvikkeiden tuonti maahan vain lisääntyisi.

Niin kauan ennen kuin joku keksii kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun, väittely tuista ja niiden tarpeellisuudesta tulee tekstin mukaan jatkumaan. Toteaahan kirjoittajakin maatalouden olevan ”hyvin tunteisiin vetoava asia, koska siinä on kyse perusasiasta eli ruuasta”.

Myyrien metsätuhoja koskevissa jutuissa rakentuu myös selvä kiistadiskurssi. Mieli-pidepalstalla julkaistuissa teksteissä väitellään oikeasta tavasta käsitellä myyrien jyr-simiä puuntaimia (Myyrän syömä koivu pelastuu puukolla, HS 10.5.06; Myyrätuhojen jälkihoito on haasteellista, HS 14.5.06). Kirjoitusten aloittaja, metsänhoitaja Il-mari Kosonen toteaa alkuun, että ”Helsingin Sanomien kirjoituksessa myyrien tuhoamista puuntaimista on paljon metsäammattilaisten antamia vääriä tietoja”.

Pätevät ohjeet on kirjoittajan mukaan ”tiedetty jo kauan puutarha- ja metsäammatti-piireissä” ja niitä on jaettu tiuhaan. Nuorempia ammattilaisia syyllistetään jutussa tarpeettomien metsänistutusten tekemisestä.

”Metsänhoitoyhdistykset kyllä mielellään tekevät täydennysistutuksia myyrävioitus-taimien tilalle ja saavat tästä tuloja. Ja metsäkeskukset mielellään hyväksyvät valtion taimet noiden mainittujen myyrin vioittamien taimien tilalle”, Kosonen kirjoittaa.

Kirjoittaja on väärästä annetusta tiedosta selvästi tuohduksissa, sillä jos ”puu on pe-lastettavissa puukolla, kysymys on taimesta, jonka kasvatus on metsänomistajan laki-sääteisen metsänuudistamisvelvoitteen piirissä. Näihin taimiin ei tule käyttää valtion varoja”.

Kosonen saa parin päivän päästä vastauksen, jossa Metlan metsätieteen professori Heikki Henttonen toteaa heti alkuun metsänhoitajan lehdessä antamien ohjeiden ole-van ”vaillinaisia ja harhaanjohtavia”. Henttonen vetoaa myyrätuhoissa esimerkiksi myyräkannan luonnollisiin vaihteluihin ja toivoo, ”että metsänomistajille ei jaettaisi (aiheesta) harhaanjohtavaa tietoa”. Kososta niitataan termein ”toisin kuin Kosonen väittää”, ”Kosonen väittää - - - mutta se ei pidä paikkaansa” ja ”Kosonen kirjoitti, että jos myyrä on vioittanut vain osaa rungosta, koivun taimi on kasvukelpoinen. Todellisuudessa näin ei kuitenkaan ole.” Henttonen toteaaikin yhdeksi loppukaneeetikseen, että ”ei siis kannata suhtautua liian optimistisesti ainakaan nuorimpien osittain syötyjen taimien tulevaisuuteen”.

Vahva kiistan tunne esiintyy myös jutussa Säkylän sokeritehtaan kohtalosta (Säkylä voitti taistelun sokeritehtaasta, SK 10.2.06), jossa konfliktitilannetta ratkotaan oikein sotatermein. Suomen sokerikiintiöiden pienentyessä myös sokeritehtaat ovat olleet lakkautusuhan alla, ja kahdesta mahdollisesta, Säkylän tai Salon tehtaasta, Säkylä saa nyt jatkaa. Jo päävinkki suitsuttaa, kuinka ”Säkylä *voitti taistelun* sokeritehtaasta” ja kuinka ”satakuntalainen sokerintuotanto *saavutti ainakin torjuntavoiton* suomalaisen sokerisodan viimeisimmässä näytöksessä”.

Itse jutussa (Sokerin tuotanto jatkuu Säkylässä, SK 10.2.06) päätöstä käsitellään maltillisemmin termein, ja kerrotaan, kuinka sokeriteollisuutta Suomessa isännöivän Sucros Oy:n toimitusjohtajan mukaan päätös oli vaikea. Vaaka ”kallistui lopulta Säkylän hyväksi liiketaloudellisin perustein”.

Jutusta paistaa myös tietty voitonriemu. ”Kaksi vuotta tätä asiaa on puitu. Pitkä piina on nyt meidän osaltamme ohi”, sokeritehtaan pääluottamusmies Seppo Erkkilä kuvailee tunnelmia tuloksen julkistamisen jälkeen.

5.4.4 Epäonnen ja onnettomuuden diskurssi

Epäonnen ja onnettomuuden diskurssissa maatalous näyttäytyy kielteisten tai epäonnisten kokemusten ja asioiden kautta. Diskurssissa korostuu maatalouden kohtaamat onnettomuudet eläinonnettomuuksista epäonnistuneisiin satoihin ja maataloustukien leikkaamiseen. Diskurssin luonne on vahvasti negatiivinen.

Esimerkiksi Helsingin Sanomissa olleessa, Pohjois-Suomen tykkylumen puustolle aiheuttamia tuhoja käsittelevässä jutussa, lähdetään jo otsikossa liikkeelle siitä, kuinka pohjoisen tykkylumituhot ovat pahimmat miesmuistiin (Pohjoisen tykkylumituhot pahimmat miesmuistiin, HS 18.5.06). Tekstissä kerrotaan, kuinka metsänomistaja Toivo Karjalaisen 130 hehtaarin metsässä lähes kaikki puut ovat jollain tavalla vaurioituneet. Tämä tietää huomattavia menetyksiä puuainesta myydessä. Tykkytuhoja korjaava monitoimikoneen kuljettaja Hannu Sotkasiira tosin lohduttelee, kuinka ”joistakin rungoista voi saada sahatukin”.

Jutussa on selvästi kyse metsätalouden kohtaamasta onnettomuudesta ja epäonnesta. Tuhot ovat ”ennätyselliset” ja eniten tykkylumesta ”ovat kärsineet hyväkuntoiset kasvatusmetsät, mikä lisää kasvutappioita”. Yksin Taivalkoskella tykky ”kaatoi kolmanneksen koko vuoden hakattavaksi kaavaillusta puumäärästä”.

Syiksi massiivisiin tuhoihin arvellaan paitsi syksyn poikkeuksellisia ilmapirtauksia, myös Etelä-Suomesta tuotuja männynsiemeniä, joilla metsä ennen sotia kylvettiin. Etelästä tuoduilla männnyillä on pidempi kasvukausi ja leveämpi lusto, minkä vuoksi puut kestävät huonosti tykkylumen raskasta kuormaa ja kärsivät herkemmin myös taudeista. Taivalkosken metsänhoitoyhdistyksen toiminnanjohtajan Teuvo Puolakanahan mukaan ”moni tällainen metsä on jouduttu istuttamaan uudelleen”.

Toinen esimerkki epäonnen ja onnettomuuden diskurssista on juttu Salon sokeritehtaan lopettamisesta (Salon sokeritehdas lopetetaan, KP 10.2.06). Sokeriyhtiö Danisco aikoo lopettaa sokerintuotannon Salon tehtaalla, ja asian kerrotaan liittyvän muun muassa EU:n päätöksiin vähentää sokerintuotannon tukemista. Paitsi tehtaiden työntekijöiden irtisanomisten kannalta, tilanne on keho myös viljelijöille.

Sokerijuurikasta viljellään Salon seudun 11 kunnassa 300 tilalla. Yhteensä 5 000 hehtaarin peltoala kattaa noin kuudesosan koko maan juurikalasta. Viljelyn ja juurikkaan kuljetuksen vuotuinen liikevaihto seudulla nousee 10 miljoonaan euroon.
- Sellaista seutua ei olekaan, jossa tällainen menetys ei näkyisi, sanoo Salonseudun kehittämiskeskuksen johtaja Rikumatti Levomäki.

Levomäen mukaan ainakin kauempana Säkylästä toimivat viljelijät joutuvat miettimään uusia tuotantolinjoja.

- Yksinkertaista ratkaisua ei ole, sillä juurikkaalle sopiva konekanta ei käy muuhun viljelyyn, eivätkä uudet investoinnit onnistu ilman riittäviä tukia.

Perniöläiselle viljelijälle Janne Kaarlamolle päivä näyttäytyy jutun mukaan mustana.

- Kaikki tiet näyttävät nousevan pystyyn. Viljan lisääminen ei kata juurikastuloja, eikä kurkkua voi lisätä ilman ostajia ja kunnon hintaa. Vierallekaan ei voi lähteä töihin, kun sikalassa on oltava aamuin illoin, Kaarlamo sadattelee.

Jutussa haastateltu viljelijä ei myöskään jaksa uskoa siihen, että jatkossa Suomessa tuotettu sokeri voitaisiin hyödyntää etanolin raaka-aineena.

- Bensasta ja dieselistä saatavat verotulot kai aiheuttavat sen, ettei valtio ole innostunut asiasta, hän epäilee.

Niin ikään viljelyyn liittyen diskurssiin lukeutuu myös juttu heikosta perunasadosta (Tärkkelysperunan sato jää viidenneksen tavoitteesta, SK 16.9.06). Teollisuus laskee perunasadon jäävän viidenneksen normaalia heikommaksi ja harmittelee, ettei EU:n Suomelle myöntämää, runsaan 53 miljoonan kilon tärkkelysperunakiintiötä saada läheskään täyteen. Kyseessä on viljelijää ja satoa kohdannut onnettomuus ja epäonni. EU:n asettaman kiintiön vuoksi kotimainen tuotanto kattaa tarpeesta muutenkin vain puolet, ja huonon satovuoden takia tuonti kasvaa nyt vain entisestään.

Nakkilalainen maanviljelijä Arto Bärlund on tyytyväinen 20 tonnin hehtaarisadostaan – joskin hyvänä vuonna sato olisi ollut kaksinkertainen. Kovin vahvasti ei siis mene Bärlundillakaan. Hänen mukaansa ”kasvukausi oli vaikea” ja ”kevällä oli niin märkää, että istutuskonetta jouduttiin hinaamaan”. Muutenkin viljely näyttää hänen kohdallaan epäonniselta. Sokerijuurikkaan viljelystä tultua epävarmaa Bärlund halusi varmistaa tulonsa toisella erikoiskasvilla, tärkkelysperunalla, joka sekään ei sitten saanut menestyksestä alkua.

5.4.5 Romantiikan ja nostalgian diskurssi

Romantiikan ja nostalgian diskurssi esiintyy lehtien sivuilla kaikista harvimminkin, mutta on silti selkeästi esiin nouseva merkityssysteemi. Vahvimmin diskurssi rakentuu Helsingin Sanomien sivuilla (kaupunkilaisten mielenkiinnon herättämiseksi?), Satakunnan Kansan ja Keskipohjanmaan keskittyessä vakavampiin aiheisiin. Diskurssissa korostuvat maalaisromantiikka emännänmetsästyksineen sekä vanhan ajan maatalouden ihannoiti.

Esimerkiksi Keskipohjanmaan Perhon Alapään pienviljelijäyhdistyksen perinnepäivää käsittelevässä jutussa vanha aikaa huokuu tekstistä vahvasti läpi (Maamoottorit rytmittivät perinnepäivää – Linnunjyviä puimakoneella, KP 4.9.06). Maamoottorei-

den kerrotaan ”jumputtavan kaihoisaa rytmiään”, ja jutussa muistellaan, kuinka maamoottorit vielä 1960-luvulla tahdittivat puintiurakointia kautta koko Suomen maaseudun.

Tekstissä kerrotaan, kuinka ”sähkön tultua Perhon viimeisillekin kylille 1970-luvulla petrolilla käyvät maamoottorit joutuivat nurkkiin makaamaan”. Pienviljelijäyhdistyksen muistellaan olevan myös niin vanhan, ”ettei kukaan paikalla ollut muistanut, milloin se on perustettu”. Kylätalon seinällä killuvat ”lukuisat 4H-kerhojen kunniakirjat muistuttavat mauskosta, joka EU-aikana on ollut kovalla koetuksella. Pienviljelijöitä ei enää ole”.

Jutussa kaivataan vahvasti vanhaan hyvään aikaan, jolloin kaikki tuntui olevan paremmin – tai ainakin moottorit puksuttivat silloin aistillisemmin.

Vanhan tapaperinteen kunnioittaminen ja tietty nostalgia nousevat esille myös Keskipohjanmaan kevätkylvöjen siunausta koskevassa jutussa (Kevätkylvöille virallinen siunaus, KP 10.5.06). Vanhaa siunausperinnettä elvytetään lohtajalaisella pellolla nyt toista vuotta, ja sillä halutaan muistuttaa siitä ”että myös nykyviljelijä on säiden armoilla”. Lannoitteiden ja torjunta-aineiden lisäksi apua kannattaa pyytää vielä yläkerrasta, sillä loppuviimeen kelit kuitenkin ratkaisevat, millainen sato pellostä nousee.

Tilaisuudessa esitellään ”vanhan ajan kylvömallia” ja emäntä Katri Kippo kertoo, kuinka heillä ensimmäiset ohrat kylvetään äitienpäivän aikaan. ”Vanha kansa sanoo, että 18. päivä on ohrankylvön aika”, Kippo perustelee.

Romantiikasta huolehtii vahvimmin Helsingin Sanomat. Se nostaa esille esimerkiksi maatalon isäntien emännän haun (Isännille etsitään taas emäntiä, HS 12.2.06), eikä unohda kainalojutussaan kertoa kuinka ”Kaupunkilaistytöstä tuli maatilän emäntä” ja kuinka IEVA (isännän ja emännän valintaohjelma) oli aikanaan maatalousnäyttelyn vetonaula.

Kaupunkilaistyttö Tanja Hovi kuvailee kainalojutussa, miten hän 17-vuotiaana tapasi viljelijämiehensä tanssilavalla. ”Petri sanoi suoraan, että on etsimässä emäntää. En

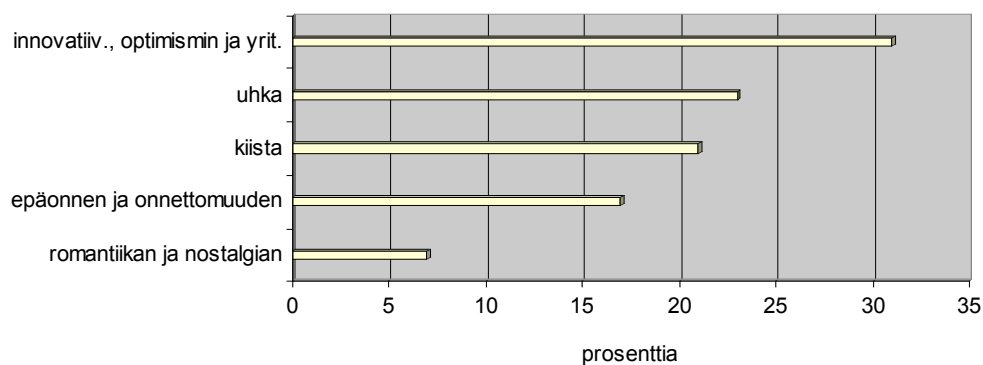
ajatellut sitä sen tarkemmin.” Kaupunkilaisuudestaan huolimatta Hovi asettui asumaan miehen kotitalolle, ja nuorikko alkoi opetella maatalouden töitä yhdessä. Vaikka emännän oppi onkin osittain haettu kantapään kautta, hän nauttii tasavertaisesta roolistaan aviomiehensä rinnalla. ”En vaihtaisi pois!”, Hovi lopettaa päättäväisesti.

5.5 Diskurssien lehtikohtaiset erot

Lopuksi tuon vielä lyhyesti esille sen, miten diskurssien esiintyminen jakautui tutkimuksessa mukana olleiden lehtien kesken. Diskurssien oman vahvuuden ei yleensä katsota olevan riippuvainen niiden esiintymistiheydestä, vaan siitä, kuinka selvästi (ts. vahvasti) diskurssi teksteissä nousee esille, minkä vuoksi määrällistä puolta ei ole tarpeen tässä yhteydessä korostaa. Kuten aiemmin kuitenkin jo sanoin, koko aineiston diskurssien lyhyt määrällinen esittelemineen auttaa tässä yhteydessä terävöittämään vastausta tutkimuskysymykseeni, missä valossa maatalous lehtien sivuilla näyttäytyy. Syvällisempään, ja enemmän diskurssianalyttiseen, analyysiin pureudun vielä luvussa seitsemän.

Prosentuaalisesti koko aineistosta määrällisesti vahvimaksi muodostui innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssi (ks. kuvio 7). Uhka- ja kiistadiskurssit jakoivat melko tasaisesti toisen sijan. Myös epäonnen ja onnettomuuden diskurssi esiintyi aineistossa suhteellisen usein, noin neljänneksessä jutuista.

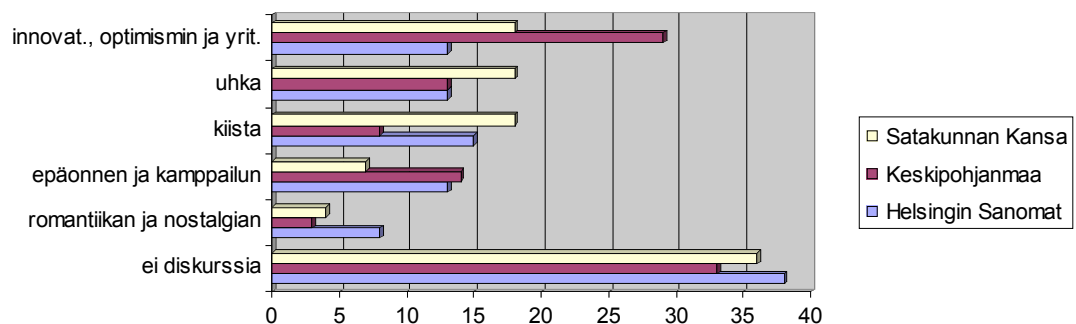
Kuvio 7 Diskurssien jakautuminen prosentteina koko aineistossa.

Lehtikohtaisessa taulukoinnissa (kuvio 8) tulee paremmin esille, miten eri diskurssi- en esiintyminen jakaantuu eri lehtien välillä. Diskurssien esiintyminen on ilmoitettu prosentteina suhteessa koko lehden laadullisen analyysin materiaaliin, eli kuinka monta prosenttia lehden aineistosta edusti mitään diskurssia. Mukaan on laskettu myös jutut, joista diskurssia ei määritelty lainkaan. Siksi arvot eroavat edellisestä taulukosta, jossa ilmoitettiin diskurssien määrät suhteessa toisiinsa. Siinä huomioitiin vain jutut, joissa diskurssi on määritelty.

Lehtikohtainen erottelu on perusteltua, sillä eri lehdistä valikoitui laadulliseen aineis- toon hieman eri määrä juttuja. Tällöin myös määriteltyjen diskurssien prosentuaali- nen määrä koko lehtikohtaiseen aineistoon nähden vaihtelee hieman. Vaikka esimer- kiksi kahdesta eri lehdestä on valittu yhtä monta tietyn diskurssin edustamaa juttua, saattaa niiden prosentuaalinen suhdeluku koko kyseisen lehden aineistoa nähden olla kuitenkin eri otosten eri suuruuksista johtuen.

Kuvio 8 Diskurssien lehtikohtainen jakauma prosentteina lehden omaan aineistoon nähden.

Diskurssien lehtikohtaisia eroja katsottaessa erot eri sanomalehtien välillä alkavat antaa hedelmällisempää kuvaa maatalouskirjoittelun luonteesta. Keskipohjanmaa julkaisee selkeästi eniten innovatiivisuuteen, optimismiin ja yritteliäisyyden diskurssin ympärille rakentuvia juttuja. Lehden sivuilta paistaa selvästi esille, että alueella uskotaan vielä maatalouden imuun, ja into alan kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen

on kova. Tosin Keskipohjanmaassa myös epäonnen ja kamppailun sekä uhkadiskurssin läsnäolot ovat vahvat, mutta silti lehti erottuu positiivissävytteisellä uutisoinnilla edukseen. Lehdessä käsitellään myös vähemmän kiistoja aiheuttavia juttuja.

Helsingin Sanomat näyttää olevan diskurssijakaumassaan kaikkein tasaisin. Innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssi nousee esille 13 prosentissa jutuista, mutta yhtä usein lehden sivuilla julkaistavat jutut rakentuvat epäonnen ja kamppailun sekä uhkadiskurssin ympärille. Hieman muita lehtiä useammin Helsingin Sanomien sivuilla jutuissa on menossa myös joku kiista (esimerkiksi maataloustuista keskusteltaessa). Myös romantiikan ja nostalgian kohdalla Helsingin Sanomat on vertailulehdistä vahvoin.

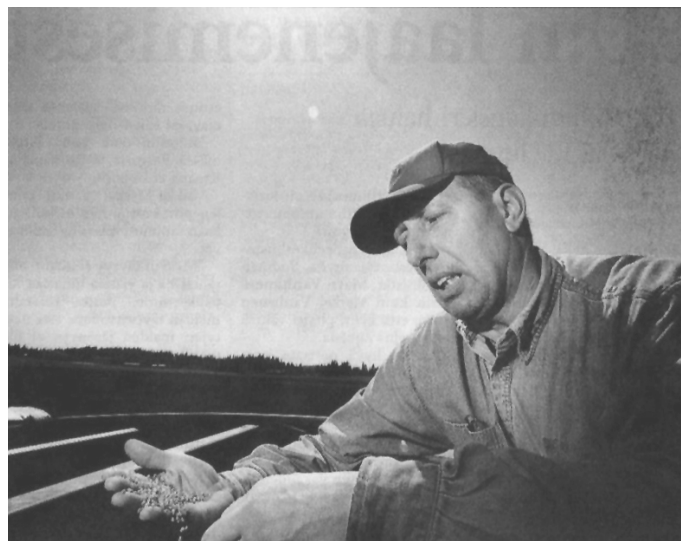
Satakunnan Kansassa nousevat vahvoille niin ikään innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden sekä uhka- ja kiistadiskurssit. Diskurssien pohjalta Satakunnan Kansan sivuilla näyttäisi myös olevan vähemmän epäonnen ja kamppailun ympärille rakentuvia juttuja, ja romantiikka pilkistää sen sivuilta toiseksi eniten vertailuaineistosta.

Kaikissa lehdissä oli myös paljon juttuja, joista diskurssi ei ollut määriteltävissä lainkaan. Suhteessa lehden koko aineistoon lyhyitä, diskurssianalyysin ulkopuolelle jääviä juttuja oli suunnilleen yhtä paljon. Pienet jutut kätkevät sisään useimmiten johonkin onnettomuuteen tai maaseudun kohtaamiin vaikeuksiin liittyviä juttuja, mistä olisi sinällään riittänyt paljon mielenkiintoista analysoitavaa: mitä kaikkea negatiivista maatalouden parista uutisoidaan ja mitä siitä voisi toisaalta päätellä.

Pähkinänkuoressa voisi sanoa maatalouden näyttäytyvän Keskipohjanmaan sivuilla kaikista optimistisimmin. Helsingin Sanomissa kiistat korostuvat hieman muita useammin, Satakunnan Kansan uutisoidessa kaikista tasaisimmin eri merkitysyhteyksissä. Mielenkiintoista on, että siinä missä maakuntalehdet keskittyvät Hesaria enemmän innovatiivisiin juttuihin, uutisoidaan valtakunnan tasolla enemmän romantiikan/nostalgian diskurssissa.

6 KUVAKIELELLÄ – MAATALOUDEN REPRESENTAATIO JUTTujen KUVITUKSESSA

Maanviljelijä seisoo pellon laidalla kylvökoneensa takakorokkeella. Sininen taivas helottaa taustalla, mies katselee käteensä kouraisemien viljansiementen norumista sormiensa läpi. Siemenet pitäisi saada taas kylvetyksi peltoon, sinä vuonna hieman edellisvuosia myöhempään. Toisen jutun kuvassa viljelijä tuuppaa ahkerasti nostamiin tärkkelysperunoita laarista toiseen, kolmannessa joku ahertaa hakekuorman kanssa osallistuakseen uuden bioenergian tuotantoon. Kuviin mahtuu myös pappia, koululaisia ja eläimiä – ja paljon virkamiehiä ja asiantuntijoita.

Kuva 3 Maanviljelijä Esko Peltola toukotöiden alkamisesta kertovan jutun yhteydessä. (Toukotyöt aloitettiin ajallaan, HS 10.5.06)

Nykyistä lehtikirjoittelua tutkittaessa on vaikea olla kiinnittämättä huomiota juttujen kuvitukseen. Visuaalisuudesta on tullut yhä hallitsevampi elementti sanomalehtien sivuilla, ja kuvat ohjaavat paitsi lukijan katsetta, myös juttujen keskinäistä arvohierarkiaa aukeamalla. Kuva ja otsikko ovat usein ensimmäinen asia, mikä jutusta huomataan, ja niiden yhteisvaikutelma voi vaikuttaa siihen, luetaanko itse juttua vai

ei. (Huovila 2001, 130–132.) Otsikkoja, kuvia ja kuvatekstejä pidetään myös sanomalehtien luetuimpana aineistona, varsinkin, jos aikaa koko lehden läpikälymiselle ei ole.

Kuvia myös pidetään tekstiä vahvempina merkityksenluojina. Ne määräävät merkityksensä yhdellä iskulla, iskien suoraan ihmisen tajuntaan. (Hall 1984, 138.) Näin lehden kuvituksella on nähty olevan myös hitaampi vaikutus lukijan mielikuviin: kuvat jäävät elämään ihmisen muistiin tekstiä tehokkaammin, ilman, että niiden merkitystä pysähdyttäisiin sen tarkemmin analysoimaan (Klemola 1981, 280–281). Jos turkistarhausta käsittelevien juttujen yhteydessä on usein kuva minkkejään haulikon kanssa suojelevasta maanviljelijästä tai eläimiä toiselta kannalta puolustelevista eläinaktivisteista, mielikuva turkistarhauksista alkaa todennäköisesti linkittyä enemmän kyseisiin kuviin kuin kansainvälisten muotisuunnittelijoiden viimeisimpiin turkissomisteisiin luomuksiin.

Kuvan sanotaan kertovan enemmän kuin tuhat sanaa. Siksi jutun kuvitus on tärkeä osa sitä kokonaiskuvaa, joka lukijalle aiheesta syntyy. Lehtikuvia ei kuitenkaan voi lähteä analysoimaan kiinnittämättä huomiota myös niiden yhteydessä olevaan tekstiin: otsikkoon, ingressiin ja kuvatekstiin. Ne avaavat lukijalle kuvaan liittyvät tärkeimmät tiedot (Holmberg 2004, 59). Kuten Hall (1984, 148) kirjoittaa, otsikko ja kuvateksti lukitsevat kuvaan aina tiettyjä merkityksiä tukahduttaen samalla muita, vaihtoehtoisia merkityksiä pois. Näin tekstit ohjaavat lukijan tulkintaa kuvasta.

Seppäsen (2005, 90–91) mukaan kuvan ja tekstin välillä onkin kyse multimodaalisuudesta, jossa teksti auttaa avaamaan kuvaan liittyviä merkityksiä sijoittamalla sen esimerkiksi tiettyyn aikaan, paikkaan ja asiayhteyteen ja päinvastoin: kuva luo merkityksiä tekstille. Kuva voi yhdistää tekstissä mainittuja asiayhteyksiä laajempiin kokonaisuuksiin (esim. kuvitetaanko turkistarhauksesta kertovaa juttua Suomesta vai Kiinasta otetuilla häkkitarhakuvilla) tai ohjata tulkinnan kokonaan uusille urille (tuttu aihe esitetäänkin poikkeavan kuvakulman tai -teeman kautta). Näin kuva voi myös yksinään ohjata koko jutun tulkintaa. (emt.)

Seuraavassa tarkastelen, *mitä maatalouskirjoittelun yhteydessä olevissa valokuvissa esiintyy. Keitä kuvissa on, mitä he tekevät ja minkälainen kuva alasta kuvien perus-*

teella syntyy? Keskeinen käsite on representaatio: mitä kuvat representoivat maataloudesta eli minkälaisia merkityksiä ne alasta rakentavat. Representaation käsitteen avulla on Seppäsen (2005, 77) mukaan mahdollista pohtia esimerkiksi sitä, millä tavoin erilaiset mediat esittävät ja tuottavat todellisuutta, ja kenen näkökulmasta käsin.

Satakunnan Kansan kuvajournalismin arvoja ja käytäntöjä sekä kuvajournalistista työprosessia on tarkemmin tutkinut Kari Koljonen (2004). En kuitenkaan paneudu Koljosen tutkimukseen tarkemmin, hänen tarkastellessa työssään lähinnä toimituksen sisäisiä työtapoja toimittajien ja kuvaajien kesken, ja jättäen esimerkiksi lehden kuvien analyysin kokonaan tutkimuksensa ulkopuolelle. Itse en ole tässä yhteydessä kiinnostunut niinkään toimituksen sisäisistä prosesseista kuin siitä, minkälainen kuva lehdessä lopulta julkaistavan kuvamateriaalin kautta lukijan eteen avautuu.

Aivan kuten aiemman diskurssianalyysini yhteydessä, ymmärrän representaation tässä todellisuutta rakentavana, ei sitä puhtaasti heijastavana käsitteenä. Representaation kautta kuvat kytkeytyvät myös valtaan ja vallankäyttöön. Sen lisäksi, kenen lähtökohdista representaatiota rakennetaan, voidaan myös pohtia, millaiset seikat määrittävät mitä ylipäänsä esitetään, tai miten kuvauksen kohteet voivat itse vaikuttaa omaan näkyvyyteensä. (Seppänen 2005, 78, 83.)

Poliittisuus ja valta kytkeytyvät visuaalisuuteen jo sen kautta, millaisia valintoja esimerkiksi uutistoimituksissa julkisuuteen pääsyn kanssa tehdään, ja minkälaisia visuaalisia järjestyksiä ympärillemme tätä kautta muodostuu. Ketkä saavat näkyvyyttä ja ketkä painuvat näkymättömiin. Koska kuvat syntyvät yhteiskunnassa juuri tämän ajan hengen mukaisesti, niihin kytkeytyy aina myös merkityksiä, jotka sulkevat samalla joitain toisia merkityksiä kuvan ulkopuolelle. (Seppänen 2005, 15.)

Rajaan tutkimukseni kuva-analyysin juttujen yhteydessä käytettäviin valokuviin jättäen graafit analyysini ulkopuolelle. Valokuvien osuus juttujen yhteydessä käytettävistä kuvista on kuitenkin selkeästi suurin¹⁸. Olen myös rajannut koko aineistosta

---

¹⁸ Laadullisessa tutkimusaineistossani valokuvia oli yhteensä 86 ja graafeja 10 (Satakunnan Kansassa 2, Keskipohjanmaassa 0 ja Helsingin Sanomissa 8 graafia).

löytyneiden 152 kuvan analyysiin vain niihin, jotka on julkaistu laadulliseen teksti-analyysiini kuuluvien juttujen yhteydessä (tarkempi selvitys otannasta sivu 64–65). Näin kuva-analyysiini valikoitui 86 kuvaa.

Kuva-analyysini metodina käytän sisällönanalyysiä. Seppäsen (2005, 27) mukaan visuaalisia representaatioita on mahdollista tutkia aivan samoin metodein kuin mitä tahansa yhteiskunnallisia ilmiöitä, ja siksi sisällönanalyysin soveltaminen on perusteltua myös tässä. Seppänen jatkaa, että sisällönanalyysin avulla on mahdollista ”päästä kiinni --- laajempiin visuaalisiin järjestyksiin ja antaa vastauksia siihen, millaisia toimijoita kuvastossa ylimalkaan on ja kuinka paljon”(emt., 27). Tähän nojaan myös omassa tutkimuksessani. Sisällönanalyysissä käyttämäni taulukoinnin rakennan analyysin kautta järkevästi muodostuvien muuttujien ja niiden arvojen perusteella.

Termillä sisällönanalyysi tarkoitan tässä yhteydessä sekä aineiston määrällistä sisällön*erittelyä* että sen tulosten pohjalta tehtävää syvällisempää sisällön*analyysiä*, sikäli kun osa tutkijoista määrittelee ja jakaa kyseisen termin hieman eri tavoin (Seppänen 2005, 144–145). Jatkossa käytän sanaa sisällönanalyysi tarkoittamaan sekä erittelevää että analyysoivaa käsitystä termistä.

6.1 Katsaus mediakuvien kuva-analyysiin

Mediakuvia on mahdollista analysoida samoin kuva-analyysin menetelmin kuin mitä tahansa visuaalista kuvaa: mainoksia, elokuvia, maalauksia jne. Visuaalista kulttuuria voi myös tarkastella useista eri näkökulmista käsin: kuvallisuuden, identiteettien rakentumisen, ruumiillisuuden tai katseiden toiminnan ja muotoilun kautta (Seppänen 2005, 16). Tässä keskityn kuitenkin kuvien representaatioihin.

Visuaalisuutta tutkittaessa nousee helposti esille kysymys, miten kuvallinen aineisto, joka rakentuu niin monesta elementistä ja tasosta käsin, on mahdollista saattaa sanalliseen muotoon. Ihmiset kun luontaisesti ajattelevat ja tuntevat syvemmin kuin pystyvät sanallisesti ilmaisemaan. Käytettäessä kuva-analyysin yhteydessä semiotiikkaa tämä ei kuitenkaan muodostu ylitsepääsemättömäksi ongelmaksi. Semiotiikan avulla kuvan elementeille voidaan antaa nimiä, jotka kytkevät ne representaatioon. (Seppä-

nen 2005, 28–30.) Siksi muutaman keskeisen semiotiikan käsitteen tunteminen kuvanalyysin yhteydessä on tärkeää.

Semiotiikassa on pohjimmiltaan kyse merkkien tulkinnasta. Merkillä tarkoitetaan tässä yhteydessä jotain asiaa tai esinettä nimeävää merkkiä, jolla on joku yhteisesti jaettu merkitys. (Saussure 1966, 65–67.) Esimerkiksi sana ”koira” herättää useimpien mielessä kuvan nelijalkaisesta karvaisesta otuksesta, jolla on häntä ja kaksi korvaa, eikä mieli vaella esimerkiksi panssarivaunuun tai kahvinkeittimeen. Samalla tavoin tunnistamme valokuvassa esiintyviä elementtejä yhteisesti ja jaamme ainakin osittain samoja merkityksiä niiden kanssa. Kuvassa oleva pallo tulkitaan palloksi, eikä kukaan väitä sen olevan esimerkiksi kuutio. Toki syvemmälle kuvan miellelyhtymien tulkintaan mentäessä liikutaan jo paljon pidemmällä subjektiivisissa tulkinnoissa, joita on kuitenkin mahdollista avata semiotiikan termien avulla.

Semiotiikka ja tekstianalyysissäni käyttämä diskurssianalyysi ovat läheisessä suhteessa toisiinsa. Myös diskurssianalyysissä on kyse merkkien, tässä tapauksessa tekstin osien eli sanojen tulkinnasta, joskin oman työni diskurssianalyysissä keskityn yksittäisiä sanoja laajempien kokonaisuuksien tarkasteluun. Kuitenkin molemmissa tapauksissa merkkien (kuvien tai sanojen) nähdään eroavan toisista merkeistä ja ne molemmat jakavat ajatuksen merkkien sosiaalisesta luonteesta.

Omassa diskurssianalyysissäni keskityn yksittäisiä sanoja laajempien merkityssysteemien tutkimiseen. Kuvista noukin sen sijaan yksityiskohtaisempia eroja esille. Toki yksityiskohtienkin tarkastelusta lähtee muodostumaan laajempi merkityssysteeminsä, mutta lähtökohta on siinä kuitenkin hieman eri. Siinä missä kuvanalyysissä noteeraan ensisijaisesti esimerkiksi kuvassa esiintyvän keskeisen kohteen (esimerkiksi viljelijän tai eläimen), tekstitasolla kiinnitän huomiota enemmänkin kokonaisuun lauseisiin kuin yksittäisiin sanoihin. Pohjimmiltaan molemmat nojaavat kuitenkin samaan merkkiteoriaan.

Merkkiteoreetikko Ferdinand de Saussuren mukaan sanojen tai merkkien merkitykset ovat yleensä kulttuurisesti vakiintuneita. Niitä tulkitaan yhteisistä lähtökohdista käsin, eikä sanan merkitystä voi vain mielivaltaisesti muuttaa – ainakaan keskinäisen kommunikaation tästä kärsimättä. de Saussure nostaa esille myös sen tärkeän seikan,

että merkkien kiinnittyessä merkitsemään jotain tiettyä asiaa, ne eivät voi merkitä enää mitään muuta. Aurinko on aurinko kun se on auringoksi nimetty. (Saussure 1966, 67–68.) Sama pätee valokuvissa esiintyviin merkkeihin ja merkityksiin: valokuvan semiotiikan tehtävänä on tutkia valokuvan erityistä merkkijärjestelmää.

Menemättä sen tarkemmin eri semiootikkojen teorioihin merkeistä ja merkitsijöistä, avaan seuraavaksi lyhyesti joitain semiotiikan keskeisiä käsitteitä. Jo mainitun de Saussuren lisäksi keskeisiä teorioiden ja semiotiikan käsitteiden luoja ovat esimerkiksi Charles Peirce, Stuart Hall, John Fiske ja etenkin valokuvien osalta Roland Barthes.

Valokuvassa keskeisiä ovat esimerkiksi *denotaatio* (kuvan ilmimerkitys) ja *konnotaatio* (kuvan sivumerkitys, eli mitä miellelyhtymiä kuvasta tulee mieleen). Konnotaatio liittyy osaltaan myös valokuvan totuusarvoon: olemme tottuneet, että nähdesämme valokuvan, pidämme sitä automaattisesti myös todellisuuden todisteena. (Barthes 1984.) Jotta kuva on voinut tallentua filmille tai kameran muistiin, on kohteen todella täytynyt esittäytyä kameran edessä sellaisenaan. Nykyisenä kuvankäsittelyn kultakautena valokuvan totuudellisuudesta voidaan tosin olla montaa mieltä, eikä valokuvan totuusarvo ole välttämättä enää itsestäänselvyys.

Kuviin voi sisältyä myös *myyttejä*. Niillä tarkoitetaan luonnollisiksi asioiksi muuttunutta historiaa, yhteisiä kulttuurisia merkityksiä, jotka ovat saavuttaneet vakiintuneen aseman yhteiskunnassa. (Barthes 1972, 117–119.) Yhdellä myytillä, esimerkiksi sanonnalla ”pojat ovat poikia” pesuainemainoksen kuvaan saadaan linkitettyä laajempi kulttuurinen yhteys poikien raisuista, sottaista ja kömmähdysten kylläisistä leikeistä. Tämä heijastelee samalla poikien luonteen pysyvyyttä yhtäläisenä ajasta toiseen.

Denotaatiot, konnotaatiot ja myytit ovat arvokkaita käsitteitä mediakuvan analyysin kannalta, sillä konnotaatioiden ja myyttien tulkinta avaa mahdollisuuden ymmärtää kuva kulttuuriseksi konstruktioksi ja purkaa sen itsestään selviä merkityksiä (Seppänen 2005, 117).

Kuva-analyysissä keskeisiä ovat myös *metaforat* eli kielikuvat. Niitä voidaan hyödyntää myös kuvissa sanomalla joku asia jonkin toisen kuvan kautta, käyttämällä

esimerkiksi graafia kuvaamaan jotain tapahtumaprosessia tai nostamalla kuvasta eri merkityksiä esille otsikon tai kuvatekstin kautta. (Seppänen 2005, 106–141.)

Syntagmalla ja *paradigmalla* on kuva-analyysissä merkitystä siinä, mikä syntagmalla (kuvassa olevien elementtien) oleva paradigmaattinen merkkivaihtoehto (kaikilla syntagmalla sijaitsevilla esineillä on omassa ryhmässään myös paradigmaattiset vaihtoehdonsa) valitaan kuvaamaan juuri tiettyä tilannetta tai asiaa. (Saussure 1966, 122–127.) Esimerkiksi jos kuvassa seisoo viljelijä talikko kädessään peltomaisemaa vasten ajatustasolla voi leikitellä, miten kuvan merkitys vaihtuisi, jos isännän tilalla seisoisikin emäntä, isännän kädessä olisi talikon sijaan peltoviljelyssä hyödynnettävä GPS-paikannin tai peltomaiseman sijasta taustalla rehottaisi rehevöitynyt järvi. Nämä kaikki muuttaisivat oleellisesti kuvaan liittyvää tulkintaa. Keskeistä on, mitä kuviin valitetaan esitettäväksi ja mitä tilanteeseen liittyvistä vaihtoehdoista kulloinkin valitaan kuvaan mukaan otettaviksi (Seppänen 2005, 128.)

6.2 Valta kuvissa – toimituskäytäntöjen vaikutus kuvalliseen lopputulokseen

Kuvallisia representaatioita tarkasteltaessa on hyvä lyhyesti kurkistaa myös niiden synnyn takana vaikuttaviin toimituskäytäntöihin. Paitsi että kuvassa itsessään on valtaa liittyen sen suoraan ja välittömään vaikutukseen vastaanottajassa, kuvat kytkeytyvät vallankäyttöön myös niiden tuotantoprosessissa. Rajaamalla jokin kohde kuvaan, sen ulkopuolelle tullaan samalla sulkeneeksi koko joukko vaihtoehtoisia merkityksiä. Paikan päällä tai tapahtumien ympäristössä voi kuvaushetkellä tapahtua hyvin paljon muutakin kuin mitä hetkestä valittu, yksi rajattu kuva näyttää. Kuva onkin pohjimmiltaan aina jonkun tulkinta tai näkemys asiasta. (Seppänen 2005, 126–134.)

Tämä asettaa vaatimuksia myös kuvaajan ammattitaidolle: heidän on tiedostettava, mitä kulttuurisia merkityksiä kuviin liittyvät valinnat sisältävät, ja mitä kuvaajat toivoisivat näiden kautta viestittävän (Seppänen 2005, 126–134).

Seppänen muistuttaa, että kuvajournalistinen lopputulos on lehtitekstiin verrattuna sikäli erilainen, että yleensä se saa lopullisen muotonsa usean henkilön yhteistyönä, joista jokainen on voinut vaikuttaa lopputulokseen. Toimittaja voi esittää toiveita,

kuvaaja kuvaa, taittaja viime kädessä valitsee, ja ehkä vielä rajaa kuvasta jotakin pois. Kellään ei tällaisessa käytännössä ole yksityistä valtaa päättää, minkälainen representaatio kuvasta lopulta rakentuu. (Seppänen 2005, 253–254.)

Tällainen työjärjestely voi aiheuttaa lopputuloksen kanssa ongelmia – etenkin, jos keskinäisessä kommunikoinnissa on aukkoja. Esimerkiksi kirjoittavan toimittajan tekstiin sisällyttämä ajatus ei välttämättä saakaan loppuun asti mietittyä tarkoitustaan, jos toimituksen muissa prosesseissa kuvaksi valikoituukin jotain sellaista, joka luo aiheesta ristiriitaisen kuvan itse tekstin kanssa. Toimittajan kirjoittaessa maataloudesta innovatiivisen tekniikkajutun kuvaaja saattaakin nähdä lehmät puhtaina maalaisromantiikan edustajina, jolloin kuvallinen lopputuotos on sen mukainen – eikä siten aivan toimittajan ajatuksen mukainen. Seppäsen (2005, 254) mukaan toimituksen sisällä käydäänkin hiljaista ja ajoittain avointakin kädenvääntöä siitä, millaiset teemat kuvissa pääsevät esiin, ja miten yksittäiset toimijat voivat vaikuttaa kuvallisen lopputuloksen syntymiseen.

Lopullisen representaation muodostumiseen voi vaikuttaa myös sattuma: sattuko sillä hetkellä sivulle sopimaan tarjotuista vaihtoehdoista pysty- tai vaakakuva, tai mihin suuntaan kuvan toivottaisiin esimerkiksi aukeamalla aukeavan.

6.3 Työskenteleviä jyväjemmareita ja pönöttäviä pukuherroja – aineiston kuva-analyysin tuloksia

Kokonaisuudessaan kuvia julkaistaan maatalouskirjoitusten yhteydessä suhteellisen vähän. Koko aineistosta kuvia löytyi 161 kappaletta, mikä tarkoittaa, että keskimäärin joka kolmas juttu sai seurakseen kuvan. Tosin kuvitus ei jakaannu juttujen kesken aivan tasan, sillä varsinkin suurempien juttujen yhteydessä saatetaan usein julkaista myös useampi kuva. Lehtikohtaisesti kuvia julkaistiin suunnilleen saman verran, Satakunnan Kansassa 58, Keskipohjanmaassa 49 ja Helsingin Sanomissa 54.

Kuvakokoja tarkasteltaessa kuvia julkaistaan melko tasaisesti yhdestä viiteen palstan suuruisina. Lehtikohdittain kuvakoissa on kuitenkin selviä eroja: Helsingin Sanomissa on selvästi eniten yhden palstan kuvia, kun maakuntalehdet julkaisevat useimmi-

ten hieman suurempia, kahden ja kolmen palstan kuvia. Isot, kuudesta kahdeksaan palstan kuvat ovat maatalouskirjoittelun yhteydessä jo harvinaisia (ks. taulukko 6).

Taulukko 6 Kuvien lehtikohtainen palstajakauma.

palstat	SK	KP	HS	yhteensä
1	8	6	17	31
2	16	8	10	34
3	14	12	5	31
4	7	8	12	27
5	10	13	4	27
6	1	2	4	7
7	2	-	-	2
8	-	-	2	2
yht.	58	49	54	161

Sisällönanalyysissäni luokittelen kuvat ensin niiden pääasiallisen aiheen mukaan.

Kuvataanko kuvassa maanviljelijää, jotain toista ihmistä (esim. poliitikkoa, elintarviketöntekijää, yrityksen edustajaa, lehden toimittajaa kolumnikuvassa) vai onko kuvassa jokin eläin, kone, peltoa tai jokin muu aihe. Kuva on luokiteltu aina sen ensisijaisen aiheen mukaan, esimerkiksi jos etualalla on eläimiä ja niiden omistaja kuvassa selvästi taka-alalla, on kuva luokiteltu eläinkuvaksi. Samoin, jos kuva on navetasta, jossa käytävällä pörrää eläimiä selvästi pienemmässä roolissa niille rehua jakava traktori. Eläimet ovat silloin kuvassa pääroolissa, eikä esimerkiksi traktori tai sen sisällä piilossa istuva viljelijä. Valtaosa kuvista löysi nopeasti paikkansa selvästi yhdessä kategoriassa.

Taulukko 7 Valokuvissa esiintyvien aiheiden lehtikohtainen luokittelu.

aihe	SK	KP	HS	yhteensä
maanviljelijä	14	8	5	27
muu henkilö	13	11	6	30
eläin	-	1	9	10
maatalouskone	2	2	-	4
peltoa	1	-	1	2
muu aihe	2	3	8	13
yht.	32	25	29	86

Aiheluokittelussa tulee selvästi esille, miten valtaosassa kuvista esiintyy joko maanviljelijä tai muu henkilö (taulukko 7). Kuvat ovat siis hyvin henkilökeskeisiä. Maatalouskoneet, peltoala tai muut aiheet (metsä tai yleiskuva esim. mahdollisesta bioetanolitehtaasta), nousevat esille selvästi harvemmin. Lehtikohtaisessa tarkastelussa yllättävin tulos on, että valtakunnan tasolla kaikista yleisin aihe kuvassa on kuitenkin jokin eläin – aihe, joka puuttuu maakuntalehdistä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kokonaan. Näyttää siis siltä, että Helsingin Sanomissa maatalousaiheille haetaan kaikista useinten näkyvyyttä eläinten kautta, mikä todennäköisesti linkittää aiheen selkeimmin maatalouteen liittyväksi myös kaupunkilaisväestön silmissä.

Kuva 3 Tanja Hovi ajaa traktorilla lehmille rehua. (Kaupunkilaistytöstä tuli maatalon emäntä, HS 12.2.06.) Kuva on luokiteltu kategoriaan maanviljelijä.

Edellä esitetty, Helsingin Sanomissa 12.2.06 julkaistu kuva, on kuvan etualalla hallitsevassa asemassa tapittavasta lehmästä huolimatta luokiteltu kategoriaan ”maanviljelijä”. Juttu käsittelee kuitenkin sitä, kuinka kaupunkilaistyttö Tanja Hovista on tullut maatalon emäntä, ja kuinka hän maatalouden suhteen entisenä ummikkona hoitaa nykyään sujuvasti viisikymmentä lehmää jalostusta, ruokintaa ja koko tilan kirjanpitoa myöten. Kuvassa on kyse enemmän emännän ja hänen eläintensä uudesta suhteesta kuin puhtaasti eläimestä itsestään. Myös jutun otsikko (Kaupunkilaistytöstä tuli maatalon emäntä) ja kuvateksti (Tanja Hovi ajaa traktorilla lehmille rehua) ohjaavat tulkitsemaan kuvaa enemmän viljelijälähtöisesti.

Kuva on samalla esimerkki siitä, miten Helsingin Sanomien myös muissa kuin varsinaisissa eläinkuvissa eläin voi olla näkyvässä asemassa, antamassa kuvalle huo-

mionarvoa. Maakuntalehdissä tällaiset viljelijä ja eläin -kuvat ovat selvästi harvinaisempia (vain muutama kuva koko otoksesta) viljelijän tultua kuvatuksi useimmiten joko pellon laidalla tai työkoneidensa äärellä, ei eläintensä vierellä.

Eläinkuvia lukuun ottamatta suuria lehtikohtaisia eroja kuvituksessa ei ole. Tosin Satakunnan Kansassa korostuu muita useammin maanviljelijän tai muun henkilön esiintyminen kuvassa.

Tarkempi katsaus kuvien toimijoihin ja esimerkkikuvien analyysi

Tarkemmassa kuva-analyysissä keskityn vain kahteen yleisimpään aihealueeseen, kuvissa esiintyviin viljelijöihin ja muihin ihmisiin. Kvantitatiivinen sisällönanalyysi on kuitenkin jo auttanut luomaan kokonaiskuvan lehden sivuilla esiintyvistä kuvista ja perustelee samalla tarkemman kvalitatiivisen tapausanalyysien valinnan koko aineistosta. Näin varmistan sen, että tarkemmin analysoimani kuva-aineisto todellakin kuuluu lehtien keskeiseen kuvamateriaaliin (ks. Seppänen 164–168). Tarkastelen seuraavassa siis lähemmin, miten ja tarkemmin missä yhteyksissä maanviljelijöitä kuvissa esitetään, ja keitä ovat nuo ”muut ihmiset”, jotka lohkaisevat kolmasosan koko aineistoa kuvittavista kuvista. Esittelen tulokseni ensin määrällisenä taulukkona, avaten sitten lehtien käyttämää kuvitusta tarkemmin parin esimerkkikuvan kautta.

Tarkemmassa kuva-analyysissä keskityn kuitenkin vain viljelijöitä kuvaaviin otoksiin, sillä perinteisten virkamieskuvien tai sokeritehtaalla seisovien työntekijöiden analysoiminen ei tässä yhteydessä tuota tutkimukselleni lisäarvoa. Huomionarvoista muissa kuvissa esiintyvissä tahoissa on lähinnä se, että maataloutta koskevassa kirjoittelussa esimerkiksi politiikka ja elintarviketeollisuus nousevat kuvien kautta selvästi esille. Muuten huomio on tässä kohtaa oleellisempaa kiinnittää siihen, miten maanviljelijöitä kuvissa representoidaan, eli minkälaista esitystä heistä näiden kuvien kautta rakennetaan.

Maanviljelijöistä olen erotellut sen, esiintyykö viljelijä kuvassa työnsä äärellä ja siinä aktiivisesti toimivana tahona, vai onko hän kuvassa muussa yhteydessä, kuten mielenosoituksessa tai selkeästi vain kuvituskuvan omaisesti pönöttämässä maalaistausta vasten. Aktiivisuus ja työn äärellä oleminen on määritelty sen mukaan, onko vil-

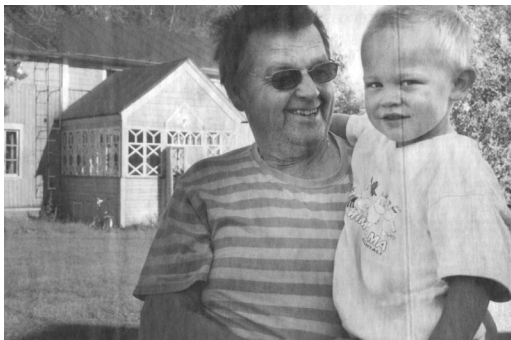
viljelijä selvästi työkoneidensa tai työmaansa äärellä joko tekemässä jotain, tai selvästi keskeyttänyt työnteon hetkeksi kuvan ottamista varten. Passiivisemmissä kuvissa viljelijä esimerkiksi vain istuu tai seisoo kuvan keskellä, mutta ei sillä hetkellä ole tekemässä mitään alaansa liittyvää (ks. esim. kuva 5).

Muista kuvista esiintyvistä ihmisistä olen erotellut virkamiehet, asiantuntijat, elintarviketyöntekijät ja lehden omat toimittajat. Kategoriaan muut on laskettu mukaan esimerkiksi metsätaitokisaan osallistuneet koululaiset, kevätkylvöjä siunaamassa ollut kirkkoherra tai jutun kautta esille noussut vanhojen maatalouskoneiden harrastaja.

Kolme esimerkkiä muualla kuin työnsä äärellä kuvatuista viljelijöistä:

Kuva 4 Viljelijät mielenosoituksessa. Vajaat neljäsataa viljelijää oli paikalla Oulussa järjestetyssä EU:n maatalousministereiden epävirallisessa kokouksessa puolustamassa omaa alaansa ja kertomassa kannanottonsa Suomen maataloustukien jatkamisesta. (Oman työpaikan puolesta, KP 27.9.06)

Kuva 5 Maanviljelijä Heikki Junttila pönöttää tyttärenpoikansa Arttu Ainasojan kanssa kotitalonsa edustalla. Kuvateksti tosin tietää kertoa, että navetasta saatavasta biokaasusta on jatkossa tarkoitus saada hyötykäyttöön myös lämpö, jolla voitaisiin lämmittää paitsi navetta myös tilan päärakennus. (Heusalan tilalta sähköä Vattenfallille, KP 13.9.06)

Kuva 6 Juhani Alanaattu istumassa kanojensa keskellä. Miehen mieltä painaa jutun ja kuvatekstin mukaan huoli kanojensa turvallisuudesta lintuinfluenssauhalla. Kuvateksti kertoo, että ”Juhani Alanaatun kanat viihtyvät talvella lämpimässä kanalassa. Isäntä ei haluaisi enää päästää kanojaan ulos kesälläkään.” (Huoli kasvaa kanalassa, SK 16.2.06)

Esimerkiksi biokaasun hyötykäytön pioneeria koskevassa jutussa maanviljelijä Heikki Junttila seisoo tyttärenpoikansa kanssa kotitalonsa edustalla (jonka lämmittämiseksi on kuvatekstin mukaan jatkossa tarkoitus hyödyntää biokaasusta saatavaa lämpöä). Toteutuksesta herää kuitenkin kysymys, miksei viljelijää ole kuvattu esimerkiksi innovatiivisen keksintönsä äärellä tai lehmiensä keskellä siellä, missä itse energianlähde syntyy? Voi olla, että kuvaan on haluttu saada esiin käytännönläheisesti se, että lannalla voi lämmitä myös koko talo, mutta ehkä silloin olisi ollut merkityksellisempää viedä viljelijä tupansa sisään lämpöpatterin tai lieden äärelle, paikkaan, jossa biokaasusta saatua sähköä todella hyödynnetään. Pihamaalla seisominen jää tässä yhteydessä hieman irralliseksi.

Kuvan piilotarkoituksena saattaa toki olla biokaasun hyödyntämisen ympäristövaikutukset ja niiden merkitys tulevien sukupolvien elämään. Ympäristöteon merkityksen tullessa esiin kuitenkin vain lyhyesti jutun lopussa, kuva jää hieman irralliseksi siitäkin. Etenkin, kun itse kuvatekstissä aihetta ei ole linkitetty ympäristötekoihin mitenkään, vaan merkitys muodostuu vasta pidemmän katsomisajan ja omien tulkintojen teon jälkeen. Kuva on toisaalta hyvä esimerkki siitä, kuinka vasta jutun otsikko (Heusalan tilalta sähköä Vattenfallille) ja kuvateksti (Maatalousyhtymä HHP:n 80 lehmän tuottamasta lannasta saadaan puolet Heusalan tilan tarvitsemasta sähköstä, kertoo Heikki Junttila sylissänsä tyttärenpoika Arttu Ainasoja. Heusalan päärakennukseen ollaan tekemässä lämpökanaalia, sillä lämpöä riittää navetan ohella myös ta-

loon.) liittävät kuvan johonkin merkityssysteemiin. Itse kuva kun ei tässä tapauksessa paljasta jutun aiheesta vielä paljoakaan.

Taulukko 8, kuvissa esiintyvien viljelijöiden ja muiden henkilöiden tarkempi erittely.

aihe	SK	KP	HS	yhteensä
maanviljelijä				
- työnsä äärellä	8	2	2	12
- kuvassa muuten	6	6	3	15
ihminen				
- virkamies, yrityksen edustaja	3	7	2	12
- asiantuntija, tutkija	1	1	1	3
- elintarviketyöntekijä	4	1	-	5
- lehden kolumnikuva	2	-	2	4
- muu	3	2	1	6
yht.				57

Taulukoinnin perusteella (ks. taulukko 8) viljelijöitä kuvataan lähes yhtä usein työnsä äärellä kuin pelkästään haastateltavan ominaisuudessa tai kuvittamassa alaa koskevaa uutisointia muuten (esimerkiksi seisomassa maissipeltonsa keskellä viestittämällä olemuksellaan, että tässä tämä erikoinen maissisatoni nyt kasvaa). Muuten kuvituksessa tuntuu heijastuvan sama virkamies- ja asiantuntijakeskeinen lähestymistapa kuin teksteissäkin.

Tulos ei teksteihin suhteutettuna ole mitenkään yllättävä, sillä yleensäkin jutut pyritään kuvittamaan tekstissä keskeisessä asemassa olevalla toimijalla tai taholla. Maatalousuutisoinnin ollessa hyvin virkamiespainotteista on ymmärrettävää, että sama painottuneisuus toistuu myös kuvissa. Jos otsikkoon on nostettu Esa Härmälän lähtö MTK:n puheenjohtajapaikalta, on loogista, että kuvassakin istuu Härmälä (Esa Härmälä lähtee Brysseliin, KP 8.2.06) eikä viereen ole lätkäisty kuvaa lehmän naamasta tai teurashallin katosta roikkuvista sioista. Kuvan konnotaatiot suhteessa tekstiin olisivat tällöin toiset kuin mitkä jutun tekijän tarkoitukset olisivat todennäköisesti olleet.

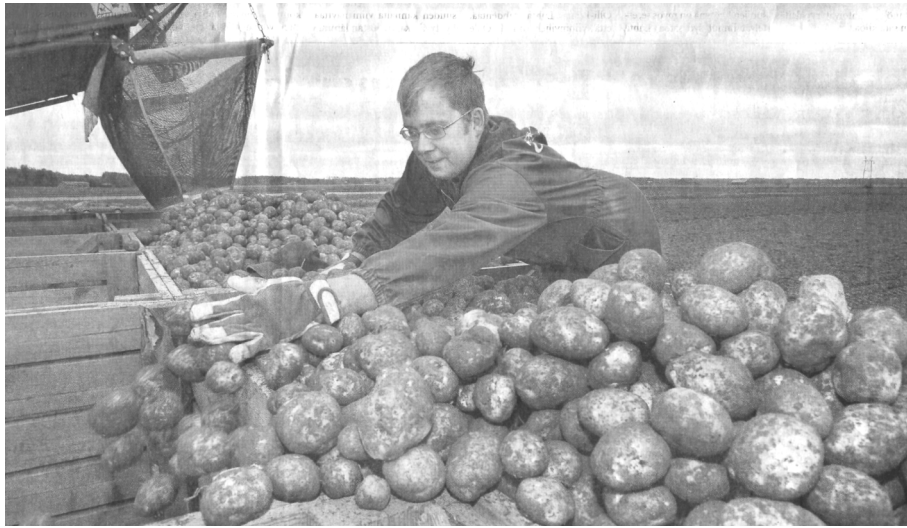
Huomionarvoista viljelijöiden kuvaamisessa on, että heidät tunnutaan kuvaavan usein perinteisinä, työnsä äärellä ahertavina viljelijöinä, kuvituksen toistellessa jo entuudestaan maataloudesta nousevaa mielikuvaa. Kuvassa viljelijä on usein nostamassa etualalle siemeniä, juurekkaita, perunoita tai ylipäänsä työnsä tuloksia, tai huikkaamassa kameramiehelle tervehdyksen suoraan traktorin kopista. Näin kuvat näyttäisivät vahvistavan myyttiä suoraan maan antimista elävästä viljelijäväestöstä.

Kuten aiemmin toin esille, myyteillä tarkoitetaan yhteisiksi kulttuurisiksi merkityksiksi muuttuneita historioita, jotka ovat saavuttaneet vakiintuneen aseman yhteiskunnassa. Näin myös maatalouden kohdalla, jossa talonpoikaisajan mielikuvat seuraavat viljelijöihin vielä tänäkin päivänä liitettäviä mielikuvia ja ajatuksia. Myyttien ajatellaankin olevan keskeisiä kulttuurin rakennusaineita ja ihmisten jaettua tietoisuutta. Tämän takia ne ovatkin kuvissa tehokkaita. (Barthes 1972, 117–119.)

Nykykuvien suhteesta aiempiin maatalouden yhteydessä otettaviin kuviin on tässä yhteydessä kuitenkin vaikea ottaa sen syvällisemmin kantaa, sillä aiheesta ei ole löytynyt aiempaa tutkimusta. Oma mielikuvanikin liittyy lähinnä siihen, missä muissa yhteyksissä (kuten historian oppikirjoissa) olen maataloutta koskevia kuvia nähnyt.

Hyvinä esimerkkeinä tällaisista perinteistä maanviljelijäkuvaa tuottavista kuvista toimivat omassa aineistossani kuva nakkilalaisesta maanviljelijästä Arto Bärlundista tärkkelysperunasatonsa äärellä, sekä kuva ulvilalaisesta maanviljelijästä ja tehtaan työmiehestä Jukka Pörstistä sokerijuurikkaidensa rinnalla (kuvat 7 ja 8).

Kuvien denotaatiot ovat ilmeisiä. Kaksi viljelijää seisoo työnsä tuottaman hedelmän äärellä, molemmat olosuhteisiin nähden hyvän sadon saaneina. Kuvien yhteydessä olevat tekstit tietävät kertoa, että kuivan kesän takia sadot ovat jääneet normaalia pienemmiksi, mutta se mitä on saatu, on laadultaan hyvää.

Kuva 7 "Maanviljelijä Arto Bärlund Nakkilasta ihastelee tärkkelysperunoidensa puhtautta ja hyvää laatua. Sato tosin olisi saanut olla runsaampi." (Tärkkelysperunan sato jää viidenneksen tavoitteestaan, SK 16.9.06)

Kuva 8 "Maanviljelijä ja tehtaan työmies Jukka Pörsti nosti ensimmäisiä juurikkaita Ulvilan Sunnienmessä. Satoa kertyi mukavasti" (Kuparitehtaan allasmies aloitti juurikkaan nostot, SK 28.9.06)

Kuviin liittyy niiden ilmimerkityksen lisäksi myös konnotaatioita. Molemmissa kuvissa miehiin yhdistyy ajatus työteliäistä maanviljelijöistä, joille on kertynyt satoa mitä esitellä. Etenkin Pörsti poseeraa satonsa äärellä lähes mahtipontisesti, Bärlundin keskittyessä enemmän perunoihinsa. Kuvat tuntuvat vahvistavan myyttiä työnsä eteen kaikkensa antavista viljelijöistä, jotka ahertavat jo fyysisestikin suurten töidensä äärellä ja nostavat konkreettisesti palkkansa maan mullasta.

Kuvissa tuntuu vahvistuvan vanha kuva suomalaisesta maaseudusta ja viljelijöistä; jyväjemmari perinteistä peltomaisemaa vasten, puisia perunalaareja täyttäen. Ainoa, mikä Pörstin kuvassa kertoo otoksen olevan tältä vuosikymmeneltä, on taustalla seisova, uutuuttaan hohtava New Hollandin traktori – muuten kuva voisi helposti olla muutamaa vuosikymmentä vanhempi.

Hyvin perinteiseltä vaikuttaa myös Helsingin Sanomien toukotöiden alkamista käsittelevän jutun kuvitus (kuva 3, s. 92). Siinä viljelijä Esko Peltola nostaa kylvölannoitimestaan esille peitattuja vehnänsiemeniä ja kertoo jutussa, kuinka hän on juuri aloittanut kylvöt ja saanut päätökseen lannoitukset. Tekstianalyysinkin kohdalla tarkemmassa syynissä ollut juttu kertoo hyvin perustasolla siitä, kuinka ”toukutyöt eivät kuitenkaan ala peltotöistä, vaan koneiden, lannoitteiden ja siementen pitää olla valmiina jo etukäteen”. Maanviljelijä ei jutussa peittele myönteistä asennettaan alaa kohtaan, koska ”työstä saa eloa itseinkin”, mutta kirjoittajan mukaan ”iloisten toukotöiden keskellä maatalous kohtaa myös ikäviä haasteita, kun yhä useampi viljelijä lopettaa ja siirtyy toiselle alalle”. Taivasta korostavan ja viljelijää hieman alaviistosta tarkastelevan kuvakulman takia kuvaan tuntuu liittyvän tietty, lähes uskonnollinen metafora viljelijästä maan leivän tuottaja. Siemenestä sinä olet tullut ja siemeneksi sinä olet jälleen tuleva.

Toisaalta, jutun hyvin perustasolla liikkuva tekstisisältö tuo myös kuvaan yksinkertaisen tunnelman: tässä nämä siemenet nyt ovat ja tuolla takana pelto, jonne ne kylvetään. Viljelijä nähdään peltoperinteiden vaalijana, mikä ei – ainakaan tekstin perusteella – nyt niin kummoisen monimutkaista ole. Maatalous kuvastuu jutusta ja kuvasta yksinkertaisena, simppeleinä ja suoraviivaisena toimintana. Kuvasta voisi miettiä, miten sen merkitys olisi muuttunut, jos viljelijä olisi kuvattu ehkä jo hyvinkin teknisen traktorinsa kopissa tai kertonut kuvatekstissä, miten hän hyödyntää uutta

teknologiaa peltoviljelyksessään. Maataloudesta esiin nouseva kuva olisi siinä tapauksessa ollut todennäköisesti huomattavasti modernimpi.

Lehtikohtaisesti kuvissa esiintyvistä henkilöistä ei paljastu mitään suuria eroavaisuuksia. Satakunnan Kansassa viljelijä tosin nähdään selvästi useammin työnsä äärelä kuin muissa lehdissä, ja Keskipohjanmaa on ainakin tässä tutkimusotannassa kiinnostunut kuvaamaan paljon virkamiehiä tai yritysten edustajia. Muuten lehtien käyttämä kuvitus maatalouskirjoitusten yhteydessä näyttää melko yhtenäiseltä.

Maataloudesta muodostuva kokonaiskuva kuvituksen osalta näyttää siis olevan melko maanviljelijäpainotteista, virkamiesten ja asiantuntijoiden tullessa hyvällä kakkosijalla. Tosin suhteutettaessa lukuja siihen, kuinka paljon itse teksteissä lainataan virkamiehiä ja asiantuntijoita (25 prosenttia toimijoista) ja paljonko kuvissa esiintyy kuitenkin maanviljelijöitä (47 prosenttia laadullisen analyysin kuvista) herää kysymys, käytetäänkö viljelijöitä juttujen kuvituksessa kuitenkin enemmän vain näennäisinä ääneenpääsijöinä ja kuvittamassa maataloutta koskevaa juttua jutun alun taupesimerkin kautta kuin varsinaisena lähteenä? Vaikka kuvallisesti viljelijät näyttäisivät pääsevän lehtien sivuilla hyvin esille, tarkempi tekstianalyysi kuitenkin osoittaa, että he hyvin harvoin pääsevät itse kuljettamaan koko juttua, pääpuheenvuoron ollessa tekstissä jollain muulla kuin itse ammatinharjoittajilla. Tästä vielä lisää seuraavassa, valtaa tarkemmin käsittelevässä luvussa.

Kuva 9. Yläneläinen luomukanalan pitäjä Minna Oksanen otti keskiviikkona kanan syliinsä. (HS 16.2.06).

7 MAATALOUESTA MUODOSTUVA KUVA NYKYISESSÄ YHTEISKUNNASSAMME

Tässä luvussa rakennan yhtenäisempää kuvaa siitä, millaisessa valossa maatalous tämän päivän sanomalehtien kirjoituksissa tutkimusotokseni perusteella näyttäytyy. Keillä maatalousjutuissa ääneen päässeillä tahoilla on loppujen lopuksi valtaa, ja mitä merkitystä asialla voi olla? Lopuksi pohdin myös, mitä uutisoinnissa voitaisiin mahdollisesti tehdä toisin.

7.1 Maataloudesta lehtien kautta välittyvä kuva ja alaa todellisuudessa määrittävät toimijat

Kokonaisuutta tarkasteltaessa maataloudesta uutisoidaan ennakko-oletuksiini nähden yllättävän paljon. Maakuntalehdissä Keskipohjanmaassa ja Satakunnan Kansassa juttuja riittää keskimäärin 1,8 lehteä kohti, Helsingin Sanomienkin yltäessä 1,3 juttuun. Aihe on siis lehtien sivuilla läsnä, joskaan ei kovin näkyvästi.

Kaikissa tutkimuksessa mukana olleissa lehdissä pienet, yhdestä kahteen palstan jutut, muodostavat enemmän tai vähemmän puolet koko aineistosta (Satakunnan Kansassa 60 %, Helsingin Sanomissa 53 % ja Keskipohjanmaassa 50 % aineistosta). Erot maatalouden saamassa palstatilassa ja näkyvyydessä tulevat enemmän esille siinä, paljonko lehteen mahtuu suurempia juttuja. Luokiteltaessa suuremmiksi jutuiksi kaikki 4–8 palstan jutut Satakunnan Kansassa niitä löytyi vähiten (siinä suurempia juttuja oli 32 prosenttia aineistosta), Helsingin Sanomien (34 prosenttia) ja Keskipohjanmaan (46 prosenttia) julkaistessa laajempia juttuja enemmän. Toki pelkkä palstakokojen mukaan tehty vertailu ei suoranaisesti anna kuvaa maatalouden saamasta tilasta lehdestä, sillä tulos täytyy suhteuttaa myös lehden kokoon (sen sivumäärään ja muihin juttuihin), mutta antaa kuitenkin jotain osviittaa juttujen saamasta näkyvyydestä lehtien sivuilla (määräämällä esimerkiksi myös otsikkojen pistekoon).

Luotettavampaa olisikin ollut mitata juttujen saamaa palstatilaa suhteessa kunkin lehden sisältöön (ks. Hujanen 2000, 80–85) eikä vain vertailla palstamääriä keske-

nään, mutta tapa olisi tuntunut liian työläältä pro gradu -työtä varten. Niinpä olen tyytynyt arvioimaan maatalouskirjoittelun näkyvyyttä jaetun palstatilan mukaan eri lehdissä ja suhteessa lehtien sivumääriin – juttujen yhteydessä julkaistuja kuvia unohtamatta.

Kokonaisuudessaan maatalouskirjoittelu näyttää olevan vähäisintä Helsingin Sanomissa. Siinä juttuja julkaistiin vähiten ja ne hukkuvat suhteessa suurempaan lehteen helpommin. Yhdestä neljään palstan pikkujuttuja oli Helsingin Sanomissa myös eniten, 80 prosenttia. Näkyvintä uutisointi oli puolestaan Keskipohjanmaassa, sillä siinä juttuja julkaistiin eniten (160 kappaletta) ja aihe sai myös eniten palstatilaa. Vaikka vinkkejä ja kuvia julkaistiin Keskipohjanmaassa hieman Satakunnan Kansaa vähemmän, kokonaisuudessaan uutisointi näyttäisi silti olevan vahvinta Keskipohjanmaassa. Maatalous ei siis valtakunnantasolla näytä saavan samanlaista huomiota kuin tuotantoa lähempänä olevissa maakuntalehdissä, mikä lienee ymmärrettävää.

Kuvia julkaistiin lehdissä keskimäärin joka kolmannen jutun yhteydessä. Helsingin Sanomiin mahtui eniten yhden palstan pikkukuvia, maakuntalehtien julkaistessa tassisemmin erikokoisia kuvia. Yleisimpiä niistä olivat kahdesta viiteen palstan kuvat. Kuvat tuovat osaltaan aihetta lähemmäs lukijoita.

Kuvissa esiintyy useimmiten joku henkilö: maanviljelijä tai esimerkiksi virkamies tai joku asiantuntija. Viljelijöitä kuvataan niin työnsä äärellä ahertavina maajusseina kuin tavallisen haastateltavan ominaisuudessa seisomassa esimerkiksi kotitalonsa edustalla. Etenkin työnteossa olevien viljelijöiden kuvaaminen luo kuviin tiettyä nostalgista tunnelmaa, kuvien esitellessä työn raskaan raatajia kirjaimellisesti leipänsä äärellä. Ainoastaan Helsingin Sanomat hyödyntää kuvissaan eläimiä – kohdetta, joka hieman yllättäen puuttuu maakuntalehdistä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kokonaan.

Teemojen perusteella alasta näyttää nousevan esille usein onnettomuuksiin, kasvinviljelyyn tai talouteen liittyvät aiheet. Myös siipikarjasta uutisoitiin tutkimusajankohdana suhteellisen paljon. Suosituimmat aiheet kertovat paitsi uutiskriteereistä (onnettomuuden myyvät), heijastelevat samalla myös maatalouden nykytilaa. Tilamäärän ja maatalouteen linkittyvän väestönjoukon pienennyttyä yksittäisiä tiloja tai niiden ke-

hityssuuntia koskevat asiat eivät ole enää niin suuria uutisia, vaan huomio tuntuu kiinnittyvän laajempiin, yhteiskunnallisesti merkittäviin asioihin, kuten kasvinviljelyyn (esimerkiksi bioenergian tuotantoon liittyen) ja alan kannattavuuteen maailmanmarkkinoita vasten (aiheina esimerkiksi sokerikiintiöiden ja -tehtaiden lakkautus tai maataloustukineuvottelut). Siipikarjauutisoinnissa oli nähtävissä selvä yhteys tutkimusajankohtana pinnalla olleeseen globaaliin uhkaan lintuinfluenssasta, ja siipikarjan varotoimenpiteitä käsittelevien juttujen vanavedessä pinnalle pääsi nousemaan myös muuta siipikarjatuotantoon liittyviä aiheita (muun muassa kanankasvattajien vaatimukset kananmunien hinnan noususta).

Yksi tutkimustulos on, että etenkin maakuntalehdissä oman alueen maatalousrakenne näyttää selvästi heijastuvan myös uutisointiin. Suhteessa Keskipohjanmaan Satakunnan Kansassa korostuvat kasvinviljely ja siipikarjatalous, Keskipohjanmaan kirjoittaessa enemmän metsä-, nauta- tai turkistalouteen liittyvistä aiheista (ks. taulukko 4, yleisimmät teemat, s. 54). Helsingin Sanomissa teemoissa hallitsevat onnettomuudet ja kasvinviljely.

Huomattavaa on, että Keskipohjanmaassa yleisin teema jutuissa on talous (aihe läsnä 36 jutussa). Helsingin Sanomissa talusteemat tulevat sijalla kuusi, Satakunnan Kansassa sijalla seitsemän. Osastojakoa katsottaessa maatalousjuttuja julkaistaan Helsingin Sanomissa kotimaan jälkeen kuitenkin toiseksi eniten taloussivuilla, vaikka ne eivät teemoiltaan olisi sinne puhtaasti kuuluneetkaan. Tämän perusteella näyttäisi siis siltä, että sekä Keskipohjanmaassa että Helsingin Sanomissa alaa tarkastellaan tänä päivänä usein talouden näkökulmasta käsin. Satakunnan Kansassa talous ei niin teemana kuin osastonakaan nouse maatalousaiheissa mitenkään vahvalle sijalle.

Maataloutta näytetäänkin käsiteltävän enenevissä määrin elinkeinona tai yritystoimintana muiden joukossa. Sillä ei ole omaa, puhtaasti maataloudellista erityisensä, mikä tosin on tämän päivän taloudellista tuottavuutta vasten tarkasteltuna ymmärrettävääkin.

Lehdistä ainoastaan Keskipohjanmaalla voisi alalla katsoa olevan oma erityisase-
mansa, lehden panostaessa tietoisesti alan uutisointiin¹⁹. Tosin Helsingin Sanomien
uutistoimituksen toimituspäällikkö Kimmo Pietinen huomauttaa, että toisaalta jos
toimituksessa on aiheeseen erikoistunut toimittaja, on sekin jo jonkinlainen erityis-
ase. Pietinen jatkaa, että ”maataloudellahan on mediassa taloudellista merkitys-
tään suurempi erityisasema siitä johtuen, että se kytkeytyy myös politiikkaan. Maata-
loutta harjoitetaan tukien voimalla ja tukipäätökset ovat aina poliittisia”

Syvennemmälle aineistoon menevässä diskursiivisessa tarkastelussa *yleisimmäksi merki-
tyskeh्यeksi nousee innovatiivisuuden, optimismin ja yritteliäisyyden diskurssi*. Tä-
mä kertoo siitä, että etenkin maakuntalehdissä alasta halutaan nostaa reilusti esiin
positiivisia ja onnistumisista kertovia asioita, vaikeuksienkin keskellä. Optimistisen
uutisoinnin ajatellaan ehkä vahvistavan uskoa alaan yhteisön sisällä.

Lehtikohtaisia eroja tarkasteltaessa myös valtakunnan tasolla alasta yritetään kirjoit-
taa positiiviseen ja optimistiseen sävyyn, nostamalla esiin esimerkiksi mahdollisten
biopolttoaineiden kehittelyn ja käytön vaikutuksia maatalouteen ja maaseutuun
yleensä. Silti *negatiivinen kuva maataloudesta nousee valtakunnan tasolla hallitse-
vammaksi*. Yhtä usein kuin innovatiivisena, ala nähdään myös erilaisia uhkia kohtaa-
vana (kuten lintuinfluenssa, tiettyjen maataloustukien mahdollinen loppuminen), eri
osapuolten kiistakenttänä tai epäonnen ja kamppailun diskurssissa. Tosin valtakun-
nantasolla uutisoidaan eniten myös romantiikan ja nostalgian diskurssissa – maaseu-
dusta vieraantuneiden kaupunkilaisten mielenkiinnon herättämiseksikö?

Faircloughin (2002, 26) mukaan representaatioita ja niiden epäsuorasti välittämää
ideologiaa tutkittaessa voidaan kysyä, kuka on tällaisten representaatioiden takana ja
mistä ne tulevat. Ja edelleen, mikä tällaisia valintoja motivoi ja mitä valinnoista seu-
raa, eli kuinka ne vaikuttavat asianomaisten pyrkimyksiin.

Kuten lähdekäytännöistä tulee ilmi, maataloudesta muodostuvat representaatiot
muodostuvat pitkälti virkamiesten (muodostavat kolmanneksen henkilölähteistä) ja
yritysten tai yhtiön edustajien suusta (17 prosenttia henkilölähteistä). Representaati-

---

¹⁹ Viitaten Simo Kattilakosken sähköpostihaastatteluun 7.12.07.

oiden tavoitteeksi voisi näin ajatella tietyn kehityssuunnan tukemisen: unohdetaan jo ne lehmät ja possut, Suomen on paljon järkevämpi keskittyä nyt biopolttoaineiden tuotantoon. Se on taloudellisestikin kannattavampaa (ja sitä paitsi kansainvälisesti sovitut tuotantokiintiöt rajoittavat jo muuta maataloustuotantoa).

Tällaisten representaatioiden esiin nosto voi vaikuttaa jo paitsi kansallisiin myös kansainvälisiin maataloustukiin ja avustuksiin, ja edelleen niistä käytäviin neuvotteluihin. Pitkällä tähtäimellä representaatiot voivat vaikuttaa myös maatalouden rakenteeseen. Jos yleinen ilmapiiri tukee viljelijöiden siirtymistä perinteisestä leipäviljasta energiakasvien tuotantoon (kun niistä nyt maksettaisiinkin enemmän), voi pelloilla pian notkua suvitulessa kaurantähkien sijaan ruokohelven korret. Mitä tämä tietää kotimaisen elintarviketuotannon kannalta, on asia sinänsä.

Aiemmat maatalouden muutokset ja kansainväliset neuvottelut sekä globaalit markkinat ja maatalouden kehitys ovat jo vaikuttaneet siihen, että viljan, sokerin ja myös eläintuotantoa olisi kannattavampaa ”siirtää” maan rajojen ulkopuolelle, ulkomaisten tuottajien käsiin, missä niiden tuottaminen olisi halvempaa.

Fairclough (2002, 73) sanoo tiedotusvälineiden tekstien olevan yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten herkkiä mittareita, ja tekstit tulisi nähdä arvokkaaksi materiaaliksi, kun näitä muutoksia tutkitaan. Lehtitekstien tutkiminen voi paljastaa jo ilmassa leijuvia muutoksen tuulia, ennen kuin niistä tulee todellisuutta. Niin ehkä myös tässä.

Toimijoihin palatakseni, myös maanviljelijät näyttävät pääsevän jutuissa hyvin ääneen (edustaen 13 prosenttia henkilölähteistä). Tähän on syytä kuitenkin pureutua seuraavassa syvällisemmin.

7.2 Toimijoiden keskinäiset valtasuhteet – kenellä on loppujen lopuksi valtaa?

Kuten jo luvussa viisi diskurssien vuorovaikutuskontekstista ja toimijoiden keskinäisistä valtasuhteista kirjoittaessani lyhyesti mainitsin, pelkkä aineistossa muodostuvien diskurssien tai niissä ääneen päässeiden tahojen tarkastelu ei ole mielekästä, jollei eri toimijoita aseteta myös suhteessa toisiinsa. Omassa tutkimuksessanikin mielenkiintoisimmat tulokset alkavat nousta esille vasta, kun jutuissa lähdetään kiinnittämään huomiota eri toimijoiden välisiin valtasuhteisiin.

Faircloughin (2002, 58) mukaan joukkoviestimissä pääsevät useimmiten ääneen ne, joilla on jo ennestään taloudellista, poliittista tai kulttuurista valtaa. Kuten edellä on tullut ilmi, tämä näkyy selvästi myös omassa aineistossani. Tosin, kuten aiemmin jo mainitsin ja kuten Faircloughkin toteaa (emt.), nykyään tietty raja julkisuuteen pääsyyn on höltymässä. Uutisoinnissa on virkamieslähteiden lisäksi alettu suosia myös tavallisten kansalaisten ja asianomaisten mielipiteitä, ja juttujen yleisen kiinnostavuuden vuoksi alan yleinen trendi on nostaa juttujen alkuihin myös mahdollisimman paljon tavallisia ihmisiä ja heidän kokemuksiaan. Näin myös jutun kuvitukseen on mahdollista nostaa joku tavallinen henkilölähde tai heidän kokemuspääpiiriinsä liittyvä kuva.

Omassa tutkimuksessani tavallisten kansalaisten esiin nosto näkyy maanviljelijöiden suhteellisen runsaalla esiin pääsyllä. Kuitenkin, kuten Scannel (Fairclough 2002, 58) on huomauttanut, siinä missä julkisuuden henkilöt (jotka tässä tapauksessa voisi mielestäni yhdistää myös virkamiehiin) pääsevät lähteeksi puhumaan omista mielipiteistään, yksityishenkilöitä kuullaan vain heidän omien kokemustensa tähden. Scannelin tavoin (Fairclough 2002, 69) olen tullut täysin samaan loppupäätelmään, että juttujen tavalliset ihmiset ovat lähinnä esimerkki siitä, kuinka uutiseen tai asiaan reagoidaan, mutta eivät esiinny uutisen varsinaisina lähteinä. Vaikka tavalliselta kansalta (ja tässä tapauksessa maanviljelijöiltä) siis kysyttäisiinkin asiayhteydessä heidän omista kokemuksistaan, he hyvin harvoin pääsevät esittämään asiasta varsinaisia mielipiteitään tai toimimaan alansa asiantuntijoina. Tässä puheenvuoron vievät taas virkamiehet, järjestöt ja alan nimetyt asiantuntijat.

Esimerkiksi Helsingin Sanomien tuotantoeläinten hyvinvointia koskevassa jutussa (Lihan lyhyt elämä, HS 10.5.06) artikkeli kyllä aloitetaan mäntsäläläisen siankasvattajan Markku Laineen kommentilla siitä, miten kippurainen saparo on sian hyvinvoinnin mittari. Välittömästi ensimmäisen kappaleen jälkeen sikafarmari saa kuitenkin jäädä sivuun ja jutun kaikki muut puheenvuorot jaetaan Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöylitarkastajalle, Helsingin yliopiston tutkijalle, Atria Naudan projektieläinlääkärille, toiselle Helsingin yliopiston tutkijalle, ProAgrian lammastilaneuvojalle ja Järvi-Suomen Portin teurastamon ohjauspäällikölle. Heiltä kysytään kommentteja eläinten hyvinvoinnista, kuljetuksista ja teurastuksista puolin ja toisin, mutta ihmeteltäväksi jää, miksei samoja kysymyksiä ole esitetty siankasvattajalle itselleen? Mitä mieltä hän on eläinten oloista, miten eläinkuljetukset on hänen mielestään järjestetty tai millaisiin tilanteisiin ja tapauksiin hän on omiin eläimiinsä liittyvissä teuraskuljetuksissa törmännyt? Mitä hän ajattelee lihan eettisestä kasvattamisesta? Näitä kysymyksiä ei siankasvattajan osalta lukijalle avata.

Sama toistuu tykkylumituhoja koskevassa jutussa (Pohjoisen tykkylumituhot pahimmat miesmuistiin, HS 18.5.06). Itse metsänomistaja mainitaan vain jutun alussa onnettomuuden kohdanneena asianomaisena, minkä jälkeen puheenvuoron vievät muut asiantuntijat.

Ymmärrettävää esimerkeissä on, että alan asiantuntijat pystyvät kommentoimaan asioita laajemmalla kuin vain yhden viljelijän yksittäisiin kokemuksiin perustuvalla tasolla, mutta silti etenkin eläinten hyvinvointia koskevan jutun yhteydessä itse siankasvattajankin mielipiteillä olisi mielestäni ollut lisäarvoa.

Epäsuhteisissa lähdekäytännöissä ei ole kyse vain valtakunnantason uutisoinnista, vaan sama ilmiö on huomattavissa maakuntalehdissäkin. Esimerkiksi Keskipohjanmaan jutussa Kevytmuokkaus kiinnostaa kylväjää (KP 10.5.06) puheenvuorot on jutussa annettu vain ProAgrian kasvilviljelyneuvonnan vastaavalle, ProAgria Keski-Pohjanmaan luomuneuvojalle, minkä lisäksi kommenttia on haettu myös suorakylvökoneita myyvän yrityksen edustajalta. Viljelijä esiintyy jutussa ainoastaan kuvassa ja kuvatekstissä, samoin kuin aiheeseen viittaavassa etusivun pääkuvassa ja siihen liittyvässä vinkissä. Tässäkin tapauksessa mielipidettä uudesta kylvömenetelmästä olisi toivonut kuulevansa myös työn tekijältä itseltään, mitä suorakylvö entisen kol-

mivaiheisen kylvön sijaan itse ammatinharjoittajalle merkitsee. Tätä jutusta ei kuitenkaan saanut lukea.

Kuva 10 Keskipohjanmaan (10.5.06) pellon kevytluokasta koskevassa jutussa ei näkynyt viljelijää muuten kuin kuvissa. Premin pääkuvassa nähtiin vanhan ajan kylvömallia otsikolla ”Kevätkylvölle virallinen siunaus”. Sisäsivun otsikko tiesi kertoa, että ”Kevytluokka kiinnostaa kylväjää” – vaikkei jutussa yhtään kylväjää tai viljelijää kuultukaan.

Faircloughin (2002, 144–147) mukaan tällainen lähteiden nominalisointi (maanviljelijä esiintyminen enemmän kohteena kuin tekijänä) aiheuttaa osallistujan tietyn häviämisen: tekstistä alkaa tulla kovin abstraktia ja se alkaa etäännyä konkreettisista tapahtumista ja tilanteista, kun vahva tekijä otetaan siitä pois. Vaikka Fairclough viittaakin tässä enemmän toimijoiden passivoimiseen ja totaaliseen sivuun jättöön kuin siihen, että heitä kuultaisiin jutussa vain lyhykäisesti, pätee ajatus mielestäni molempiin tapauksiin. Ehkä juuri se, että maanviljelijät eivät pääse ponnekaasti esittämään tiedotusvälineissä näkökantojaan ja mielipiteitään, tekee uutisoinnista etäistä ja vähentää samaistumisen mahdollisuuksia viljelijöihin.

Tapauksissa, joissa viljelijää kuullaan jutussa enemmän, heidät on erotettu pääjutusta (jossa puheenvuoro on taas alan asiantuntijoilla) omaksi kainalokseen. Esimerkiksi Helsingin Sanomien biopolttoaineden tehdashankkeita koskevassa jutussa (Biopolttoaineet innostivat tehdashankkeisiin, HS 4.9.06) viljelijöiden kokemukset on erotettu kokonaan omaksi kokonaisuudekseen (Asikkalan viljelijät ryhtyvät tuottamaan rypsidieseliä, HS 4.9.06). Samoin Helsingin Sanomien maajussien morsmaikun ha-

kua käsittelevässä jutussa (Isännille etsitään taas emäntiä, HS 12.2.06) jossa pääjuttu käsittelee alkavaa parin etsintää televisio-ohjelmien kautta yleensä, ja kainalossa yksi onnekas emäntä kertoo omista kokemuksistaan oman maajussin löytymisestä ja kaupunkilasityöstä tilan emännäksi ryhtymisestä (Kaupunkilaistytöstä tuli maatalon emäntä, HS 12.2.06).

Näissä tapauksissa viljelijän kokemusten erottaminen omaksi kokonaisuudekseen on tosin perustellumpi ratkaisu juttukokonaisuuden kannalta ja lienee useimmissa lehdistissä normaali käytäntö. Se ei erottele viljelijöitä asiantuntijoista yhtä vahvasti kuin jutut, joissa viljelijät ja asiantuntijat esiintyvät samassa paketissa mutta epäsuhtaisissa ääneen pääsijöiden rooleissa, jättäen viljelijät siinä silti omaan loossiinsa. Viljelijöiden kokemuksia kuullaan kuitenkin jo enemmän, joskin tällaisia juttukokonaisuuksia mahtuu aineistoon vain muutamia.

Vahvimmin viljelijät pääsevät esiin selvästi jotain omaa erikoisalaansa koskevissa jutuissa. Esimerkiksi vuokravuohi-bisneksen keksinyt vuohitilan emäntä Marjo Lindh pääsee pikkukili Pilven kokemusten rinnalla jutussa yksin ääneen kertomaan vuokravuohi-ideastaan (Vuokravuohi leikkaa nurmikon 20 euron kuukausimaksulla, HS 25.5.06) kuten myös Heusalan tilan innovatiivinen isäntä kertoessaan tilansa uusista sänköntuotantoratkaisuista (Heusalan tilalta sähköä Vattenfallille, KP 13.9.06). Sokerijuurikkaan viljelijä pääsee erikoisemman ammattiyhdistelmänsä takia kertomaan itsenäisesti omasta työstään ja satotuloksistaan (Kuparitehtaan allasmies aloitti juurikkaan nostot, SK 28.9.06), ja maanviljelijä Juha Knuuti tilansa uusista investoinneista ja heidän pihatostaan, joka on Keski-Pohjanmaan ensimmäinen kanadalaisen mallin mukaan rakennettu (Kanadasta mallia navettaan, KP 17.5.06).

Maakunta- ja valtakunnanlehtitasot eroavat mielenkiintoisesti toisistaan viljelijöiden ääneen päästämässä. Tapauksissa, joissa maakuntalehti päätyy antamaan asiasta koko puheenvuoron viljelijälle ja nimenomaan viljelijälle oman alansa asiantuntijana, Helsingin Sanomat lähtee hakemaan aina kommenttia vielä joltain ulkopuoliselta taholta. Esimerkiksi sekä Keskipohjanmaan että Helsingin Sanomien kertoessa Markku Sandbackan Pohjanmaalla kasvavasta erikoisesta maissisadosta, Keskipohjanmaa antaa koko jutun puheenvuoron Sandbackalle Helsingin Sanomien kysyessä kommenttia myös Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen erikoistutkijalta

Oiva Niemeläiseltä (Sandbackan tilalla kypsyy erikoinen maissisato - menestyy pohjoisissakin oloissa, KP 13.9.06; Maissi kasvaa entistä pohjoisempana, HS 23.9.06). Maakuntalehti näyttäisi siis helpommin antavan asiantuntijaroolin itse viljelijälle.

Erilaiset käsittelytavat tulevat esiin myös siinä, että jos maakuntalehdissä viljelijää kuullaan ensisijaisena lähteenä, asiantuntijoiden lisäkommentit sijoitetaan yleensä viljelijän sanomisien perään tai kokonaan omaan kainalojuttuunsa. Helsingin Sanomissa asia on järjestään päinvastoin: asiantuntijat ensin, ja mahdolliset viljelijät heidän peräänsä – tai omaan kainaloonsa erotettuna.

Kuten Kuismakin (1990, 66) kirjoittaa, tällaisissa tapauksissa periferian (tässä tapauksessa maanviljelijöiden) mielipidettä käytetään vain täydentämässä enemmistön (tässä tapauksessa enemmistöä tai virallista kantaa edustavat virkamiehet ja asiantuntijat) mielipidettä. Näin keskuksen, eli tässä asiantuntijoiden, mielipide muuttuu hallitsevaksi, sillä ne pääsevät vahvemmin hallitsemaan yleistä tietoisuutta (emt.). Ei siis ihme, etteivät maanviljelijät koe tullessa uutisoinnissa kuulluksi, jos heidät mielletään periferiassa, kaukana valtaapitävistä oleviksi, eikä heidän mielipidettään lähdetä jutuissa hakemaan.

Osaltaan kyse saattaa olla lehtien eri uutis- ja lähdekäytännöistä, osaltaan myös maanviljelijöiden ammattitaidon arvostamisesta. Jälkimmäinen näyttää liittyvän valtakunnan tasolla siihen, että jos viljelijöiltä lähdetään kysymään puhtaasti heidän omista ajatuksistaan, asiayhteys on yleensä hyvin yksinkertainen.

Esimerkiksi toukotöiden alkamisesta kertova juttu (Toukotyöt alkoivat ajallaan, HS 10.5.06) kertoo hyvin perustasolla peltotöiden alkamisesta. Viljelijät kommentoivat muun muassa vain sitä, ettei työhön käytettävä aika ole peltomäärän kaksinkertaistuttua viimeisen 25 vuoden aikana lisääntynyt koska "koneet ovat nykyään niin tehokkaita" ja että kylväminen on "pölyistä hommaa". Tässä tapauksessa viljelijät pääsevät yksin ääneen jutussa, joka on tehty lehteen lyhyenä kotimaan juttuna ehkä vain muodon vuoksi ja perinteen velvoittamana (tästä nyt on vain joka vuosi pakko kertoa lyhyesti), eikä heiltä kysytä siinä mitään merkittävää tai tärkeää. Viljelijät näyttäisivätkin pääsevän ääneen vain peruskauraa olevissa jutuissa, eivätkä merkittävässä asiayhteyksissä kuten maatalouspolitiikkaa tai maataloustukia koskevissa uutisissa.

Havaintoni tukevat Hyytisen (2005, 48–72) haastattelututkimuksessaan saamia tuloksia siitä, etteivät viljelijät koe heidän ammattitaitoaan arvostettavan riittävästi. Heidän ei anneta enää luottaa omaan osaamisensa ja aivan kuten lehtijutuissa, viljelijöitäkin neuvotaan nykyään hakemaan apua aina "suuremmilta ja oppineemmilta". Viljelijät kokevat tämän raskaaksi, sillä perinteisesti maanviljelijän ammatti-identiteetti on perustunut juuri omaan, itsenäisen osaamisen luottamiseen.

Faircloughin (2002, 76) mukaan kielenkäyttö ja siten myös jokainen teksti, rakentaa yhtäaikaaisesti sekä sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita että tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Jos siis sama ammattialan väheksyminen kuin mikä viljelijöiden kokemassa arjessa on läsnä, näkyy myös lehtien lähdekäytännöissä, ei ihme, että viljelijöiden kokemus jatkuvasta oman työn tärkeyden vakuuttelusta ulkopuolisille tuntuu heistä raskaalta (Hyytinen 2005, 48–72).

Fairclough (2002, 76) tosin muistuttaa, että siinä missä kielenkäyttö pitää yllä sosiaalisia identiteettejä ja tieto- ja uskomusjärjestelmiä, se voi uudella kielenkäytöllä muuntaa niitä myös luovasti toisenlaisiksi. Se, kumpi näistä kielenkäytön muodoista, ylläpitävä vai uudistava, toteutuu, riippuu yhteiskunnallisista olosuhteista ja kuinka kieli niissä toimii.

Peruspulmana tuntuu olevan lähteiden valtaresurssien epätasainen jakautuminen, kuten Luostarinenkin (1994, 60) on asian ilmaissut. Vaikka jollekin yksityisajattelijalle tai muulle vähäisten valtaresurssien varustetun ryhmän edustajalle annettaisiinkin jossain jutussa suhteessa enemmän näkyvyyttä kuin valtakoneistojen (kuten talouden tai politiikan) edustajille, on kyse kuitenkin aina satunnaisesta tapauksesta (emt.).

Luostarisen (1994, 34–35) mukaan journalismin lähdekäytännöissä käytetään tiettyjä korjauskertoimia, joiden avulla on tarkoitus antaa omaa etua tavoittelemattomien tai muuten pienemmille toimijoille yhtäläinen ääneenpääsy lehtien sivuilla suhteessa vahvoihin virkamiehiin. Tämä jää maatalousuutisoinnin kohdalla mielestäni näennäiseksi. Vaikka viljelijät lehden sivuille määrällisesti usein ääneen pääsevätkin, on tuo ääneenpääsy laadullisesti tarkasteltuna kuitenkin vähäistä. Viljelijät eivät myöskään näytä itse pääsevän vaikuttamaan käsiteltäviin teemoihin tai edistämään intressejään

journalistisen julkisuuden avulla (emt.). Etenkin valtakunnantasolla maanviljelijöiden rooli maatalousuutisoinnissa tuntuu jäävän vähäiseksi.

Tutkimuksen tulokset heijastelevat kokonaisuudessaan sitä, että maatalous elää Suomessa 1990-luvun alkupuolella alkunsa saaneen murroskauden loppuhiipumisen vaihetta. Vaikka tuotanto onkin onnistuttu pitämään suunnilleen takavuotia vastaavalla tasolla, aiheuttaa tilamäärän pieneneminen ja maatalouteen sitoutuvien ihmisten väheneminen sen, että myös lehdet ovat ehkä alkaneet arvottaa maatalouden tärkeysjärjestyksessä alempaan kastiin kuin ennen. Maatalous ei kosketa enää niin suurta osaa väestöstä tai ole jäljelle jääneilläkin tiloilla yleensä enää se ainoa tulonlähde, vaan maatalouden harjoittaminen alkaa niveltä enenevässä määrin talous- tai yritystoimintaa käsitteleviin teemoihin tai tuotannon kehittämisen puoliin (kuten bioenergiaan). Toisaalta ajatukseni hiipumisesta saattaa olla myös aivan väärä: ehkä maatalous nivoutuukin talouteen ja yrittäjyyteen vahvemmin juuri siksi, että se on alkanut suurtilojen ansiosta vahvistamaan asemiaan myös yrittäjyyden ja tuotannon saralla.

Tuloksista on huomattavissa tietty epäkohta journalististen lähdekäytäntöjen muutoksessa. Se, että tavallisia kansalaisia ja heidän kokemuksiaan halutaan nostaa etenkin juttujen alkuun vahvasti esille tuomaan aihetta lukijaystävällisemmäksi ja inhimillisemmäksi, aiheuttaa osaltaan lähteiden näennäistä ääneenpääsyä. Ihmistä (tässä tapauksessa maanviljelijää) saatetaan kuulla ponnekkaasti heti jutun alussa ja hänen pärsänsä saattaa leveillä viereisessä kuvassa, mutta hänen *mielipiteitään* ei useinkaan juuri kuulla. Hänestä halutaan saada irti vain ”tapaus”: juuri tälle jyväjemmarille kävi näin – ja tämä on tosi.

Joissain tapauksissa viljelijä on ollut mukana vain kuvassa, kuvittamassa jotain aiheeseen liittyvää muuta teemaa.

Sipola (1998, 87–93) onkin tuonut esiin, että uutisjournalismissä turtunut tarinankerronnallisuus ja tunteisiin vetoaminen on alkanut vaikuttaa myös juttujen henkilöimiseen: vaikeat tai abstraktit asiat saadaan yksinkertaistummiksi tuomalla ne esiin jonkin henkilön kautta. Samalla tullaan luoduksi jo yksi hahmo juttuun tarvittavaan tarinaan. Tiedonvälityksen dramatisointi vaikuttaa siihen, että tähän tarinaan ja henkilökemioihin on saatava myös selkeästi erottuvat hyvä ja paha, ja konflikti näiden

välille. Ominaisuus, joka ei välttämättä ole omiaan edistämään tasapuolista ja oikeudenmukaista uutisointia. Sipolan mukaan ”Nykyuutinen ei enää pelkästään informoi tai kerro tapahtunutta, se yrittää myös koskettaa ja herättää tunteita puolesta tai vastaan” (emt.)

Aiheellisesti voidaan kysyä, mikä on sellaisen uutisoinnin tarkoitus, jolla pyritään ensisijaisesti tunteisiin vetoamiseen, varsinkin, jos tämän dramatiikan luominen edellyttää myös voimakasta yksinkertaistamista (Sipola 1998, 93). Ehkä tästä juuri syntyvätkin ne stereotyyppit ja kuvat, joista asianomaiset eivät enää tunnista itseään. Henkilöityminen voi johtaa myös siihen, että se köyhdyttää uutisen sisällön tai asia saattaa peittyä jutuissa esille tulevien henkilöiden taakse (emt., 94).

7.3 Mitä sitten voitaisiin tehdä toisin?

Maatalousuutisoinnin tutkimisen paljastaessa asianomaisiin lähteisiin (tässä tapauksessa viljelijöihin) liittyvän näennäisen ääneenpääsyn ongelman, on syytä kysyä, mitä sitten voitaisiin tehdä toisin? Ratkaisuksi voisi esittää kansalaisjournalismin ajatuksen mukaisia lähdekäytännön muutoksia, jossa itse asianomaiset pääsisivät enemmän ääneen heitä koskevissa asioissa – ja nimenomaan mielipiteidensä kautta. Voi myös kysyä, mitä hyötyä on asianomaisen tuomisesta mukaan pelkästään jutun alkuun, jos hänen todellisia mielipiteitään ei kuitenkaan kuulla. Mitä lukija tästä saa, jos hän ei saa tietää, mitä asianomainen itse asioista ajattelee?

Maakuntalehdissä ainakin viljelijöiden kohdalla mielipiteitä kysyvä lähdekäytäntö toimii valtakunnantasaos paremmin.

Vaikka Kuisman julkaisusta ”Maaseudun elämäntavan muutos ja sen suhde joukkoviestintään” on kulunut jo 17 vuotta, monet Kuisman esittämistä ajatuksista tuntuvat järkeenkäyviltä vielä tänäkin päivänä. Ja aivan hyvin myös sanomalehtien puolelle, vaikka Kuisman kohteena enemmän sähköinen viestintä ja Yleisradiotoiminta olikin.

Kuisman (1990, 75) mukaan ongelmana on ollut muun muassa se, etteivät talonpojat ole tunnistanee itseään joukkotiedotusvälineiden luomasta kuvasta. Kun joukkovies-

tintä on kuvannut maaseutua päinvastaisena kuin mitä maalla asuvat ovat itse kokee-
neet voi kysyä, kuinka todenmukaista tällainen uutisointi voi lopulta olla?

Kuisma (1990, 75) jatkaa, että maalla asuvat eivät itse tarvitse mediaa oman merki-
tysmaailmansa määrittelyyn, mutta muu yhteiskunta sitä vastoin tarvitsee autenttista
tietoa maaseudusta pystyäkseen avartamaan omaa todellisuudenkuvaansa. Jotta täl-
laista tietoa voitaisiin omaksua, vaatisi se sellaisten maaseutuperäisten kokemusten
esiintuomista, jotka herättävät tunteita ja luovat samaistumisen mahdollisuuksia. Ste-
reotyyppien toisto ei kosketa, sillä se ei lisää ymmärrystä.

Kuisma (1990, 75) totesikin aikanaan viljelijöiden seuraavan heitä koskevaa uu-
tisointia kuin säätiedotuksia: jotain, johon oma toiminta olisi mukautettava, mutta
jonka sisältöä ei kuitenkaan oteta vakavasti. Kuisma teroittaa, että yhteiskuntapoliit-
tisesti olisi välttämätöntä, että muu Suomi tuntisi maaseudun ja sen hitaasti kärjisty-
vät ongelmat – maan hyvinvoinnin perustaa unohtamatta.

Olen Kuisman ratkaisuehdotuksen kanssa samaa mieltä siitä, että maataloudesta tai
maaseudusta uutisoivilla tulisi olla edes jokin käytännöllinen kosketus aiheeseen, ja
että maaseutuun sovellettaisiin sitä laajaa inhimillisten näkökulmien kirjoa kuin
muuhunkin uutisointiin. Kansalaisjournalismin ajatuksen tapaan Kuismakin toivoo,
että ”maaseudun annettaisiin puhua omalla äänellään, tuottaa olemisensa merkitys-
maailmaa autenttisissa situaatioissa – varsinkin, kun tämä kohde osaa puhua”.

(Kuisma 1990, 73–74.)

Sipola (1998) tuo esille sen, että ylipäänsä uutisoinnissa pitäisi pyrkiä syvällisem-
pään lähestymistapaan, vaikka se sitten veisikin enemmän aikaa. Viihteellisyyden-
kään ei tarvitsisi kisata kiinnostavuuden kanssa: hyvin kirjoitettu uutinen on usein
väkisin kammettua viihdepläjäystä kiinnostavampi. Sipolan mukaan uutisoinnissa
tulisi sen välittämien arvojen lisäksi kiinnittää huomiota myös siihen, mitkä toimi-
tuksen sisäiset arvot ylipäänsä ohjaavat uutisvalintoja.

LOPUKSI

Tutkimusmetodini määrällinen sisällönanalyysi ja diskurssianalyysi sekä sen kriittinen viitekehys toimivat työssäni mielestäni hyvin. Määrällinen sisällönanalyysi auttoi pureutumaan tehokkaasti siihen, paljonko maataloudesta tänä päivänä kirjoitetaan, ja mitä teemoja kirjoitukset useimmiten käsittelevät. Maatalouden näkyvyyttä lehtien sivuilla käsitellessäni palstavertailua pätevämpää olisi ollut laskea maataloustuttujen saama tila suhteessa koko lehden sisältöön (ks. Hujanen 2000), mutta menetelmä tuntui liian työläältä pro gradu -tason työhön. Niinpä jättäydyin työssäni palstavertailun varaan. Tämä auttoi kyllä osaltaan näkemään maatalouden saamaa näkyvyyttä lehtien sivuilla, joskin Hujasen käyttämä menetelmä olisi ollut perusteellisempi ja yksityiskohtaisempi tuodessaan selvemmin esiin, mikä maatalouskirjoitusten todellinen osuus lehden juttumäärään ja sivukokoon nähden on.

Diskurssianalyysi metodina päästi minut kiinni siihen, minkälaisia laajempia merkityssysteemejä maatalousaiheista uutisoitaessa muodostuu ja ennen kaikkea, ketkä osoittautuivat juttujen aktiivisiksi toimijoiksi. Jälkimmäinen muodosti mielestäni erittäin mielenkiintoisen tuloksen siitä, kuinka näennäistä ääneenpääsyä voi tietyllä tavalla olla, vaikka määrällisesti tulokset hyviltä näyttäisivätkin. Esimerkiksi juuri maanviljelijöiden kohdalla heidän lopullinen antinsa lehden sivuilla jäi huomattavasti vähäisemmäksi kuin mitä pelkkä määrällinen tarkastelu toi esiin. Tässä pätkin vanha sanonta siitä, että ei vain se määrä vaan myös laatu. Oleellista ei välttämättä olekaan, kuinka usein suunsa saa tiedotusvälineissä avatuksi vaan myös se, mitä kysytään ja mitä siteerauksia jutuissa loppujen lopuksi käytetään.

Työn teoreettinen viitekehys auttoi puolestaan yhdistämään tulokset laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin pelkän kapea-alaisen sanomalehtikirjoitukseen tuijottamisen sijaan.

Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää, miten maanviljelijät tai maatalouden harjoittajat itse kokevat heitä koskevan uutisoinnin ja sanomalehtikirjoittelun. Kokevatko he tulleet kuulluiksi, ja ilmentääkö nykyinen sanomalehtikirjoittelu

heidän mielestään todellista kuvaa Suomen maataloudesta? Tutkimuksen suunta lähenisi todennäköisesti kansalaisjournalismin ajatuksia lähdekäytäntöineen, ja nimenomaan tavallisen rivikansalaisen pääsyä sanomalehtien palstoille *kommentoimaan* häntä läheisesti koskevia aiheita. Myös se, minkälaista kuvaa maanviljelijöistä sanomalehtikirjoittelu viljelijöiden itsensä mielestä tuottaa, voisi olla mielenkiintoinen jatkokysymys.

Toisekseen, minua jäi tutkimuksessani aavistuksen vaivaamaan sen poliittisen ulottuvuuden puute. Vaikka tarkoitukseni olikin tarkastella nimenomaan sitä, miten maatalous tänä päivänä representoituu sanomalehtiemme sivuilla, olisi politiikan uutisoinnin mukaan ottamisella saanut tutkimukseen toisenlaista syvyyttä. Tutkimusajankohtanani, etenkin helmikuussa 2006, presidentinvaalien jälkeinen poliittinen jälkipyykki oli huomattavaa, ja muun muassa keskusta paistatteli palstoilla paitsi omien mahdollisten ministerivaihdostensa myös puolueensa linjauspohdintojen takia. Keskustapuolueen puheenjohtaja ja pääministeri Matti Vanhanen totesi lehtikirjoittelussa hävinneensä presidenttikisan henkilönä, ei puolueena, ja seuraavaksi katse kääntyikin jo kevään 2007 eduskuntavaaleja kohti. Millaisessa asemassa keskustapuolue olisi silloin, ja kenestä löytyisi puolueelle tarpeeksi vahva vetonaula uuden hallituksen ministerikilpaan. (Aiheista mm. SK:n pääkirjoituksessa Keskustan ryhmä pysyy ja paranee, SK 23.2.06.) Puolueen sisällä mietittiin myös mahdollisia ministerivaihdoksia esimerkiksi kansanedustaja Paula Lehtomäen äitiyslomalta palaamisen vuoksi, mutta vaihdoksia ei loppujen lopuksi tullut (mm. Keskusta ei kierrätä ministereitään, SK 22.2.06).

Keskustapuolueesta puhuttaessa maatalous vilahteli välillä juttujen riveillä, mutta koska jutun pääpaino oli politiikassa eikä se suoranaisesti käsitellyt Suomen maataloutta, juttu jäi aineistoni ulkopuolelle. Esimerkiksi SK:n jutussa Keskusta ei kierrätä ministereitään (SK, 22.2.06) tuotiin esille jo ingressissä, että ”Eduskuntaryhmä vaatii viljelijäväestön aseman turvaamista” ja jutun alussa vilahti tieto myös keskustan laatamista paineista hallituksen tulevaan budjettineuvotteluun etenkin kansallisten maataloustukien ja viljelijäväestön aseman takia. Tämän jälkeen koko loppujuttu käsitteli kuitenkin vain keskustan ministereitä ja politiikkaa ja – kuten kriteerini määrittelivät jutuista, joissa maatalous mainitaan vain ohimennen – jäi siksi noteeraamatta varsinaisessa tutkimusaineistossani.

Tämänkaltaiset silmiini osuneet politiikan uutiset, joissa maataloutta ei varsinaisesti käsitelty, mutta joissa se kuitenkin oli jollain tavalla rivien välissä (tai niiden päällä) läsnä, nostavat kuitenkin maataloutta esille poliittisessa keskustelussa. Tässä korostuisi mielestäni se yhteiskunnallinen ulottuvuus, jota itsekkin kriittisen diskurssianalyysin avulla tutkimuksessani hain. Tällaisessa tapauksessa lähestymiskanta olisi kuitenkin enemmän politiikan kuin puhtaasti maatalouden näkökulmasta.

Kuten jo siteeraamani Helsingin Sanomien uutistoimituksen toimituspäällikkö Kimmo Pietinenkin toteaa, maataloudella on mediassa taloudellista merkitystään suurempi erityisasema siitä johtuen, että se kytkeytyy myös politiikkaan.

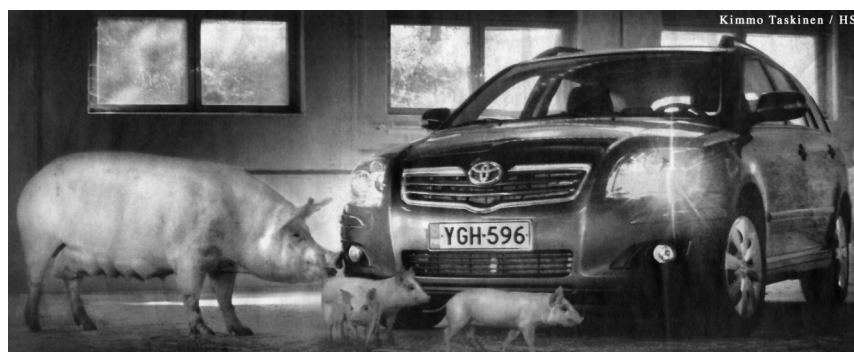
Vaikka en työssäni poliittista viestintää tai uutisointia tutkikaan, jää poliittisuus, jolla voi kuitenkin olla merkitystä maatalousuutisoinnin tai maataloutta koskevan päätöksenteon kannalta, tutkimuksen ulkopuolelle.

Anu Kantola tuo artikkelissaan Kielellisen käänteen jälkeen – kysymys yhteiskunnasta viestinnän tutkimuksessa (Kantola 2002) mielestäni osuvasti esille sen, miten kielellisen ja sitä kautta myös laadullisen tutkimussuunnan korostuttua viestinnän tutkimuksessa sen yhteiskunnallinen ulottuvuus ja yhteiskuntateorioiden asema on jäänyt sivustaseuraajan asemaan, vaikka niiden huomioiminen lopullisia tutkimusjohtopäätöksiä tehtäessä oleellista olisikin. Kantolan mukaan johtopäätöksiä esimerkiksi poliittisesta uutisoinnista ei voida tehdä vain sen perusteella, minkälainen kuva niistä pelkän tekstintulkinnan kautta välittyy, sillä uutisoinnin taustalla saattavat vaikuttaa merkittävästi myös politiikassa tapahtuneet muutokset, jotka osaltaan vaikuttavat itse uutisointiin. Esimerkiksi se, millaisia muutoksia pääministerin tai presidentin asemassa tapahtuu, heijastuu väistämättä myös siihen, kuinka paljon ja minkälaisia asioita he mediassa ylipäänsä kommentoivat. (Kantola 2002, 37–39.)

Tämä linkittyy siihen, että poliittisuus asioiden taustalla jää Kantolan mukaan aivan liian syrjään viestinnän tutkimuksessa, vaikka se asioiden itsensä kannalta aivan oleellista olisikin. Kantola peräänkuuluttaakin sitä, että viestinnän tutkijankin tulisi joskus ”tehdä retkiä julkisuuden ja tekstien pinnan alle” ymmärtääkseen itse politiikkaa ja sen prosesseja, ja ”sen jälkeen nähdä julkisuus osana politiikkaa ja siinä toimivia yhteiskunnallisia voimia”. (Kantola 2002, 38.)

Kantola tuo myös hyvin esille ajatuksen, joka itsellänikin oli mielessä tätä tutkimustyötä aloittaessani: ”mikä merkitys ja asema julkisuudella on suhteessa siihen, miten poliittisia päätöksiä tehdään ja poliittista valtaa käytetään” (Kantola 2004, 39). Itse ajattelen maatalousuutisoinnin liittyvän tähän samaan. Mikä merkitys sillä, minkälaisena maatalous meille julkisuudessa representoituu on sille, minkälaisia poliittisia päätöksiä sitä koskien tehdään. Tai mitä vaikutuksia luodunlaisella kuvalla voi äänestäjien käyttäytymiseen olla.

Kuten sanottu, poliittisen ulottuvuuden tuominen mukaan tutkimukseen antaisi syvyyttä varmasti maatalousuutisoinninkin ymmärtämiselle, jos ei muuten, niin ainakin huomioimalla myös maataloutta sivuavat poliittiset uutiset maatalousuutisointia koskevan tutkimuksen yhteydessä. Vahvemmin yhteiskunnallisen ja poliittisen tarkastelukan mukaan ottaminen tutkimukseeni olisi kuitenkin laajentanut sitä huomattavasti, minkä vuoksi jätän aiheen pohdinnan mahdollisia seuraavia maatalousuutisointia tarkastelevia tutkimuksia varten. Lisäksi oma politiikan alan tuntemukseni ja ymmärrykseni on siinä määrin heikkoa, että asian tarkempi tutkistelu tässä työssä olisi vaatinut myös huomattavia lisäopintoja politiikan saralta. Tällaisen laajemman aiheen tutkiminen soveltuisi todennäköisesti muutenkin paremmin liseniaatin tai väitöskirjatyoöhön.

Kuva 11 Tästä kaikki alkoi: Paalu-emakko possuineen tutustumassa Avensiksen etusumuvaloon (HS 9.9.06). Kuten lopputulos osoitti, maatalan eläimiä nähdään etenkin Helsingin Sanomien sivuilla vielä muissakin yhteyksissä kuin hellyttävänä kuvaelementtinä ”mainoksessa”.

LÄHTEET

TUTKIMUSAINEISTO

Helsingin Sanomien, Satakunnan Kansan ja Keskipohjanmaan numerot helmi-, touko- ja syyskuulta vuonna 2006.

ARTIKKELIT

Barthes Roland (1984): Sanoma valokuvassa. Artikkelit aikakauslehdessä Valokuva 10/1984 (nro 34), s. 16–19.

KIRJALLISUUSLUETTELO

Alasuutari, Pertti (1995): Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Barthes, Roland (1972): Mythologies. Glasgow: Collins.

Berger, Arthur Asa (2000): Media and Communication Research Methods. Thousand Oaks (CA): SAGE Publications.

Ekman-Salokangas Ulla, Aalto Eeva-Liisa & Salokangas Raimo (1988a): Suomen lehdistön historia, osa 5: Hakuteos Aamulehti–Kotka nyheter: sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985. Kuopio: Kustannuskiila.

Ekman-Salokangas Ulla, Aalto Eeva-Liisa & Salokangas Raimo (1988b): Suomen lehdistön historia, osa 6: Hakuteos Kotokulma–Savon lehti: sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985. Kuopio: Kustannuskiila.

Fairclough, Norman (2002): Miten media puhuu? Tampere: Vastapaino. 2. painos.

Haapala, Pertti (2004): Väki vähenee – maatalousyhteiskunnan hidas häviö 1950–2000. Teoksessa: Markkola, Pirjo: Suomen maatalouden historia 3. Suurten muutosten aika. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hall, Stuart (1984): Uutiskuvan määräytymisprosessi. Suom. Jukka Tainio. Teoksessa Martti Lintunen (toim.) Kuvista sanoin 2. Porvoo: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Holmberg, Jukka (2004): Etusivun politiikkaa: yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987–2003. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hujanen, Jaana (2000): Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Huovila Tapani (2001): Toimittaja – vastuussa oleellisesta muutoksessa. Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitoksen julkaisuja. 4., uudistettu painos.
- Huhtanen, Helinä (2005): Metsää ja taloutta – maatalouden representaatiot paikallis- ja valtamedioissa. Journalistiikan proseminarityö, Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Hyytinen, Elisa (2005): Pohjalaisten viljelijöiden työ ja selviytyminen maatalouden murroksessa. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (1993): Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- Juppi, Pirita (1997): Toimittaja rällimailman sisäpiiriläisenä. Jyväskylän Suurajojen saama julkisuus Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Keski-suomalaisessa vuosina 1951–1996. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Kantola, Anu (2002): Kielellisen käänteen jälkeen – kysymys yhteiskunnasta viestinnän tutkimuksessa. Julkaisussa Tiedotustutkimus 4 (2002), s. 32–41. Helsinki: Tiedotusopillinen yhdistys.
- Klemola, Pertti (1981): Helsingin Sanomat – sananvapauden monopoli. Keuruu: Otava.
- Koljonen Kari (2004): Juputusta, pönötystä ja lehtikuvia. Satakunnan Kansan kuva-journalismin arvot ja käytännöt. Teoksessa Koljonen, Rajamäki, Seppänen: Valtakadun verkoissa. Toimitustyön organisointi ja kuvajournalistinen työprosessi Satakunnan Kansassa. Tutkimusraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 36–74.
- Kuisma, Juha (1990): Maaseudun elämäntavan muutos ja sen suhde joukkoviestintään. Yleisradion julkaisu, sarja B 8/1989. Helsinki: Yleisradio.
- Käki, Kristiina (2005): ”..Ettei siitä tulis mitään kesämökkiä”. Tutkimus opiskelijoiden suhteesta kotitilaansa ja sen tulevaisuuteen. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Laurila, Ilkka P. (2004): Maatalouden EU-aika. Teoksessa: Markkola, Pirjo: Suomen maatalouden historia 3. Suurten muutosten aika. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Leiwo Matti & Pietikäinen Sari (1996): Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön väli-
neenä. Teoksessa: Pelkkää retoriikkaa (toim. Palonen Kari & Summa Hilka). Tampere: Vastapaino.
- Luostarinen, Heikki (1994): Mielen kersantit: julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa. Helsinki: Hanki ja jää.

- Markkola, Pirjo (toim.) (2004): Suomen maatalouden historia III: Jälleenrakennuskaudesta EU-Suomeen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- MMM, Maa- ja metsätalousministeriö (2007a): Maatalouspolitiikan vaihtoehdot, maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 3/2007. Vammala: maa- ja metsätalousministeriö.
- Myer Michael (2001): Between theory, method, and politics: positioning of the approaches to CDA. Teoksessa Wodak Ruth & Myer Michael: Methods of Critical discourse analysis, s.14–31. London: Sage.
- Peltonen, Matti (2004) (toim.): Suomen maatalouden historia II: Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Pollari, Anna (2004): Valtaa puhua Euroopan Unionista. EU-journalismin henkilölähteet suomalaisissa sanomalehdissä. Pro gradu -tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Rasila Viljo, Jutikkala Eino & Mäkelä-Alitalo Anneli (2003) (toim.): Suomen maatalouden historia I: Perinteisen maatalouden aika esihistoriasta 1870-luvulle. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Reunanen, Esa (2003): Budjettijournalismi julkisena keskusteluna: tekstianalyttisiä näkökulmia suomalaiseen ja ruotsalaiseen budjettikirjoitteluun. Tampere: Tampere University Press.
- Saussure, Ferdinand de (1966): Course in General Linguistics. Edited by Charles Bally and Albert Sechehaye, in collaboration with Albert Riedlinger. Transl. by Wade Baskin. New York: McGraw-Hill.
- Seppänen, Janne (2005): Visuaalinen kulttuuri – teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.
- Sipola, Simo (1998): Lisää koskettavuutta – miten käy uutisen? Teoksessa Kantola Anu & Mörä Tuomo (1998): Journalismia! Journalismia?. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Skonbäck, Markku (2001): Muuttuneen maatalouspolitiikan vaikutuksia Suomen maataloudelle vuosina 1991–1998. Kansantaloustieteen lisensiaattityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tapper, Helena & kevään 1994 joukkoviestinnän tutkimuskurssi (1994): EU Suomen kansantalouden pelastajana. Kohtaavatko joukkoviestimet ja yleisö toisensa EU-keskustelussa? Helsingin yliopiston viestinnän laitos, julkaisu, sarja 2 C /2/ 1994.
- Tike, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (2007): Maatilatilastollinen vuosikirja. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus.

Tilastokeskus (2006): Maatilatalouden tulo- ja verotilasto 2004. Helsinki: Tilastokeskus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Väliverronen, Esa (2003): Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring ja Esa Väliverronen, Media-analyysi, tekstistä tulkintaan. 3. painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Wodak, Ruth (2001): What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments. Teoksessa Wodak Ruth & Myer Michael: Methods of Critical discourse analysis, s.1–13. London: Sage

INTERNET-LÄHTEET

MTT, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2007. Osoitteessa <http://www.mtt.fi/ajankohtaista/tiedotteet/070213.html>. Viimeisin käynti 14.4.2007.

MMM (2007b), Maa- ja metsätalousministeriö, osoitteessa: <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous.html>. Viimeisin käynti 16.5.2007.

MMM (2007c), Maa- ja metsätalousministeriö, osoitteessa: <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/maataloustuotanto.html>. Viimeisin käynti 16.5.2007.

Lehtien levikkitiedot:

Keskipohjanmaa http://konserni.kpk.fi/kpk.asp?page_id=104&luokka_id=2&main=2
Käyty 26.11.2007.

Satakunnan Kansa ja Helsingin Sanomat
<http://www.levikintarkastus.fi/uutisia/Levikkitiedote0407.pdf>. Käyty 26.11.2007.

Helsingin Sanomilla lisäksi <http://medianetti.helsinginsanomat.fi/mediatiedot/>. Käyty 26.11.2007.

SÄHKÖPOSTIKYSYMYKSET TOIMITUKSILLE

Uutispäällikkö Kari Heino, Satakunnan Kansa, lainaukset sähköpostista 1.10.2007.

Uutistoimituksen toimituspäällikkö Kimmo Pietinen, Helsingin Sanomat, lainaukset sähköposteista 26. ja 29.11.2007.

Taloustoimittaja Simo Kattilakoski, Keskipohjanmaa, lainaukset sähköpostista 7.12.2007.

Liite 1 lehtien sivumäärät ja tutkimukseen lukeutuvien juttujen määrä, kuvien jakautuminen palstoittain.

LEHTIEN SIVUMÄÄRÄT

	Satakunnan Kansa	Keskipohjanmaa	Helsingin Sanomat
sivuja viikolla ma–pe	26,0	20,0	49,3
viikonloppuisin la–su	31,5	23,6	87,7

JUTTUJA KUUKAUDESSA

	Satakunnan Kansa	Keskipohjanmaa	Helsingin Sanomat	yhteensä
helmikuu	58 (vinkit 12)	46 (vinkit 3)	41 (vinkit 5)	145
toukokuu	45 (vinkit 5)	37 (vinkit 5)	35 (vinkit 5)	117
syyskuu	55 (vinkit 6)	77 (vinkit 10)	38 (vinkit 3)	170
yht.	158 (vinkit 23)	160 (vinkit 18)	114 (vinkit 13)	

KUVIEN PALSTAJAKAUMA

palstat	SK	KP	HS	yhteensä
1	8	6	14	28
2	14	8	10	32
3	13	12	5	30
4	7	8	12	27
5	10	12	4	26
6	1	2	4	7
7	-	-	-	-
8	-	-	2	2
yht.	53	48	51	152

Liite 2 Lehtien palstajakauma

Palstajakauma HS

palstoja	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
yksi	9	13	12	34
kaksi	11	7	8	26
kolme	7	6	2	15
neljä	7	4	5	16
viisi	1	4	3	8
kuusi	5	-	4	9
seitsemän	-	-	2	2
kahdeksan	1	1	2	4
jutut	41	35	38	114
yhteensä				

Palstajakauma Keskipohjanmaa

palstoja	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
yksi	6	3	13	22
kaksi	16	16	25	57
kolme	2	-	5	7
neljä	9	3	8	20
viisi	5	6	6	17
kuusi	8	7	19	34
seitsemän	-	2	1	3
kahdeksan	-	-	-	-
jutut	46	37	77	160
yhteensä				

Muutamassa tapauksessa luokittelua pyöristetty ylöspäin, esim. jos selkeästi vain 1,5 palstan juttu, pyöristetty kuitenkin kahteen. Näitä tapauksia mahtui koko aineistoon kuitenkin vain muutama.

Palstajakauma, Satakunnan Kansan

palstoja	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
yksi	15	21	19	55
kaksi	17	5	16	38
kolme	5	5	4	14
neljä	2	-	7	9
viisi	5	3	2	10
kuusi	7	8	5	20
seitsemän	5	3	2	10
kahdeksan	2	-	-	2
jutut	58	45	55	158
yhteensä				

Liite 3, juttujen jakauma osastoittain

Osastojakauma, Satakunnan Kansa

osasto	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
premi	12	5	7	24
kotimaa	5	7	16	28
maakunta	32	29	23	84
talous	2	3	1	6
mielipide	5	-	6	11
muut	2	1	2	5
yhteensä	58	45	55	158

Osastojakauma, Keskipohjanmaa

osasto	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
premi	3	5	10	18
maakunta	21	14	25	60
kotimaa	10	3	9	22
sää	2	1	5	8
tänään	3	1	8	12
mielipide	1	2	4	7
talous	2	4	5	11
ruoka	1	-	-	1
maaseutu	-	-	11	11
alue-extra	-	2	-	2
koti & asuminen	-	1	-	1
terveys & ihmiset	-	1	-	1
puutarha	-	2	-	2
takasivu	3	1	-	4
yhteensä	46	37	77	160

Osastojakauma, Helsingin Sanomat

osasto	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
premi	5	5	3	13
kotimaa	17	18	11	46
kaupunki	-	1	1	2
mielipide	4	5	8	17
talous	15	3	12	30
sunnuntai	-	-	1	1
elämä & terveys	-	1	1	2
hinta & laatu	-	2	-	2
nimiä tänään	-	-	1	1
yhteensä	41	35	38	114

Liite 4, käsitellyt teemojen selitykset

Esimerkki teemataulukosta, Helsingin Sanomat

aihealue	helmikuu	toukokuu	syyskuu	yhteensä
maatalous				
- kasvinviljely	3	6	9	18
- nautakarjatalous	2	5	5	12
- sikatalous	-	3	1	4
- siipikarjatalous	11	5	1	17
→ lintuinfluenssa	9	4	-	13
- lammastalous	-	1	1	2
- luomutuotanto	1	1	5	7
maatalous yleensä	3	5	1	9
turkistalous	1	-	-	1
metsätalous	5	10	2	17
bioenergia	5	2	8	15
maataloustuet	6	1	9	16
maatalouspolitiikka	7	1	7	15
Euroopan Unioni	6	-	5	11
talous	9	5	1	15
onnettomuus	3	15	10	28
ympäristö	1	2	-	3
eläinten hyvinvointi	1	4	-	5
isännälle emäntä	3	-	2	5
muu	5	6	1	12

Teemaluokittelussa teemojen yhteinen lukumäärä on todellista juttumäärää suurempi, sillä sama juttu on usein voitu laskea kahteen tai kolmeen eri kategoriaan kuuluvaksi.

Kategoriaan maatalous on valmiiksi jaoteltu sen alapuolelle kuuluvat eri maatalouden lajit. Siipikarjatalouden osalta on erikseen esitetty vielä lintuinfluenssa koskevat jutut lintuinfluenssan muodostaessa kuitenkin valtaosan siipikarjatalouteen liittyvästä uutisoinnista.

Kategoriaan ”maatalous yleensä” on puolestaan laskettu jutut, jotka ovat liittyneet maatalouteen muuten kuin sen alajaostoihin luokiteltavalla tavalla, siis maatalouteen yleisellä tasolla. Tähän on laskettu muun muassa jutut EU-virkamiesten vierailusta suomalaisella maatilalla (luokittelu EU + maatalous yleensä) sekä juttu maatilojen käyttämästä bioenergiasta (luokitus bioenergia + maatalous yleensä).

Viiva ilmaisee, ettei kyseiseen kategoriaan ole siltä ajanjaksolta tullut juttuja.

Kohta ”muut” sisältää esimerkiksi juttuja sokerintuotannon loppumisesta Salossa (HS 10.2.06) tai Helsingin Sanomien sarjaosa maatalouden töihin tutustuvasta City-piiasta. Muuten teemojen nimet vastaavat niiden sisältöjä.